

DAIVA SINKEVIČIŪTĖ

TIKRINĖ LIETUVIŲ KALBOS LEKSIKA. PAGRINDINIAI
SLUOKSNIAI. UŽDUOTYS STUDENTAMS

Vilnius
2015

Apsvarstė ir rekomendavo išleisti
Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto taryba
(2015 m. vasario 27 d., protokolas Nr. 4)

Recenzentai:
Prof. dr. Birutė Jasiūnaitė (Vilniaus universitetas)
Dr. Alma Ragauskaitė (Lietuvių kalbos institutas)

ISBN 978-609-459-475-5

© Daiva Sinkevičiūtė, 2015
© Vilniaus universiteto Filologijos fakultetas, 2015

Turinys

Pratarmė	... 4
1. Onomastikos terminai, klasifikacija ir specifiniai onimų požymiai	... 5
2. Antroponimika	... 10
2.1. Vardai: archaika ir inovacijos	... 10
2.2. Pavardės: lietuvių ir svetimų kalbų elementų mišinys	... 21
2.3. Pravardės ir slapyvardžiai: su(si)kurta tapatybė	... 40
3. Zoonimika: gyvūnai žmonių akimis	... 50
4. Toponimika	... 54
4.1. Hidronimai: nuo indoeuropiečių iki lietuvių	... 54
4.2. Oikonimai: žmonių istorijos ir jų aplinkos liudytojai	... 68
4.3. Mikrotoponimai ir kiti toponimai: žmogaus pasaulio suvokimo atspindžiai	... 75
5. Etnonimai, katoikonimai, fitonimai: tarp tikrinės ir bendrinės leksikos	... 80
6. <i>Varia</i>	... 83
Naudotos literatūros sąrašas	... 88
Sutrumpinimai	... 92

Pratarmė

Ši knygelė yra mokomasis leidinys, skirtas bakalauro pakopos Lietuvių filologijos bei Lietuvių filologijos ir užsienio kalbos specialybių studentams, pasirinkusiems dalyką *Lietuvių onomastika*. Juo galima pasinaudoti studijuojant dalyko *Lietuvių leksikologijos* onomastikos dalį, atskiras kitų dalykų temas ir turėtų praversti magistrantams, studijuojantiems *Onomastikos* dalyką.

Leidinį sudaro įvairaus lygio ir skirtingo pobūdžio praktinės užduotys, reikalingos žinioms apie lietuvių onimus įgyti ir patikrinti. Knygelė parengta pagal lietuvių onomastikos darbus bei šaltinius. Rengiant užduotis pirmiausia orientuotasi į autorės dėstomo *Lietuvių onomastikos* dalyko turinį, todėl stengtasi atrinkti tuos veikalus, kurie geriausiai atspindi šios mokslo srities rezultatus ir yra apibendrinamojo pobūdžio. Po kiekvienos užduoties nurodomas darbas ar darbai, kuriais remtasi rengiant užduotis.

Darbe pateikiami onimai trejopi: vieni yra iš pirminių šaltinių, kiti – iš mokslo darbų, kur jie analizuojami, o tretieji – iš autorės surinktos medžiagos. Onimų formos teikiamos tokios, kokios yra pirminiuose šaltiniuose. Todėl tais atvejais, kai pirminiuose šaltiniuose onimai nesukirčiuoti, jie tokie pateikiami ir šiame darbe.

Knygelėje yra šeši skyriai, kuriuose onimai grupuojami pagal objektus, pagrindinį dėmesį skiriant svarbiausių onomastikos šakų – antroponimikos ir toponimikos – darbams. Dėl to daugiausia užduočių parengta apie lietuvių vardus, pavardes, vandenvardžius ir gyvenamųjų vietų vardus, t.y. tas onimų grupes, kurios tirtos plačiausiai. Kitos užduotys yra apie pravardes, slapyvardžius, gyvūnų vardus, smulkiuosius vietovardžius. Taip pat be dėmesio nepalikta onomastikos terminija, onimų istorija, jų klasifikacija bei ribiniai bendrinės leksikos vienetai – tautovardžiai, asmenų pavadinimai pagal gyvenamąją vietą, augalų vardai. Užduotys visuose skyriuose teikiamos dalyko *Lietuvių onomastika* objektų dėstymo tvarka. Pateiktos užduotys atliekamos pasirinktinai, skaitant literatūrą ir naudojant paskaitų konspektus.

Labai tikiuosi, kad leidinys pravers ne tik studentams, bet ir dėstytojams, kurie dirbdami susiduria su tikrine leksika ir pasigenda savarankiško darbo užduočių. Šią knygelę naudojant per seminarus studentų galima prašyti atlikti ne visą, o tik dalį užduoties, taip pat pagal pateiktą modelį ir patys dėstytojai skatintini kurti naujas užduotis. Pateiktos užduotys tikrintos dirbant su studentais 2006–2014 m. Vilniaus universitete Filologijos fakultete, tačiau pastebėjus riktų ar kilus klausimų prašau parašyti el. paštu daiva.sinkeviciute@flf.vu.lt. Atrodo, kad tai pirmasis tokio pobūdžio metodinis darbas iš lietuvių onomastikos, todėl tikiuosi, kad sulauks skaitytojų dėmesio ir bus naudingas.

Esu dėkinga leidinio recenzentėms prof. dr. Birutei Jasiūnaitei (VU) ir dr. Almai Ragauskaitei (LKI), kurių pastabos padėjo patobulinti užduotis. Taip pat labai dėkoju ir VU Baltistikos katedros kolegoms prof. habil. dr. Bonifacui Stundžiai, doc. dr. Jurgiui Pakeriui, dr. Ginai Kavaliūnaitei-Holvoet, dr. Vytautui Rinkevičiui, dr. Agnei Navickaitei-Klišauskienei, dokt. Ernestai Kazakėnaitei, dokt. Vesalavai Račickajai, dalyvavusiems svarstant šį darbą ir išsakiusiems savo mintis bei siūlymus.

Daiva Sinkevičiūtė

1. Onomastikos terminai, klasifikacija ir specifiniai onimų požymiai

1 užduotis

Pateiktus onomastikos terminus įrašykite tinkamoje teksto vietoje; tas pats terminas gali būti pavartotas kelis kartus. Dirbdami pasinaudokite KTŽ ir LKE.

Terminai: *antroponimas, apeliatīvas, etimonas, onimas, onimija, onomāstas, onomāstika, toponimas.*

Mokslas apie vardus vadinamas ... .. , kurios visi vienetai yra ... .. .
... .. gali būti žodžiai ar žodžių junginiai, kurie įvardija objektus, bet nenurodo jų ypatybių. Onimų visuma vadinama vardynu (arba ... ..). Tikrinių žodžių tyrėjai (– ... ..) bendrinius žodžius, kaip tikrinių priešpriešą, vadina ... .. . Tiriant, iš ko atsirado tikriniai žodžiai, siekiama nustatyti jų ... .. – pirmąją formą arba tikrąją laikoma reikšmę. Lietuvoje daugiausiai tirti ... .. (– žmonių vardai) ir ... .. (– vietų vardai).

Užduotis parengta remiantis KTŽ ir LKE.

2 užduotis

Tinkamoje lentelės eilutėje įrašykite tarptautinių onomastikos terminų atitikmenis. Dirbdami pasinaudokite KTŽ ir LKE.

Terminų atitikmenys: *bet kokio vandens telkinio vardas, bet kokios upės (ar upelio) vardas, bet kokios vietos vardas, bet koks asmens vardas, bet koks tikrinis pavadinimas, etninės grupės vardas, gyvenamosios vietos vardas, pramanytas asmens vardas, žemės paviršiaus aukštumos vardas.*

1 lentelė

Onimo rūšis	Aiškinimas
Antroponimas	
Etnonimas	
Hidronimas	
Oikonimas	
Onimas	
Oronimas	
Potamonimas	
Pseudonimas	
Toponimas	

Užduotis parengta remiantis KTŽ ir LKE.

3 užduotis

Prie nurodytų tarptautinių onomastikos terminų parašykite prigijusius ir vartojamus vienžodžius jų lietuviškus atitikmenis. Dirbdami pasinaudokite KTŽ ir LKE.

2 lentelė

Tarptautinis terminas	Lietuviškas terminas
-----------------------	----------------------

Antroponimas	
Etnonimas	
Hidronimas	
Pseudonimas	
Toponimas	

Užduotis parengta remiantis KTŽ ir LKE.

4 užduotis

Paaiškinkite terminus *onimizacija*, *apeliatyvizacija*, *transonimizacija* ir priskirkite jiems tinkamus iliustracinius pavyzdžius.

Iliustraciniai pavyzdžiai: *Adomáitis* avd. → *Adomáitis* ež. Mlt, *qžuolas* → *Ąžuolas* v., *balà* → *Balà* ež. Dgl, *bajōras* → *Bajōras* prvd., *Deimenà* up. Lb → *Deimenà* v., *Janāvas* k. → *Janāvas* ež. Klvr, *kačérġa* → *Kačérġa* up. Jon, *Kavōlis* prvd. → *Kavōlis* pvd., *klānas* → *Klānas* up. Grg, *Marcinkēvičius* pvd. → *marcinkēvičius* 'eilėraščių rašantis žmogus', *mozūras* → *Mozūras* prvd., *Ōmas* pvd. → *omas*, *rasà* → *Rasà* v., *Reñtgenas* pvd. → *reñtgenas*, *Sudárgas* avd. → *Sudárgas* k., *Vilnius* mst. → *Vilnius* v.

5 užduotis

Pateiktus terminus įrašykite tinkamoje teksto vietoje; tas pats terminas gali būti pavartotas kelis kartus. Dirbdami pasinaudokite LKE.

Terminai: *asmėnvardis*, *pavardė*, *pravardė*, *prėvardis*, *slapývardis*, *tėvāvardis*, *vařdas*.

... .. yra nepaveldimas oficialus žmogaus pavadinimas, duodamas žmogui gimus, nors kartais jį išsirenka ir pasikeičia pats suaugęs žmogus. ... .. skiriami tą pačią pavardę turintys šeimos nariai ar mažos bendruomenės atstovai. ... .. yra paveldimas oficialus asmėnvardis, rodantis asmens priklausymą šeimai. Šis ... .. tampa pavarde tada, kai juo užrašomi mažiausiai dviejų kartų atstovai – tėvas ir sūnus. Žmonės turi ir ... .. , kurios yra kitų asmenų duoti asmėnvardžiai, dažnai siekiant išryškinti tam tikras, ypač neigiamas, ypatybes. Istorijos dokumentuose užrašyta ir iš tėvo vardo padarytų asmėnvardžių – ... .. . Ten taip pat pasitaiko ir ... .. – prie vardo pridėtų papildomų pavadinimų ar apibūdinimų, kuriais asmuo atskiriamas nuo kitų. Išgalvoti vardai, vartojami vietoj oficialių žmogaus asmėnvardžių ar kartu su jais, siekiant asmens slaptumo, vadinami ... .. .

Užduotis parengta iš dalies remiantis LKE.

6 užduotis

Atsakykite į klausimus. Dirbdami pasinaudokite LVKŽ (2007, 23–28) ir Dalios Šmatavičiūtės (1993, 29) pastabomis.

1. Kuo skiriasi sąvokos *krikšto vařdas* ir *krikščioniškas vařdas*?
2. Kas yra *krikštāvardis*? Kada tinka vartoti šį terminą?
3. Koks vardas vadinamas *krikščioniškos kilmės vardu*?
4. Kas yra *agionimas*? Pateikę kelis agionimų pavyzdžius paaiškinkite, kaip agionimai susiję su krikšto vardais.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ (2007, 23–28) ir Šmatavičiūtės (1993, 29) pastabomis.

7 užduotis

Paaiškinkite terminus *patronimas*, *matronimas* ir jiems priskirkite iliustracinius onimus. Dirbdami pasinaudokite KTŽ, LKE, TŽŽ, Alvydo Butkaus (1995) ir Vitalijos Maciejauskienės (1991) darbais.

Iliustraciniai onimai: *Brazaitė* prvd. (jos tėvo prvd. *Brāzas*), *Danučiukas* prvd. (jos motinos v. *Danūtė*), *Jurgiōkas* prvd. (jo tėvo v. *Jūrgis*), *Kareivėlis* prvd. (jo tėvo prvd. *Kareivis*), *Levonūkai* prvd. (jų tėvo v. *Levōnas*¹), *Mariūkas* prvd. (jo motinos v. *Marijā*), *Plikiūčia* prvd. (jos tėvo prvd. *Plikis*)², *Rožytė* prvd. (jos motinos prvd. *Rōžė*).

Atlikę šią užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kas sieja bei skiria patronimus ir matronimus?
2. Kokia yra patronimo samprata KTŽ ir LKE?
3. Kuri sąvoka yra platesnė – patronimo ar tėvavardžio? Kodėl? Atsakydami daugiausiai naudokitės Maciejauskienės (1991) monografija ir LKE.

Užduotis parengta remiantis KTŽ, LKE, TŽŽ, Butkaus (1995) ir Maciejauskienės (1991) darbais.

8 užduotis

Paaiškinkite terminus *andronimas* ir *ginekonimas* ir jiems priskirkite iliustracinius onimus. Kokiai bendrai onimų klasei priklauso andronimai ir ginekonimai? Atsakydami pasinaudokite KTŽ, LKE, TŽŽ ir Butkaus (1995) darbais.

Iliustraciniai onimai: *Barbōrinas* prvd. (jo žmonos v. *Barborā*)³, *Cibėnas* prvd. (jo žmonos prvd. *Cibūtė*), *Genūtis* prvd. (jo žmonos v. *Gēnė*), *Hitlerio Bōba* prvd. (jos vyro prvd. *Hitleris*), *Jonienė* prvd. (jos vyro v. *Jōnas*), *Miknienė* prvd. (jos vyro prvd. *Miknius*), *Rimienė* prvd. (jos vyro v. *Rimas*), *Tarabinis* prvd. (ankstesnė žmonos prvd. *Tarabienė*).

Užduotis parengta remiantis KTŽ, LKE, TŽŽ ir Butkaus (1995) darbais.

9 užduotis

Tinkamoje lentelės eilutėje įrašykite onomastikos terminus, dirbdami pasinaudokite TŽŽ.

Terminai: *anemonimas*, *choronimas*, *chrononimas*, *ergonimas*, *kosmonimas*, *pragmonimas*, *selenonimas*, *teonimas*, *urbanonimas*, *zoonimas*.

3 lentelė

Tikrinio žodžio aiškinimas	Terminas
dalykinio žmonių sambūrio (organizacijos, sąjungos, korporacijos ar kt.) vardas	

¹ *Levōnas* yra v. *Leōnas* variantas, paplitęs Rytų Lietuvoje, kurį mini ir LVKŽ 212.

² Onimai *Plikiūčia*, *Rožytė* teikiami iš Butkaus (1995, 350, 370).

³ Onimai *Barbōrinas*, *Cibėnas*, *Hitlerio Bōba*, *Tarabinis* teikiami iš Butkaus (1995, 66–67).

dangaus ar kosminio kūno vardas	
dievybės vardas	
gamtinio objekto Mėnulyje vardas	
laiko tarpo vardas	
miesto dalies, aikštės, gatvės vardas	
naminio gyvulio (karvės, arklio, kiaulės, avies, ožkos), prijaukinto žvėries (šuns, katės) ar paukščio vardas	
pasaulio dalies, žemyno, krašto, srities ar valstybės vardas	
rūšies, markės, prekinio ženklo pavadinimas	
stichinės nelaimės (vėjo, uragano ar kt.) vardas	

Užduotis parengta remiantis TŽŽ.

10 užduotis

Pateiktus onomastikos terminus įrašykite tinkamoje teksto vietoje; tas pats terminas gali būti pavartotas kelis kartus. Dirbdami pasinaudokite LKE.

Onomastikos terminai: *agronimas, drimonimas, hidronimas, mikrotoponimas, oikonimas, oronimas, toponimas.*

Įprastai žymintys vieną objektą, nereiškiantys sąvokos, neverčiami iš vienos kalbos į kitą ir išsaugoję pirminę – jų susidarymo laiku turėtą – reikšmę tikriniai vietų vardai vadinami ... .. Jie skirstomi į grupes pagal įvardijamus objektus. Miestų, miestelių, kaimų ir viensėdžių vardai yra ... .. ; tai yra gyvenamųjų vietų vardai. Kiti ... .. yra negyvenamųjų vietų vardai. Vieni jų yra ... .. , kuriais plačiau prasme laikomi visi jūrų, vandenynų, ežerų, upių, griovių, brastų, įlankų, pelkių, liūnų vardai, o siaurąja prasme jais vadinami tik upių ir ežerų vardai. ... .. yra pastoviausia ir lėčiausiai kintanti vardyno dalis. Kiti jų yra žemėvardžiai, kurie paprastai yra vėlesnio laikotarpio vardai: tai dažniausi – ... .. (kalnų ar kitų žemės paviršiaus aukštumų vardai, ... (miškų ar jų dalių vardai) ir ... .. (laukų, dirvų, arimų, pievų vardai). Onomastikos darbuose dar vartojama ... .. sąvoka: šiuo onimu paprastai vadinamas smulkus geografinis objektas, žinomas ir vartojamas nedideliame gyvosios kalbos plote.

Užduotis parengta daugiausia remiantis LKE.

11 užduotis

Užpildykite lentelę: parašykite tris pagrindines grupes, į kurias skirstomi gyvųjų objektų pavadinimai (bionimai), ir nurodykite didžiausios išskirtos grupės onimų rūšis (parašykite mažiausiai keturias). Prie kiekvienos Jūsų išskirtos onimų rūšies nurodykite po du onimų pavyzdžius. Vartokite tarptautinius onomastikos terminus.

4 lentelė

Gyvųjų objektų pavadinimai (bionimai)		
...	...	...
↓		

12 užduotis

Užbaikite pildyti lentelę: parašykite, kokiais tarptautiniais terminais vadinami negyvieji objektai (abionimai), ir išskirkite mažesnes jų grupes. Prie kiekvienos Jūsų išskirtos onimų grupės nurodykite po du onimų pavyzdžius. Vartokite tarptautinius onomastikos terminus.

5 lentelė

Negyvųjų objektų pavadinimai (abionimai)		
gyvenamųjų vietų vardai	negyvenamųjų vietų vardai	
...	...	mikrotoponimai
	potamonimai	...
	...	...
	...	...
	...	...
	...	...
	...	...

13 užduotis

Pateiktus bendrinius daiktavardžius surašykite į eilę taip, kad paskutinis šios eilės narys būtų tas žodis, kurio semantinis turinys labiausiai detalizuotas.

Daiktavardžiai:

- a) *alksnis, augalas, juodalksnis, mēdis, šis*;
- b) *amatininkas, puodžius, tās, žmogūs*;
- c) *anās, augalas, gēlē, ramūnē, šūnramunē*.

Aptarkite, kuo skiriasi tikrinio ir bendrinio žodžio semantinis turinys. Paaiškinkite, kas atsitinka žodžio semantiniui, kai bendrinis žodis virsta tikriniu.

Užduotis parengta iš dalies remiantis A. Vanago (1970) darbu.

14 užduotis

Atsakykite į klausimus. Dirbdami naudokitės DLKG ir LKE.

1. Kuo sudedamųjų narių atžvilgiu yra panašūs bei skirtingi apeliatyvai ir tikriniai pavadinimai? Iš kiek žodžių gali būti sudarytas tikrinis pavadinimas? Atsakymą pagrįskite pavyzdžiais.
2. Ar sąvokos – daiktavardis ir pavadinimas – yra tapačios? Kodėl? Atsakymą pagrįskite pavyzdžiais.
3. Kokia yra pagrindinė tikrinių žodžių funkcija? Kuo nuo kitų tikrinių žodžių išsiskiria gaminių tipą ar rūšį įvardijantys žodžiai, pvz., *Meškà Šiáurėje* 'saldainių pavadinimas', *Šilūtė* 'baldų komplekto pavadinimas'? Atsakydami daugiausia galite pasinaudoti DLKG (1994, 60–61).
4. Nuo ko daugiausiai priklauso, kad tą patį žodį būtų galima laikyti ir bendriniu žodžiu, ir tikriniu vardu? Pateikite tokių žodžių poros pavyzdį ir jį pakomentuokite.
5. Ar tikriniai daiktavardžiai kaitomi skaičiais? Nurodykite atvejus, kada gali būti vartojama to paties tikrinio daiktavardžio vienaskaita ir daugiskaita? Atsakydami galite pasinaudoti DLKG (1994, 60–61, 67).

Užduotis parengta iš dalies remiantis LKE ir DLKG.

2. Antroponimika

2.1. Vardai: archaika ir inovacijos

1 užduotis

Irašykite trūkstamą informaciją tekste apie senuosius lietuvių asmenvardžius. Dirbdami pasinaudokite Aleksandro Vanago (1982) ir Zigmo Zinkevičiaus (1977, 227–242; 2008) darbais.

Senovėje lietuviai, kaip ir kitų tautų žmonės, turėjo tik vieną vardą. Kaip ir kitų indoeuropiečių tautų (pvz., ... ir kt.), vieni lietuvių vardai buvo ... asmenvardžiai, pvz., *Taūt-gin-as* < *taut-à* + *gìn-ti*, ir manoma, kad turėjo taurią reikšmę. Ilgainiui reikšmė ėmė blukti ir radosi vardų, kurių dėmenys galėjo keistis vietomis, pvz., *Gìn-taut-as*, arba būdavo dedami prie kitų dėmenų sudarant naujus ... .., pvz., *Taūt-vaiš-as*, *Taūt-vil-as* ir *Jó-taut-as*, *Mìn-taut-as*. Moterų vardai nuo vyrų paprastai skyrėsi tik ... .., pvz., *Der-kiūt-ė* ir *Der-kiūt-is*.

Iš tokių ilgų asmenvardžių buvo daryti ir jų ... .., pvz., *Al̃g-is* šalia *Al̃gird-as*, kurių pamatu dažniausiai buvo tiek ... .. ar ... .. dvikamienio vardo dėmuo, pvz., *Gìn-as*, *Taūt-as* šalia *Gìn-taut-as*, *Taūt-gin-as*, tiek pirmasis dėmuo ir ... .., pvz., *Gìnt-as* šalia *Gìn-taut-as*. Tokie asmenvardžiai dažnai turėjo ... .. atspalvį, tačiau pasitaikydavo atvejų, kai jie buvo ir vienintelis žmogaus vardas. Šie vardai dar buvo plečiami ir ... .. . Jos dažniausiai buvo deminutyvinės ir turėjo ... .. šeimai, giminei reikšmę, pvz., *Alg-ėlis*, *Gint-ūkas*, *Taut-ėnis*.

Šalia minėto pobūdžio vardų buvo ir su gyvūnų, augalų ar daiktų pavadinimais sutampančių asmenvardžių – ... .. (arba pravardinės kilmės) vardų, nes manyta, kad per vardą įgyjama norimų žvėries, paukščio ar daiktų ypatybių, gaivališkų gamtos jėgų. Vėliau pavadinimai būdavo duodami dėl netiesioginės jų reikšmės, būdingos žmogui, pvz., *Ožys* – užsispyrėlis, *Lāpinas* – gudruolis, pataikūnas. Žmonės imta vadinti ir pagal jų ... .., pvz., *Berañkis* – neturi rankos, *Kl̃šis* – kreivų kojų, ar ... .., pvz., *Raukl̃ys* – susiraukėlis, *Švilpa* – švilpauja. Apskritai asmenvardį priskirti vienai ar kitai semantinei grupei yra sunku, nes jam pradžių galėjo duoti ... .. žodis arba homonimai.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1982) ir Zinkevičiaus (1977, 227–242; 2008) darbais.

2 užduotis

Iš pateiktų asmenvardžių išrinkite dvikamienius asmenvardžius, suskaidykite juos kamienais ir išskirkite jų jungiamąjį balsį. Nurodykite daugiau dvikamienių vyrų asmenvardžių, kurie turėtų tuos pačius išskirtus kamienus. Ieškodami vardų pasinaudokite LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

Asmenvardžiai:

<i>Algimantas</i>	<i>Mañvydas</i>
<i>Daūmantas</i>	<i>Mindaugas</i>
<i>Dóvydas</i>	<i>Nórmintas</i>
<i>Jaunūtis</i>	<i>Protėnis</i>
<i>Jogáila</i>	<i>Skirgaudas</i>
<i>Jōrigis</i>	<i>Výtautas</i>
<i>Kāributas</i>	<i>Žýgintas</i>
<i>Lengvėnis</i>	

Pavyzdys: *Alg-ì-mant-as*, plg. *Al̃g-min-as*, *Mañt-vyd-as*.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

3 užduotis

Suskaidykite iš Zinkevičiaus (1977) monografijos pateiktus asmenvardžius kamienais ir atsakykite į klausimus. Dirbdami pasinaudokite Zinkevičiaus (1977, 118–226) lietuviškų nekrikštavardinių asmenvardžių sąrašu su kilmės nurodymu.

Asmenvardžiai: *Aubartas, Baltakis, Bauksminas, Bepirtis, Bilmanas, Darvinis, Daubaras, Daujotas, Didžiagalvis, Eismantas, Geragalvis, Gilginis, Gimbutas, Jaučiavedis, Kybartas, Kvirbutas, Medžialašinis, Miltabarzdis, Minigėlis, Pabambis, Pravaina, Radiminas, Radvilas, Rudamina, Sambaras, Sauginis, Savaduonis, Skovilas, Stačiariaugis, Stadvila, Surbalas, Survilas, Šaltanosis, Šešiaduonis, Trilūpis, Vaišvilas, Viešvilas, Vilkadūris, Vištakis, Žaliaaviduris, Žeimantas, Žygimantas.*

1. Pateiktame asmenvardžių sąrašė raskite dvikamienius asmenvardžius ir pravardinės kilmės dūrinčius. Kuo skiriasi dvikamienių asmenvardžių ir pravardinės kilmės dūrinčių pateikimas?
2. Kodėl Zinkevičius (1977, 118–226) lietuviškų nekrikštavardinių asmenvardžių sąrašė su kilmės nurodymu antraštinius asmenvardžius teikia nekirčiuotus?
3. Kokiais kriterijais remiantis asmenvardžiai laikomi dvikamieniais ar pravardinės kilmės dūrinčiais?

Užduotis parengta remiantis Zinkevičiaus (1977) darbu.

4 užduotis

Pateikiami lietuvių moterų ir vyrų dvikamieniai vardai.

Moterų vardai: *Aivaldà, Augundà, Bergáilė, Dróvydė, Eġmantė, Ermintėja, Jausminà, Jūstautė, Mantvilija, Mintvidà, Sirmantė, Vaimantė, Zigmintà, Žygimantà.*

Vyrų vardai: *Aūštaras, Dárminas, Ėgvidas, Eīnorius, Eītlandas, Eītmantas, Elimintas, Gėidvydas, Jormándas, Lokimantas, Milgeidas, Mīngridas, Nórminas, Vėgardas, Vīntaras.*

Atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis. Dirbdami pasinaudokite Daivos Sinkevičiūtės (2011, 214–230) straipsniu.

1. Sąrašė raskite dvikamienius asmenvardžius, kurie rekomenduojami LVKŽ autorių, ir išskirkite jų kamienus. Pasinaudoję svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> nurodykite, nuo kada šie vardai vartojami Lietuvoje? Kuo jie skiriasi nuo kitų LVKŽ rekomenduojamų dvikamienių asmenvardžių?
2. Sąrašė raskite tuos dvikamienius asmenvardžius, kurie turi kitokias galūnes nei LVKŽ rekomenduojami dvikamieniai asmenvardžiai. Pakomentuokite, kodėl LVKŽ pateikiami kitas galūnes turintys šių kamienų asmenvardžiai.
3. Sąrašė raskite dvikamienius vyrų ir moterų asmenvardžius, kurių nėra LVKŽ, tačiau tie vardai sudaryti iš kamienų, kuriuos turi kiti LVKŽ nurodomi dvikamieniai asmenvardžiai. Suskaidykite išskirtus vardus kamienais ir iš LVKŽ pateikite po du kamienais suskaidytus dvikamienius asmenvardžius, kurie turėtų tuos pačius kamienus kaip ir rastieji vardai bei dvikamieniuose asmenvardžiuose užimtų tokią pačią poziciją kaip ir pateiktuose varduose. Kurio vardo antrajam kamienui LVKŽ nepavyko rasti atitikmens, kuriame jis užimtų tokią pačią poziciją?

4. Sąrašė raskite dvikamienius asmenvardžius, kurių pirmasis kamienas yra svetimvardžio kilmės, ir išskyrę kamienus nurodykite, kokie vardai yra pirmųjų kamienų pamatas. Kas pagal kilmę sieja visus pamatinius vardus?
5. Išskirkite vardų *Eitlandas*, *Jormándas* ir *Mingridas* kamienus. Kas yra šių asmenvardžių pamatas? Kas pagal kilmę sieja antruosius šių vardų kamienus?
6. Suskaidykite vardus *Jausminà* ir *Lokimantas* kamienais ir nurodykite, kas yra jų kamienų pamatas. Kuo nuo kitų LVKŽ teikiamų dvikamienių asmenvardžių išsiskiria šie vardai?
7. Kodėl vardai *Ermintėja* ir *Mantovilija* reti? Atsakykite pasinaudodami svetainėje <http://vardai.vlkk.lt/> teikiama jų statistika. Kuo šie vardai skiriasi nuo kitų lietuvių moterų dvikamienių asmenvardžių?
8. Matydami aptartus dvikamienius asmenvardžius apibendrinkite, kaip lietuvių vardyne atsiranda naujų dvikamienių asmenvardžių.

Užduotis parengta remiantis Sinkevičiūtės (2011, 214–230) straipsniu.

5 užduotis

Iš pateiktų vardų atrinkite baltiškos kilmės dvikamienių asmenvardžių trumpinius ir parašykite, kur įmanoma, po du ar tris pamatinius dvikamienius asmenvardžius. Pasistenkite rasti tokių dvikamienių asmenvardžių, iš kurių būtų matoma, kad trumpinių pamatu tapo skirtingi dvikamienių asmenvardžių kamienai ar sudėtinės jų dalys. Dirbdami pasinaudokite LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

Vyrų vardai: *Aŗois*, *Bėnas*, *Dárgis*, *Jōnas*, *Jūlius*, *Gintas*, *Gýtis*, *Mātas*, *Milius*, *Minas*, *Mintas*, *Rimtas*, *Taūtas*, *Titas*, *Vidas*, *Výtas*, *Vlādas*, *Zigmas*.

Moterų vardai: *Aūstė*, *Bāre*, *Baŗtė*, *Emà*, *Gābė*, *Gailė*, *Gedà*, *Gretà*, *Láima*, *Maņtė*, *Nėrė*, *Prānė*, *Rādvė*, *Rimà*, *Skirà*, *Tomà*, *Vainė*, *Viltė*.

Remdamiesi išrinktais trumpiniais atsakykite į klausimus ir atlikite kitas užduotis. Atsakydami galite pasinaudoti Sinkevičiūtės (2006) darbu.

1. Keli skiemenys sudaro išrinktus trumpinius? Keli skiemenys sudaro jų hipokoristinį kamieną? Ar yra dviskiemenių hipokoristinių kamienų? Jeigu taip, tai pateikite trumpinio pavyzdį su jų pamatiniu dvikamieniu asmenvardžiu.
2. Dažniausi dvikamienių asmenvardžių trumpinių kamienai yra trinarės ar returnarės struktūros. Ar gali būti dvinarės ir penkianarės struktūros kamienų? Jeigu taip, tai pateikite trumpinių pavyzdžių su jų pamatiniais dvikamieniais vardais.
3. Trumpinių, prie kurių nurodėte jų pamatinius dvikamienius asmenvardžius, sąrašė suraskite po du – vyro ir moters – trumpinius, kurie būtų atsiradę: a) iš pirmojo dvikamienio asmenvardžio kamieno; b) iš antrojo dvikamienio asmenvardžio kamieno; c) iš pirmojo dvikamienio asmenvardžio kamieno ir antrojo pradžios.
4. Kuo į išrinktus dvikamienių asmenvardžių trumpinius panašūs vardai *Árnas* ir *Ûrtė*? Atsakymą pagrįskite.
5. Kaip kilmės atžvilgiu vertintini asmenvardžiai *Mātautas* ir *Tōmantė* vardų *Taūtas* ir *Maņtė*, kurie pateikti vyrų ir moterų vardų sąrašuose, kontekste? Aptarkite vardų *Mātautas* ir *Tōmantė* sudedamąsias dalis ir paaiškinkite, kaip susidarė šie asmenvardžiai.
6. Moterų vardų sąrašė yra vardas *Baŗtė*. Kaip bus aiškinama šio vardo kilmė? Atsakymą pagrįskite.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ, Sinkevičiūtės (2006) darbu ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

6 užduotis

Šnekamojoje lietuvių kalboje vartojamus nepriesaginių dvikamienių asmenvardžių trumpinius su nurodytais jų pamatiniais dvikamieniais asmenvardžiais padalinkite į nedeformuotus ir deformuotus kamienus turinčius vardus bei suskirstykite trumpinius į grupes pagal jų pamatą ir atskirkite hipokoristinį kamieną. Dirbdami pasinaudokite Sinkevičiūtės (2002, 317–341) straipsniu.

Trumpiniai: *Alas < Almantas, Algys < Algimantas, Daimas < Deimantas, Deima < Deimantas, Erdva < Erdvilas, Gedzė < Gediminas, Gėtė < Getautas, Girstas < Girstautas, Mantas < Domantas, Mantus < Mantautas, Mažis < Mažvydas, Mažvė < Mažvydas, Meda < Nomeda, Minas < Gediminas, Mindzė < Mindaugas, Muntas < Mantautas, Nomas < Nomeda, Nomis < Nomeda, Rimfas < Rimvydas, Rintas < Rimtautas, Tautis < Mantautas, Tautrius < Tautrimas, Tautvis < Tautvydas, Tautvys < Tautvydas, Vidas < Aroydas, Vydas < Tautvydas, Vidma < Vidmantas, Vitas < Vytautas, Žyga < Žygimantas, Žygimas < Žygimantas, Žygmis < Žygimantas.*

Pasinaudoję išrinktais trumpiniais atsakykite į klausimus ir atlikite kitas užduotis.

1. Kokias galūnes turi vyrų dvikamienių asmenvardžių trumpiniai? Nurodę galūnes prie jų pateikite po vieną trumpinį iš jų sąrašo. Ką rodo įvairuojančios trumpinių galūnės?
2. Įvardinkite deformuotų trumpinių deformacijos rūšis ir jas iliustruokite trumpiniais iš pateikto sąrašo.
3. Išskirkite trumpinių *Gedmas* (< *Gediminas*) ir *Virmė* (< *Virmantas*) hipokoristinius kamienus. Kelianariai jie yra? Kuriems sąrašę pateiktiems trumpiniams pagal jų pamatą šie trumpiniai yra tapatūs? Kodėl?

Užduotis parengta remiantis Sinkevičiūtės (2002, 317–341) straipsniu.

7 užduotis

Iš pateiktų vardų išrinkite trumpinių kilmės priesagų vedinius ir nurodykite jų pamatinius trumpinius. Dirbdami pasinaudokite LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

Asmenvardžiai: *Ąžuolas, Birūtė, Eimūtis, Eglūtė, Gaudėnis, Gedūtis, Gintėnis, Girstūtis, Jōrigė, Jūrātė, Kintėnis, Mileikà, Minūtis, Ramūnė, Ramūnas, Rūtėnis, Svajūnas, Šarūnas, Vaidilė, Vasāris, Vydūnas, Vytėnis.*

Pavyzdys: *Gintėnis < Gintas.*

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

8 užduotis

Šnekamojoje lietuvių kalboje vartojamus priesaginių dvikamienių asmenvardžių vyrų trumpinius su nurodytais jų pamatiniais dvikamieniais asmenvardžiais suskirstykite į grupes pagal jų pamatą ir atskirkite hipokoristinį kamieną. Dirbdami pasinaudokite Sinkevičiūtės (2002, 317–341) straipsniu.

Trumpiniai: *Algieša < Algirdas, Algimukas < Algimantas, Algytė < Algimantas, Deimakas < Deimantas, Domcė < Domantas, Domkis < Domantas, Gedukas < Gediminas, Gintuškę < Gintautas, Mantytė < Mantautas, Mantva < Mantautas, Mindaškė < Mindaugas, Mindozas <*

Mindaugas, Minukas < Gediminas, Rimcė < Rimantas, Rimkė < Rimantas, Rimša < Rimantas, Rimutė < Rimantas, Skirmošius < Skirmantas, Tautkė < Tautvydas, Tautokas < Tautvydas, Vyciokas < Vytautas, Vycka < Vytautas, Vytulis < Vytautas.

Pasinaudoję išrinktais trumpiniais atsakykite į klausimus ir atlikite kitas užduotis.

1. Kokias priebalsines priesagas turi sąrašė pateikti trumpiniai? Nurodę priesagas prie jų pateikite po vieną trumpinį iš sąrašo. Pateikite daugiau priebalsines priesagas turinčių dvikamienių asmenvardžių trumpinių, kuriuos vartojate Jūs ar Jūsų draugai.
2. Kokias balsines priesagas turi sąrašė pateikti trumpiniai? Nurodę priesagas prie jų pateikite po vieną trumpinį iš sąrašo.
3. Raskite sąrašė pateiktų dvikamienių asmenvardžių trumpinių deminutyvines priesagas, su kuriomis bendrinėje lietuvių kalboje sudaromi deminutyvai, ir pateikite asmenis įvardijančių apeliatyvų pavyzdžių. Kuri iš šių priesagų turi tarminį atspalvį?

Užduotis parengta remiantis Sinkevičiūtės (2002, 317–341) straipsniu.

9 užduotis

Užpildykite tuščias lentelės eilutes dvikamieniais asmenvardžiais, jų trumpiniais ir priesagų vediniais. Į kiekvieną tuščią lentelės eilutę įrašykite, kur galima, po du asmenvardžius, kurie turėtų nedeformuotą Jums pateikto asmenvardžio pamatinę dalį. Dirbdami pasinaudokite LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

6 lentelė

Dvikamienis asmenvardis	Trumpinys	Priesaginis asmenvardis
<u>A</u> lgirdas		
	<u>E</u> idas	
		<u>G</u> irdėnis
<u>M</u> āžvydas		
		<u>K</u> ęstūtis
		<u>R</u> imūkas
	<u>V</u> aidas	
	<u>T</u> autys	
<u>Ž</u> ygimantas		

6 lentelės pildymo pavyzdys:

<i>Daūmantas</i>	<i>Daūmas, Mañtas</i>	<i>Daumūkas, Mantėlis, Mantūkas, Mantūžis</i>
------------------	-----------------------	---

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

10 užduotis

Pateiktame vardų sąrašė suraskite apeliatyvinės kilmės vardus ir nurodykite jų pamatą. Dirbdami naudokitės LKŽe, vardus tikrinkite LVKŽ ir svetainėje <http://vardai.vlkk.lt/>.

Vardai: Ājeras, Akācijus, Āudra, Aušrà, Āžuolas, Dangirà, Dóbilas, Ēglė, Gélminė, Geļmis, Ievà, Jōrė, Júra, Líepa, Mètà, Mìglė, Pùsnė, Rasà, Rāsius, Rugilė, Saulėnė, Sáulė, Saūlius, Smilga, Smiltė, Ūgnė, Ūgnius, Vāsara, Žvaigždžius.

Įvykdę šią užduotį atsakykite į klausimus ir atlikite kitas užduotis.

1. Kokia kitų sąrašė pateiktų vardų kilmė? Kodėl jie panašūs į apeliatyvinės kilmės vardus?
2. Pasinaudoję svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> išrinkite:
  - a) dažnus (suteiktus daugiau nei 500 kartų) ir plačiai paplitusius apeliatyvinės kilmės vardus;
  - b) naujus (duotus nuo ~2005 m.) ir dabar plintančius (kai per paskutinius metus kontrastuojant su ankstesniu laikotarpiu vardas duodamas daugiau nei 50 kartų) apeliatyvinės kilmės vardus;
  - c) retus (suteiktus 1–3 kartus) apeliatyvinės kilmės vardus.
 Žinodami, kad tas pats vardas gali priklausyti ne vienai grupei, paaiškinkite, kodėl vieni vardai yra dažni, o kiti – reti.
3. Kuo darybiškai nuo kitų pateiktų apeliatyvinės kilmės vardų skiriasi asmenvardžiai *Miglė, Pūsnė, Rāsius, Rugilė, Saulėnė, Ūgnius, Žvaigždžius*?
4. Pasinaudoję LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> parašykite, kaip dar gali būti kirčiuojamas vardas *Áudra*? Paaiškinkite, kodėl taip kirčiuojama.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

11 užduotis

Naudodamiesi LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> iš vardų sąrašo išrinkite vietovardinės ir etnoniminės kilmės lietuvių vardus bei nurodykite jų etimonus.

Vardai: *Agluonà, Aīrimas, Aistà, Áistis, Ālantas, Aušrinė, Báltija, Bártas, Dainavà, Daīnius, Donáldas, Eřvaldas, Fortūnà, Gausaītė, Gėdgaudas, Gražinà, Gúostė, Jaūnius, Jótvingas, Karigáilė, Láima, Lukrėcija, Nāglis, Nēmunas, Odilė, Ōnė, Raīgardas, Rūsnė, Skaļvē, Sòfija, Šatrija, Tòirmantas, Váidilė, Vilija, Vilnius, Žýgis.*

Įvykdę šią užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kuo išsiskiria vardų *Aistà, Bártas* ir *Gúostė* kilmės aiškinimas? Atsakymą pagrįskite šių vardų etimonais.
2. Kaip struktūriškai skiriasi vardų *Jótvingas* ir *Vilija* etimonai?
3. Raskite pateiktame sąrašė du lietuvių mitologinius vardus ir parašykite, kas yra šių vardų pamatas. Apibūdinkite, kokie vardai vadinami mitologiniais.
4. Ar vardus *Mildas* ir *Rāsius* galima laikyti mitologiniais lietuvių vardais? Atsakymą pagrįskite.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

12 užduotis

Pasinaudoję LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> iš vardų sąrašo išrinkite kultūrinius lietuvių vardus ir nurodykite šaltinį, iš kurio jie išplito. Kodėl šiuos vardus tiksliau vadinti kultūriniais, o ne literatūriniais vardais?

Vardai: *Aūksė, Auksỹs, Ážuolas, Bernárdas, Dáiva, Danguōlė, Dārius, Drómantas, Ėglė, Elvinà, Gražinà, Grožoydà, Jovità, Jūrātė, Kamilė, Kęstūtis, Koletà, Láimis, Merkỹs, Nijōlė, Nōjus, Radegūnda, Raivedỹs, Rugilė, Sigūtė, Snieguōlė, Svajōnė, Šarūnas, Ūdrỹs, Vitālijus, Žyгимantas, Živilė, Žvainỹs.*

Įvykdę šią užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kokia sąrašė pateiktų baltiškų kultūrinių vardų kilmė? Atsakykite nurodydami šių vardų etimonus.
2. Sąrašė yra verstinių vardų. Pasinaudoję LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> išrinkite verstinius vardus ir nurodykite šaltinį, iš kurio jie atsirado. Ar Lietuvoje vartojami jiems pradžia davę svetimės kilmės vardai? Jeigu taip, tai juos nurodykite.
3. Sąrašė suraskite priesaginius baltiškos kilmės vardus ir nurodykite jų darybos pamatą bei darybos formantą. Šalia pateikite dar vieną tą patį darybos formantą turintį baltiškos kilmės vardą. Prie kurių vardų nepavyko parašyti vedinių? Kodėl? Kurį priesaginį vardą galima aiškinti dvejopai ir laikyti pirminiu vardu? Kodėl?

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

13 užduotis

Pasinaudoję LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> suskirstykite pagal kilmę krikščioniškos kilmės vyrų vardus į grupes.

Vardai: *Ādolfas, Alānas, Aleksāndras, Āleksas, Aložzas, Andriėjus, Añdrius, Anicētas, Antānas, Artūras, Augustinas, Augūstas, Bernārdas, Daniēlius, Danys, Dionyzas, Dominykas, Dōmas, Dōvydas, Ferdinādas, Gabriēlius, Gabrys, Gvidōnas, Ipolitas, Jerōnimas, Jokūbas, Julijōnas, Jūlijus, Juōzapas, Juōzas, Kazimieras, Kazys, Konstantinas, Kōstas, Ksavēras, Laurynas, Leonārdas, Liūdas, Liūdvikas, Lūkas, Marijōnas, Martynas, Mečislovas, Mečys, Mikas, Mikalōjus, Modēstas, Nōrbertas, Oktāvijus, Orēstas, Paskālis, Pētras, Pilypas, Remigijus, Rōkas, Saliāmonas, Silvēstras, Simas, Simonas, Stanislovas, Stasys, Stēpas, Stēponas, Tēdas, Teodōras, Timonas, Timas, Titas, Tōmas, Vālentas, Valentinas, Valerijōnas, Valērijus, Venāntas, Vilhelmas, Virgilijus, Vlādas, Vladislovas, Zachārijus, Zēnius, Zēnonas.*

Įvykdę šią užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kokios kilmės vardai sudaro pamatinį krikščioniškos kilmės vardų branduolį? Kodėl taip manote? Kaip ir kodėl krikščioniškos kilmės vardais tapo germaniški ir slaviški vardai?
2. Sąrašė suraskite šventųjų vardus, kilusius iš Jūsų pasirinktos kalbos. Kodėl ne visi Lietuvoje vartojami krikščioniškos kilmės vardai yra šventųjų vardai?
3. Sąrašė suraskite krikščioniškos kilmės vardų trumpinius, susidariusius lietuvių kalboje, ir nurodykite jų susidarymo priežastis. Kurie iš jų yra dažni dabartiniai lietuvių vardai (svetainės <http://vardai.vlkk.lt/> duomenimis, duoti daugiau nei 5 000 vyrų)? Kas sieja šiuos vardų trumpinius? Kuo kilmės požiūriu nuo visų surastųjų vardų išsiskiria trumpinys *Tēdas*?
4. Kaip kilmės atžvilgiu susiję vardai *Augustinas* ir *Augūstas*, *Juōzapas* ir *Juōzas*? Kaip dar galima aiškinti vardo *Augūstas* kilmę? Nurodykite daugiau krikščioniškos kilmės vardų, kurių kilmė gali būti aiškinama dvejopai (pateikite du pavyzdžius).
5. Ką rodo faktai, kad dalis krikščioniškos kilmės vardų turi skirtingas galūnes, pvz., šalia *Daniēlius* yra *Daniēlis* ir *Daniēlas*? Nurodykite dar vieną krikščioniškos kilmės vardų pavyzdį, kur iš to paties kamieno atsiradę vardai turi tris skirtingas galūnes.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

14 užduotis

Pateiktos įvairios tarminės krikščioniškos kilmės vardų formos – oficialūs XX a. Lietuvos Respublikos piliečių vardai. Pasinaudoję LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> nurodykite, su kokiais oficialiaisiais vardais (jie pateikiami toliau) šios formos yra siejamos.

Tarminės formos: *Ādmundas, Ādvardas, Alimpija, Apalināras, Balēslavas, Benadiktas, Danātas, Galenā, Gūbertas, Jókymas, Juōzupas, Karalinā, Karnēlija, Kazimieras, Krīštupas, Levanorā, Levōnas, Levōnija, Marcellā, Marcēlē, Margaretā, Mateūšas, Mertynas, Mýkalas, Napalijōnas, Paliōnija, Plecidā, Povýlas, Raulýnas, Razālija, Rišardas, Romāldas, Sarapīnas, Savērija, Simijōnas, Solomōnas, Stapōnas, Tarasiā, Uršuliā, Varōnika, Zānonas, Zeferīnas.*

Oficialieji vardai: *Apolināras, Apolōnija, Benediktas, Bolēslovas, Donātas, Ēdmundas, Ēdvardas, Elenā, Hūbertas, Joakīmas, Juōzapas, Karolinā, Kazimieras, Kornēlija, Krīštupas, Laurýnas, Leonorā, Lēonas, Leōnija, Marcēlē, Margaritā, Martynas, Mýkolas, Motiėjus, Napoleōnas, Olīmpija, Placidā, Póvilas, Ričardas, Romuāldas, Rozālija, Saliāmonas, Serapīnas, Sevērija, Simeōnas, Stēponas, Terēsē, Uršulē, Verōnika, Zefirīnas, Zēnonas.*

Įvykdę šią užduotį ir naudodamiesi nustatytais tarminėmis vardu formomis bei jų atitikmenimis paaiškinkite.

1. Kas vyksta hiatą turinčiuose varduose? Atsakymą iliustruokite pavyzdžiais.
2. Kas vyksta tarminėse vardu formose, kur yra įvykusi protezė ir tolimoji metatezė? Atsakymą iliustruokite pavyzdžiais.
3. Iš kur atsirado tarminių vardu formų su baigmeniu *-ia* (pvz., *Tarasiā*)? Kurioje tarmėje jos daugiausia vartojamos?
4. Kaip tarminėmis formomis tapo vardu variantai, vartojami lenkų kalboje (pateikite jų pavyzdžių iš sąrašo)? Kuriose tarmėse – aukštaičių ar žemaičių – yra daugiau tokios kilmės tarminių vardu formų? Kodėl?
5. Kokių pokyčių vyko varduose, susidariusiuose Jūsų (Jūsų tėvų, senelių) tarmėje? Atpažinkite pasirinktos tarmės pavyzdžius ir juos pakomentuokite. Parašykite daugiau vardu formų, vartojamų Jūsų (Jūsų tėvų, senelių) tarmėje ir juos pakomentuokite.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

15 užduotis

Pateikiami oficialūs Lietuvos Respublikos piliečių vardai – krikščioniškos kilmės vardu trumpiniai, kurie yra tarminės formos, galintys būti praplėsti priesagomis, ir oficialieji vardai, kurie (patys ar tarminiai jų variantai) davė pradžią pateiktiems trumpiniams. Pabraukite pamatinių vardu kamienų dalis, su kuriomis siejami minėti trumpiniai.

Trumpiniai ir oficialieji vardai: *Admā ir Ēdmundas, Amiliā ir Emilija, Antōsē ir Antaninā, Banādas ir Benēdiktas, Blādas ir Vladislovas, Branýsē ir Bronislova, Damūtē ir Domicēlē, Daminka ir Dominykā, Eñdrius ir Andriėjus, Juziā ir Juōzapa, Karūsē ir Karolinā, Kaziūnē ir Kazimiera, Krisiā ir Kristinā, Lādzius ir Vladislovas, Liudýtē ir Liūdвика, Maniā ir Marijā, Mariā ir Marijā, Mikaliā ir Mikalinā, Mikāsē ir Mikalinā, Ōlius ir Aleksāndras, Paliūtē ir Apolōnija, Pāulia ir Paulinā, Petrūsē ir Petronēlē, Savūnē ir Sevērija, Stapūnē ir Stefānija, Tarūnē ir Terēsē, Tavōsē ir Teodorā, Teōsē ir Teodorā, Valiūnē ir Valērija, Varūsē ir Verōnika, Varūtē ir Verōnika, Zānē ir Zēnona, Zānē ir Zusanā.*

Atlikę šią užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kuri pamatinio vardo dalis dažniausiai tampa trumpinio kamieniu? Su kuriais pamatinio vardo skiemenimis ji paprastai siejama?
2. Keliaskiemeniai krikščioniškos kilmės vardu trumpinių kamienai yra dažniausi? Ar yra dviskiemenių krikščioniškos kilmės vardu trumpinių kamienų? Jeigu taip, pateikite dviskiemenio trumpinio kamieno pavyzdį; dirbdami pasinaudokite pateiktais vardais.

3. Kelianariai krikščioniškos kilmės vardų trumpinių kamienai yra dažniausi? Remdamiesi pateiktais vardais parašykite dažniausią jų kamienų struktūros tipą (priebalsius įprastai žymėkite simboliu C, balsius – V).

4. Kuo pamatinio vardo atžvilgiu skiriasi trumpinys *Zānė*, atsiradęs iš vardo *Zēnona*, ir *Zānė*, atsiradęs iš vardo *Zuzanà*?

5. Suradę pateiktų vardų sąrašę priesagas turinčius krikščioniškos kilmės vardų trumpinius išskirkite tas jų priesagas, su kuriomis bendrinėje lietuvių kalboje nedaroma apeliatyvinių vedinių. Paminėkite Jūsų surastuose varduose esančias priesagas, būdingas dažniems lietuvių kalbos deminutyvams.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

16 užduotis

Pasinaudoję LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/> šalia tarminių formų, kurios yra oficialieji Lietuvos Respublikos piliečių vardai, parašykite jų atitikmenis. Kas sieja visas pateiktas tarmines formas su jų oficialiaisiais vardais?

Tarminės formos: *Alponas, Pabijonas, Pelicija, Pèliksas, Pilomenà, Pulgeñtas, Pliorijonas, Telėšporas, Zōpija*.

Atlikę užduotį paaiškinkite:

1. Kuo tarminės vardų formos yra panašios į graikiškos kilmės vardą *Pilypas*? Kodėl *Pilypas* laikomas sulietuvinutu vardu? Kodėl šis vardas laikomas oficialiuoju vardu, o ne tarmine forma?

2. Kuo panašūs į pateiktas tarmines formas graikiškos kilmės vardas *Kristijonas* ir hebrajiškos kilmės vardas *Zakarijas*? Kaip LVKŽ autoriai traktuoja vardus *Zacharijas* ir *Zakarijas*?

3. Kuo panašūs į pateiktas tarmines formas graikiškos kilmės vardas *Ipolitas*? Kas fonetiškai sieja šį vardą su tarptautiniais žodžiais *istòrija* ir *istèrija*? Kas šiuos žodžius sieja su vardo *Heñrikas* tarmine forma *Geñrikas*?

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

17 užduotis

XX a. Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, prasidėjo svetimos kilmės vardų invazija – išplito naujieji skolintiniai vardai. Pasinaudoję svetainės <http://vardai.vlkk.lt/> duomenimis suskirstykite pateiktus vardus į dvi grupes: vardus, paplitusius XX a. pirmoje pusėje (iki ~1940 m.), ir vardus, atėjusius į Lietuvą XX a. viduryje ir antroje pusėje, bei nurodykite jų kilmę; dirbant galima pasinaudoti ir LVKŽ.

Vardai: *Alānas, Aliòdija, Benità, Deīvidas, Èdgaras, Erlāndas, Fridà, Idālija, Ilonà, Inesà, Ingebòrga, Ingerà, Ingridà, Jolità, Kėvinas, Nikòlė, Pamelà, Roksanà, Sabrinà, Samānta, Violetà, Žanà, Žanetà*.

Atlikę užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kas turėjo įtakos, kad Lietuvoje paplito šie vardai? Kokius svetimos kilmės skolintinius vardus galima vadinti kultūriniais vardais?

2. Kurie pateiktieji vardai yra įprastų vartoti krikščioniškos kilmės vardų variantai, susidare atskirose kalbose? Parašykite daugiau Jums žinomų tokių krikščioniškos kilmės vardų variantų, vartojamų lietuvių vardyne.

3. Kurie pateiktieji vardai yra priesaginiai asmenvardžiai, susiformavę svetimose kalbose? Parašykite daugiau Jums žinomų priesaginių asmenvardžių, susidariusių atskirose kalbose ir vartojamų lietuvių vardyne.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

18 užduotis

Pateiktus vardus turi Lietuvos Respublikos piliečiai (žr. svetainę <http://vardai.vlkk.lt/>). Perskaitykite vardų sąrašą nurodykite, koks bendras bruožas juos sieja.

Vardai: *Bendžaminas, Chordanà, Chuānas, Deīvidas, Deīvydas, Džāsperas, Džāstinas, Džeisonas, Džeraldas, Džeraldinà, Džiudità, Džiūlija, Džonas, Džonis, Džordanà, Džordānas, Džordžas, Džoržas, Džūlija, Geòrgas, Geòrgis, Ivānas, Jākovas.*

Tai nustatę atlikite kitas užduotis.

1. Sąrašė raskite vardus, lietuvių kalboje turinčius įprastus atitikmenis, ir parašykite juos šalia pateiktų vardų. Ieškodami įprastų svetimos kilmės vardų naudokitės LVKŽ. Kuris iš sąrašė pateiktų vardų yra išplitęs Lietuvoje 1990–2010 m. (atsakydami pasinaudokite svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>)?

2. Sąrašė raskite vardus, kurių įprasti atitikmenys nėra plačiai paplitę lietuvių kalboje, ir parašykite juos šalia pateiktų vardų. Ieškodami įprastų svetimos kilmės vardų naudokitės LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

3. Kaip vertinate lietuvių kalbos požiūriu galūnių neturinčius vardus *Džon* (šalia *Džonas, Džonis*) ir *Džordž* (šalia *Džordžas*)?

4. Ar radote sąrašė pateiktų to paties vardo skirtingų variantų? Jeigu taip, tai pasirinkite vieno vardo variantus ir paaiškinkite, kodėl jų atsirado.

Užduotis parengta remiantis svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

19 užduotis

Į lentelę įrašykite pateiktus asmenvardžius ir iš jų padarytus vardus pagal pamatą ir darybą bei nurodykite jų kilmę. Dirbdami pasinaudokite LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

Asmenvardžiai: *Aistūtė, Aļgė, Alginà, Bėržas, Bolėslovas, Dártautas, Dārius, Darvydūkas, Eglūtė, Ernestà, Fáusta, Faustinas, Gabijà, Gailėnė, Gedkà, Gytautėlė, Įnga, Jolánta, Jolė, Jovarėlis, Kazýtė, Kęstūtis, Lincė, Liūdas, Majà, Mėrūnčikas, Onà, Petriūkas, Pilypūkas, Rámšė, Ramūnė, Rāpolas, Rasuōlė, Saulūtė, Simas, Taūtmilė, Tòmas, Ugnýtė, Ventà, Vyckà, Vlādas, Vladislovas, Žādvydė.*

7 lentelė

Ilgieji, oficialieji asmenvardžiai	Trumpiniai (ir jų kilmės vardų priesagų vediniai)	Nesutrumpėjusių asmenvardžių priesagų vediniai

7 lentelės pildymo pavyzdys

Ilgieji, oficialieji asmenvardžiai	Trumpiniai (ir jų kilmės vardų priesagų vediniai)	Nesutrumpėjusių asmenvardžių priesagų vediniai
<i>Vladislovas</i> – svetimos kilmės slaviškas asmenvardis;	<i>Vlādas</i> – svetimos kilmės slaviško asmenvardžio <i>Vladislovas</i> trumpinys;	<i>Aistūtė</i> – savos kilmės apeliatyvinio (etnoniminio) vardo <i>Áisté</i> priesagos <i>-utė</i> vedinys;

Iš pateiktų asmenvardžių išrinkite bendrinei lietuvių kalbai netinkamus vardus ir motyvuokite savo pasirinkimą. Nurodykite, kurie nesutrumpėjusių asmenvardžių priesagų vediniai paprastai vartojami tik šnekamojoje kalboje, ir pagrįskite savo atsakymą.

Užduotis parengta remiantis LVKŽ ir svetaine <http://vardai.vlkk.lt/>.

2.2. Pavardės: lietuvių ir svetimų kalbų elementų mišinys

1 užduotis

Irašykite trūkstamą informaciją apie lietuvių pavardžių raidą. Dirbdami pasirinktinai naudokitės Maciejauskienės (1991), Almos Ragauskaitės (2005) ir Sinkevičiūtės (2010, 10–12) darbais.

Lietuvių dvinario įvardijimo užuomazgos – užrašymai vardu ir ... .. XV–XVIII a. lietuvių istorinės antroponimijos tyrimai rodo, kad nuo ... .. a. pradeda nusistovėti dvinaris vyrų įvardijimas, kuris vėlesniais amžiais nuosekliai įsigali visoje Lietuvoje. Antrieji dvinario įvardijimo nariai palaiptai virto pavardėmis, kurios pradėjo rasti ... .. a. Lietuvos didikų ir kilmingųjų žmonių pavardės išvirtino ... .. a., nes turint turto, paveldimų dvarų, herbą reikėjo ir asmenvardžio, nurodančio tą pačią šeimą, giminę. Lietuvos miestuose pavardės pirma įgijo miesto ... .. – žmonės turėję nekilnojamojo turto, vertęsi prekyba, amatais, dalyvavę valdant miestą, o vėliau jas gavo ir kiti miesto gyventojai – smulkūs prekybininkai, samdiniai; remiantis Kauno miestiečių įvardijimais teigtina, kad ... .. a. visi tikrieji miestiečiai turėjo pavardes. ... .. luomo žmonės, neturėję nei didesnės nuosavybės, nei platesnių pilietinių teisių, XVI a. dar gyveno be pavardžių. Daugiausia šio luomo pavardžių susiformavo ... .. a., kuris laikomas intensyviausiu lietuvių pavardžių formavimosi laiku. ... .. a. lietuvių pavardžių susidarymas laikomas baigtu. Skiriami pagrindiniai keturi lietuvių pavardžių kilmės šaltiniai: ... .., pravardiniai asmenvardžiai, ... ir ... ..

Užduotis parengta remiantis Sinkevičiūtės (2010, 10–12) straipsniu.

2 užduotis

Pavardžių, pateiktų iš LPŽ, sąrašė raskite iš dvikamienių baltiškų asmenvardžių atsiradusias pavardes ir nurodykite jų pamatus. Dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zigmo Zinkevičiaus (2008, 192–266) sudarytu dvikamienių asmenvardžių sąrašu. Identifikuokite priesagines pavardes, išskirkite jų priesagas ir pakomentuokite priesagų kilmę.

Pavardės: *Alminauskas, Ambrozėvičius, Ašvỹdis, Baltaduõnis, Beividaitis, Bernotėnas, Býtautas, Boliažentis, Butovtas, Butviláitis, Daugvilėvičius, Daũkintas, Davidsõnas, Didjurgis, Didžgalvis, Dirgilas, Elenbergas, Gaĩdjurgis, Galatiltis, Gedvilávičius, Giedrãvičius, Girkantas, Grikpėdis, Gumbakỹs, Ilgakõjis, Jáutakis, Jõgaudas, Júodvalkis, Juodžbalỹs, Jurėvičius, Kavõlis, Kežirgỹs, Kiaũlakis, Kibortas, Krumĩnskas, Kũgaudas, Lintameris, Mantvilaitis, Mikuzėvičius, Milkintas, Miĩntautiškis, Montrimãvičius, Namgalys, Norvaišáitis, Numãvičius, Obelėvičius, Petriškis, Puskepalaitis, Pũskunigis, Radvilávičius, Rytmetỹs, Sangáila, Simanýnas, Sirtovtas, Surginėvičius, Surmĩnskas, Šlapėlis, Šũdnagis, Tamošáitis, Tarvydãvičius, Taĩtvaišas, Ūrvakis, Vaišnoraĩtis, Variakõjis, Vỹdmontas, Vilbutas, Vilkbũdys, Vilkutaitis, Vĩzbaras, Vrubliãuskas, Žiliõnis, Žũtautas, Žvinakėvičius.*

Atlikę užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kodėl dalis pavardžių, nurodytų iš LPŽ, yra nesukirčiuotos?
2. Kurios pateiktame sąrašė esančios pavardės yra dūrininės, sudarytos iš svetimos kilmės vardo ir apeliatyvo? Parašykite šių pavardžių pamatus ir pakomentuokite, kas struktūriškai būdinga svetimos kilmės vardų, tapusių tokių asmenvardžių pamatu, kamienams. Rastų pavardžių kontekste pakomentuokite svetimos kilmės pavardės *Davidsõnas* struktūrą.
3. Kurios pateiktame sąrašė esančios pavardės yra dūrininės, sudarytos iš būdvardžio ir daiktavardžio? Parašykite jų pamatus ir paaiškinkite, kaip jų atsirado.

4. Kokia pavardės *Rytmetys* daryba ir kas yra jos pamatas? Aptarkite šios pavardės etimono struktūrą ir pateikite daugiau tos pačios darybos ir tos pačios struktūros pamatus turinčių pavardžių.

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

3 užduotis

Pavardžių, pateiktų iš LPŽ, sąrašė raskite iš dvikamienių baltiškų asmenvardžių trumpinių atsiradusias pavardes, išskirkite jų balsines priesagas ir nurodykite jų pamatus – trumpinius, prie kurių parašykite jų kamienus. Prie trumpinių paminėkite bent po vieną kamienais suskaidytą dvikamienį asmenvardį, iš kurio gali būti kildinamas trumpinys, ir pabraukite trumpinio kamieniu tapusią pamato dalį. Dirbdami pasinaudokite LPŽ, Sinkevičiūtės (2006) monografija ir Zinkevičiaus (2008, 75–169) sudarytu dvikamienių asmenvardžių kamienų sąvadu. Vėliau sugrupuokite balsines priesagas turinčias pavardes pagal priesagų kilmę ir funkciją.

Pavardės: *Algėnis, Aoižius, Bareikà, Bařtininkas, Bartys, Biliúnas, Bizas, Branys, Bùbinas, Bugys, Bùivė, Butà, Butelėvičius, Butkėvičius, Bùtnius, Čėškėvičius, Daūgulis, Daujus, Daūkšas, Didžiariėkis, Dyglys, Dirė, Eimùtis, Endriukaitis, Feiferis, Gaudinskis, Galvinis, Gedeikà, Giliauskas, Gineikis, Girdėnis, Giřkus, Girùtis, Gudynas, Jaņkus, Jāsius, Jaskúnas, Jogaitis, Kairiūnaitis, Kántas, Kiroà, Kontėnis, Krekenáuskas, Kriaušaitis, Kriskus, Kvilius, Luokpetris, Maneikis, Mankelėvičius, Mantickis, Matulaitis, Milius, Milkaitis, Minkėlis, Mužila, Nabāgis, Nořkus, Ódminis, Pakerys, Pampikas, Pieškà, Polileika, Rezgys, Rimėnas, Rimkus, Rimša, Rukšnys, Sabalyš, Sabėckas, Samboras, Sirūnaitis, Skirka, Šemežys, Talžūnas, Tarulis, Tautavičius, Taūtkus, Tomeikis, Tomkus, Urbšys, Vainauskis, Vaišė, Vaišnys, Valentinavičius, Vidėika, Vileišis, Vilkoņčius, Viltrakis, Virmáuskis, Vitovičius, Zlātus, Žadeikis, Ždaitis, Žutà.*

Pavyzdys: *Vaid-el-áuskas* < *Vaidas: vaid-* (plg. *Vái-daugas, Vaíd-ginas, Dó-vaidas*).

Atlikę užduotį atsakykite į klausimus.

1. Kuriuos iš pateikto sąrašo surastus dvikamienių asmenvardžių trumpinių kamienus galima aiškinti dvejopai – laikyti, kad jų pamatas yra dvikamienio asmenvardžio dalis, arba manyti, kad trumpinio kamieną sudaro dvikamienio asmenvardžio dalis ir hipokoristinė priesaga? Nurodykite dvi dažniausias hipokoristines priesagas, kurios yra dvikamienių asmenvardžių trumpinių kilmės pavardėse.
2. Kurias iš pateikto sąrašo surastas dvikamienių asmenvardžių trumpinių kilmės pavardes galima sieti ir su apeliatyvais? Nurodę apeliatyvus paaiškinkite, ką rodo galimos dvikamienių asmenvardžių trumpinių kamienų sąsajos su apeliatyvais? Kaip LPŽ autoriai vertina šias trumpinių kilmės pavardes?
3. Kurias iš pateikto sąrašo surastas dvikamienių asmenvardžių trumpinių kilmės pavardes galima sieti ir su svetimos kilmės vardais? Nurodę trumpinių kilmės asmenvardžių sąsajas su svetimos kilmės vardais paaiškinkite, kodėl įmanomas dvejopas šių asmenvardžių kilmės aiškinimas.
4. Kaip galima įrodyti, kad pavardė *Dauginas* yra dvikamienių asmenvardžių trumpinių kilmės? Kas rodo, kad ją galima laikyti ir dvikamienių asmenvardžių kilmės?

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Sinkevičiūtės (2006) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

4 užduotis

Sąrašė suraskite iš LPŽ pateiktas katoikoniminės kilmės pavardes, pabraukite iš katoikonimo perimtas priesagas ir su jų lokalizacija nurodykite oikonimus, kurie davė pradžia katoikonimams. Dirbdami pasinaudokite Mildos Norkaitienės (2011) žodynu. Ką rodo prie pavardžių LPŽ nurodytos santrumpos? Pakomentuokite, kiek jos svarbios aiškinant iš katoikonimų atsiradusių pavardžių kilmę. Kaip dar vadinamos šios kilmės pavardės?

Pavardės: *Aleksòtskis* Kn, *Aliònskis* Glv, *Atminis* Pbrd, *Betygołskis* Vnd, *Biržiētis* Dbk, *Bogumirskas* Tršk, *Bùbilas* Mžk, *Čížikas* Smal, *Daujánskas* Pnd, *Dieváitis* Ūd, *Dievùlis* Šut, *Dùmskis* Rs, *Eidukáitis* Snt, *Gabijúnas* Kdl, *Gatavėckas* Vrb, *Gelvanovskas* V, *Januliónis* Ob, *Jasviláitis* Šd, *Juteikà* Šš, *Káncleris* Lkč, *Kauniētis* Rgv, *Kretingáuskis* Krtn, *Kruopiēnis* Rk, *Kùlvietis* Jon, *Lindemanas* Brž, *Mamaniškis* Tršk, *Merkininškas* Alv, *Mùdinas* Ign, *Nemenčinskis* V, *Nevardáuskas* Drsk, Krž, *Noberaitis* Pgg, *Ordávičius* Ukm, *Pabárška* Tršk, *Perkúnas* Zr, *Puniškis* Lzd, *Pùzikas* Vlkv, *Rakickas* Švnčl, *Rimiškis* Jž, *Salinis* Srj, *Samokáitis* Všk, *Simniškis* Ldvn, *Staniševskis* Kdn, *Subatėnas* Vb, *Šaklinskas* Krkn, *Šedúwis* Btg, *Taujánskas* Ml, *Telyčėnas* Prdm, *Tendžiağòlskis* Šll, *Trušinskis* Akm, *Venckutónis* Sem, *Vilniškis* Ukm, *Vandziağòlskis* Čk, *Viēstartas* Št, *Žemėpatis* Žg, *Žiaūberis* Klm.

Įvykdę šią užduotį nustatykite:

1. Kokios baltiškos ir slaviškos kilmės priesagos yra katoikoniminės kilmės lietuvių pavardėse? Kokia yra pagrindinė baltiškos kilmės priesagų, esančių katoikoniminės kilmės lietuvių pavardėse, funkcija?
2. Su kokia dažna katoikonimų priesaga nebuvo pateikta pavardžių? Parašykite šią priesagą turinčio katoikonimo pavyzdį. Kurios šios kilmės Jūsų rastos pavardės neturi priesagų?
3. Ar pavardė *Vilnius* Als kilo iš katoikonimo? Atsakymą pagrįskite, nurodydami pavardės pamatą.
4. Kurios sąrašė pateiktos pavardės gali būti laikomos teokratinėmis – padarytomis iš žodžių, reiškiančių įvairiais dievybes ar su jomis susijusias dievybes; dėl termino žr. Zinkevičiaus (2008, 553–554)? Suradę šios kilmės pavardes parašykite jų pamatą.

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Zinkevičiaus (2008) ir Norkaitienės (2011) darbais.

5 užduotis

Iš LPŽ pateiktų pavardžių sąrašė suraskite etnoniminės kilmės pavardes ir pasinaudoję LKŽe nurodykite etnonimus, kurie tapo šių pavardžių pamatu. Dirbdami galite pasinaudoti LPŽ, Aleksandro Vanago (1982) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

Pavardės: *Aukštākálnis*, *Biskupas*, *Cimboláitis*, *Čigōnas*, *Degùlis*, *Franas*, *Franiukėvičius*, *Gelvanovskas*, *Gùdas*, *Gudáitis*, *Grāsas*, *Hiršas*, *Juodeikis*, *Kaūpinas*, *Kazōkas*, *Krosnáitis*, *Latvōys*, *Leišys*, *Lėnkas*, *Lesnỹčius*, *Lietūwininkas*, *Lumpreikšas*, *Marciūkus*, *Maskōlius*, *Merginỹs*, *Mozūras*, *Naujokáitis*, *Ožkinis*, *Pāalksnis*, *Paliōkas*, *Pliaukšta*, *Prancūzas*, *Prūsas*, *Rótautas*, *Saliavà*, *Šakinis*, *Švābas*, *Tarozà*, *Totōrius*, *Tvarijōnas*, *Užūbalis*, *Varžgalys*, *Veņgras*, *Vóketis*, *Žemaitis*, *Žydēlis*, *Žieminiūkas*.

Atlikę užduotį atsakykite į klausimus.

1. Ar pvd. *Gudáitis*, *Lietūwininkas*, *Žemaitis* ir *Žydēlis* darybiškai yra antrinės pavardės? Atsakymą pagrįskite.

2. Kokių tautybių ir tarmių žmones lietuviai vadina gudais? Atsakydami pasinaudokite LKŽe. Iš kokių genčių vardo kilo gudų pavadinimas? Atsakydami galite pasinaudoti Vanago (1982, 66–67) darbu.

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Vanago (1982) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

6 užduotis

Iš pavardžių, pateiktų iš LPŽ, išrinkite pravardinės kilmės asmenvardžius ir nurodykite jų pamatą – pravardes, davusias pradžių pavardėms, ir jų pamatinius apeliatyvus. Dirbdami pasinaudokite LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

Pavardės: *Bāčkis, Bagdōnas, Baltūšnikas, Bliūdžius, Būtkus, Čebatōrius, Čepėlė, Daūgirdas, Dieninis, Dóvydas, Gelėžius, Gūbertas, Jāsius, Jogys, Juřkus, Kavōlis, Kubilius, Kuřpius, Laurynas, Mařcius, Mėlnikas, Mītkus, Petreikis, Pėtkus, Puōdžius, Rāčius, Samsōnas, Serapinas, Skóminas, Staliōrius, Stašys, Ščėponas, Šikšnius, Tamōšius, Tėkorus, Tulminas, Žuklys.*

Pavardės analizės pavyzdys: pvd. *Kavōlis* < prvd. *Kavōlis* : *kavōlis* 'kalvis'.

Kas semantiškai sieja visus apeliatyvus, iš kurių atsirado pravardės, davusios pradžių Jūsų išrinktoms pavardėms?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

7 užduotis

Iš LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbo pateiktos pravardinės kilmės pavardės. Iš jų išskirkite:

1. Gyvūninės kilmės pavardes ir jas sugrupuokite į reikšmines grupes pagal pavardžių, iš kurių jos atsirado, pamatus.
2. Augmeninės kilmės pavardes ir jas sugrupuokite į reikšmines grupes pagal pavardžių, iš kurių jos atsirado, pamatus.

Skirstydami pavardes galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008, 504–515) darbu.

Pravardinės pavardės: *Agurkėvičius, Alksnėvičius, Antinaitis, Avižà, Balañdis, Baravỹkas, Baroniūnas, Beržiukas, Bijūnaitis, Bitinaitis, Briėdis, Burokaūskas, Būsilas, Dobilėvičius, Gaideliōnis, Garnėlis, Garšovà, Gervelionis, Griķėvičius, Kařklas, Karōsas, Karvelaitis, Katinaitis, Kiaulėnas, Kietis, Kiškōnis, Kopūstinskas, Kregždys, Kuisys, Kumėlė, Kumeliāuskas, Kvietinskas, Lāpinas, Lydekāitis, Liepāitis, Lokys, Meškeliūnas, Miėžis, Ožiūnas, Papařtis, Pastarnōkas, Pelėda, Pūtinas, Raudonikis, Rōpė, Smilga, Strazdāuskas, Šāpalas, Šarkėvičius, Šernaitis, Špōkas, Vābalas, Vařmas, Varnulėvičius, Vėgėlė, Vilķelis, Viřtelis, Voveruškà, Žāsinas, Žiōgas, Žirniāuskas, Žvirblauskas.*

Pavardės analizės pavyzdys: *Gen-iōnis* < prvd. *Genys* : *genys*.

Sugrupavę pavardes atskirkite įmanomas pavardžių priesagas ir raskite pavardes, galimas sieti ir su kitokios struktūros pamatinėmis pavardėmis. Aptarkite, kas būdinga pavardžių struktūrai, prie kurių galima nurodyti dvejopos struktūros pavardes.

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

8 užduotis

Pateiktos pravardinės kilmės pavardės iš LPŽ. Remdamiesi LKŽe nurodykite jų pamatą ir susisteminkite, dėl kokių galimų žmogaus fizinių ir dvasinių ypatybių jos galėjo atsirasti. Dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2006, 555–606) darbu.

Pavardės: *Aukštuolis, Brizgys, Činčys, Didelis, Didžiulis, Dirda, Drimba, Durneikà, Glušauskas, Góža, Graibus, Kemėšis, Kemžys, Kernagys, Kernys, Kėvala, Kirna, Leiza, Milžinas, Pañpalas, Riebikas, Skupauskas, Snabaitis, Stóris, Stungys, Štuopis, Tuknys, Vidrà, Veiverys.*

Pavardės pateikimo pavyzdys: *Lekėtas* ir plg. *lekėtas* 'liurbis'.

Iš kokių ypatybių – teigiamų ar neigiamų – dažniausiai atsiranda pavardžių? Kodėl taip manote?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

9 užduotis

Pateiktos pravardinės kilmės pavardės iš LPŽ. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Pavardės: *Bōčius, Dėdėlis, Duñčius, Káncleris, Karūžà, Láigonas, Mamaitis, Maršálka, Nāšlas, Pākamorė, Patámsis, Pavadaitis, Preikšas, Seniūnas, Skeiris, Stórasta, Sūnelaitis, Svōtas, Šálnà, Šáltis, Šaltišius, Šeirys, Šerkšnas, Tėvėlis, Tijūnas, Ūkas, Ūošvis, Užkurys, Vaítas, Vaivadà, Vaznys, Vyrėlis, Žarys, Žentėlis.*

1. Pateiktų pavardžių sąrašė suraskite su giminystės pavadinimais siejamas (šeimynines) pavardes ir remdamiesi LKŽe nurodykite jų pamatą. Dirbdami galite pasinaudoti LPŽ, Zinkevičiaus (2008, 536–538) ir Buivydienės (1997) darbais.

2. Ar šeimyninėmis pavardėmis galima laikyti dūrinines pavardes *Lābžentis, Mācpreikšis, Saūšpreikšas, Viktažentis, Žemaĩtpeikšis, Žemaĩtžentis*? Kodėl taip manote? Naudodamiesi LPŽ pateikite šių pavardžių pamatą ir nurodykite, ką susidarymo metu įvardijo šie asmenvardžiai?

3. Pateiktų pavardžių sąrašė suraskite su pareigybių pavadinimais siejamas pavardes ir remdamiesi LKŽe nurodykite jų pamatą. Dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008, 540–541) darbu. Kokios dažniausios kilmės yra pareigybių pavadinimai, davę pradžią Jūsų surastoms pavardėms?

4. Pateiktų pavardžių sąrašė suraskite su gamtos reiškinių pavadinimais siejamas pavardes ir remdamiesi LKŽe nurodykite jų pamatą. Dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008, 493–494) darbu.

Pavardės nagrinėjimo pavyzdys: *Pavāsaris* < *pavāsaris* 'metų laikas tarp žiemos ir vasaros'.

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Buivydienės (1997) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

10 užduotis

Pateiktos dvikamienės ir vienkamienės pavardės iš LPŽ. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Pavardės: *Jánkantas, Jūrtautas, Laukmikelis, Lūkminas, Macvilas, Micpovilis, Milius, Mōckapetris, Sāmas, Sauspeteris, Stanāpēdis, Tomkōvydas, Vilius.*

1. Išskirkite vienkamienes pavardes ir nurodykite jų kilmę, dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu. Kuo šios vienkamienės pavardės skiriasi nuo tokių pavardžių, pvz., *Būtkus, Dāugis*? Kuo į jas panašios?
2. Raskite pavardes, atsiradusias iš dvikamienių asmenvardžių, kurių antrasis kamienas yra baltiškios kilmės, fiksuotas kitose lietuvių dvikamienių vardų kilmės pavadėse, dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu. Išskirkite jų kamienus ir nurodykite kamienų kilmę. Kuo kilmės požūriū nuo antrojo kamieno skiriasi pirmasis pamatinio vardo, užfiksuoto Jūsū išskirtose pavadėse, kamienas?
3. Raskite dvikamienes pavardes, kurių vienas iš kamienų siejamas su lietuvių kalbos apeliatyvu, dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu. Išskirkite jų kamienus ir nurodykite kamienų kilmę.
4. Raskite pavardes, kurių pamatas – krikščioniškios kilmės vardai. Dirbdami galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu. Nurodę asmenvardžius išskirkite jų kamienus ir paaiškinkite jų kilmę.
5. Perskaite Vitalijos Maciejauskienės (1973, 177–180) straipsnį pateikite daugiau dvikamienių lietuvių pavardžių, kuriose bent vienas iš kamienų būtų kilęs iš krikščioniškios kilmės vardo. Kaip yra vadinamos šios pavardės? Kurioje kaimyninėje kalboje yra dažnos tokios pavardės, kurių vienas iš kamienų yra krikščioniškios kilmės vardas?

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Maciejauskienės (1973, 177–180) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

11 užduotis

Atsakykite į klausimus apie skirtingo chronologinio sluoksniu lietuvių pavadėse išlikusius krikščioniškios kilmės vardus ir jų trumpinius. Taikykite Zinkevičiaus (2005) teoriją apie dvi krikščionybės bangas Lietuvoje.

Pavardės: *Bazýlius, Benýs, Gabriélius, Gaurylà, Ivonáitis, Jonáitis, Pauláitis, Povilónis, Venýs, Vosýlius.*

1. Kurios pateiktos pavardės atsirado iš krikščioniškios kilmės vardų, o kurios iš jų trumpinių?
2. Kaip sugrupuoti pavardes, kad jų pamatą (krikščioniškios kilmės vardus, jų trumpinius) sietų bendras asmenvardis? Poras siejančius asmenvardžius užrašykite lotyniškai užrašymo tradicijai būdingomis formomis.
3. Kurias patronimines priesagas turinčias pavardes galima sieti su krikščioniškios kilmės vardais, pasiekusiais Lietuvą iš Rytų, o kurias – su krikščioniškios kilmės vardais, pasiekusiais Lietuvą iš Vakarų? Kodėl?
4. Kurie pateiktų pavardžių pamatai rodo, kad žodžio pradžioje graikų kalbos priebalsis *b* virto *v* slavams perėmus krikščioniškios kilmės vardus?
5. Kurios pateiktos pavardės turi dvejopos kilmės pamatą? Kokios kilmės vardai (ir jų trumpiniai) yra kitų pateiktų pavardžių pamatas?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2005) darbu.

12 užduotis

Pateikiamos pavardės iš LPŽ. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Nustatydami pavardžių kilmę pasirinktinai naudokitės LPŽ, Vanago (1974, 86–152; 1977, 48–92; 1980, 52–95; 1983; 73–103) ir Zinkevičiaus (2008, 352–483) darbais.

Pavardės: *Adamukaitis, Albertynas, Aleksandraitis, Andriejaitis, Antanynas, Augustinaitis, Bagdonaitis, Baltramiejūnas, Danielaitis, Dovydešas, Grigaliūnis, Jakubaitis, Janeliūnas, Jurgeliūnis, Juozapūnis, Kazimieraitis, Liudvikaitis, Lukošius, Marijonaitis, Martinėnas, Mykolaitis, Pauliukaitis, Pauliukynas, Petronaitis, Pilipūnis, Simanynas, Stanislavaitis, Steponaitis, Šimonaitis, Tamošius, Urbanaitis, Vaitiekūnas.*

1. Pateiktame pavardžių sąrašė suraskite vieną priesagą turinčias pavardes, atskirkite jų priesagas ir nurodę pamatą suskirstykite jas į grupes pagal pamato kilmę (pavyzdys: Hebrajiškos kilmės pavardės: *Jon-ėlis < Jōnas*). Parašykite pavardes atsiradusias iš kaimyninėse kalbose vartojamų vardų variantų.
2. Iš pavardžių sąrašo suraskite dvi priesagas turinčias pavardes, atskirkite priesagas ir nurodę pavardžių pamatą suskirstykite jas į grupes pagal pamato kilmę (pavyzdys: Hebrajiškos kilmės pavardės: *Jonel-iūnas < Jon-ėlis < Jōnas*).
3. Paaiškinkite, kaip skiriasi pavardžių, turinčių vieną ir dvi priesagas, kamienų struktūra.
4. Kokios kilmės priesagų turi visos paminėtos pavardės? Kuo ypatinga priesaga *-ynas*?

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Vanago (1974, 86–152; 1977, 48–92; 1980, 52–95; 1983; 73–103) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

13 užduotis

Iš LPŽ pateiktos lietuvių pavardės, atsiradusios iš *Jōno* vardo. Atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis. Dirbdami naudokitės LPŽ, Vanago (1974, 90–100) ir Zinkevičiaus (2008, 364–368) darbais.

Pavardės: *Anciulėvičius, Anciūnas, Anckaitis, Anckys, Ancukas, Ivanauskas, Ivanavičius, Ivanskis, Janaitis, Jancėvičius, Jančauskas, Jančiukėvičius, Jančinskis, Jančys, Janickis, Jankėvičius, Jankūnas, Janušauskas, Janušėvičius, Janušūnis, Janutėnas, Jasaitis, Jasiulėvičius, Jasiulis, Jasiūnas, Jasiūnskas, Jaskauskas, Jaskulėvičius, Jaskutavičius, Jasukynas, Jasulaitis, Jeñčius, Jeneliāuskas, Jeneliōnas, Jenkaitis, Jenkāuskas, Jeselėvičius, Jonāvičius, Jončauskis, Jonėckis, Joneikis, Jonynas, Joniškis, Jonkāuskis, Vaškelėvičius, Vaškėvičius, Vaškūnas, Voškėvičius.*

1. Kuo *Jōno* vardas išsiskiria iš kitų krikščioniškos kilmės vardų?
2. Iš kokių kalbų *Jōno* vardas dažniausiai buvo perimtas į lietuvių kalbą? Kodėl?
3. Sąrašė raskite iš kitose kalbose vartojamų *Jōno* vardo formų atsiradusias pavardes ir nurodykite jų pamatą – vardo *Jōnas* variantą. Kodėl dalį pavardžių galima laikyti skolintomis pavardėmis?
4. Kurios iš *Jōno* vardo kilusios pavardės yra nepriesaginių trumpinių kilmės? Radę pavardes išskirkite jų kamienus ir nurodykite, kokioje kalboje jie susidarė.
5. Kurios iš *Jōno* vardo kilusios pavardės turi kamienus – priebalsinių priesagų vedinius? Radę pavardes išskirkite jų kamienus ir nurodykite, kokioje kalboje jie susidarė.
6. Kuo ypatingos pvd. *Jānconas, Jānsonas*? Kodėl jos dažnos latvių kalboje?

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Vanago (1974, 90–100) ir Zinkevičiaus (2008, 364–368) darbais.

14 užduotis

Pateikiamos trumpinių kilmės pavardės iš LPŽ. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Nustatydami pavardžių kilmę pasirinktinai naudokitės LPŽ, Vanago (1974, 86–152; 1977, 48–92; 1980, 52–95; 1983; 73–103) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

Pavardės: *Andrūlis, Baltrónis, Beniuláitis, Braziukáitis, Čepuliónis, Gabriónis, Grigeliūnas, Jakutáitis, Juozulýnas, Kazáitis, Kaziukónis, Klimonìs, Laurukáitis, Maceliūnas, Marčėnas, Matuliónis, Mikeliónis, Pranáitis, Stasiukėnas, Stonkūnas, Šimkūnáitis, Ziniukas.*

1. Suraskite vieną priesagą turinčias pavardes, atskirkite priesagas ir nurodę jų pamatą suskirstykite jas į grupes pagal pamato kilmę (pavyzdys: Lotyniškos kilmės pavardės: *Ban-ėlis* < *Banỹs* (v. *Benediktas* trumpinys)).
2. Suraskite dvi priesagas turinčias pavardes, pagal jų pamatą atskirkite priesagas ir nurodę pamatą suskirstykite jas į grupes pagal pamato kilmę (pavyzdys: Lotyniškos kilmės pavardės: *Baniul-áitis* < *Ban-iūlis* < *Banỹs* (v. *Benediktas* trumpinys)).
3. Kuri sąrašė pateikta pavardė atsirado iš trumpinio kamieno, išplėsto priesaga? Ar baltiškos kilmės pavardėms, atsiradusioms iš trumpinių, būdinga ši priesaga? Jeigu taip, tai pateikite bent du baltiškos kilmės pavardžių, kilusių iš trumpinių su šia priesaga, pavyzdžius.
4. Naudodamiesi dvi priesagas turinčiomis pavardėmis nustatykite, kokios kilmės priesagos dažniausiai pridėtos prie trumpinių kilmės pavardžių kamieno. Kodėl būtent šios kilmės?

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Vanago (1974, 86–152; 1977, 48–92; 1980, 52–95; 1983, 73–103) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

15 užduotis

Iš LPŽ pateiktos pavardės ir su jomis kilmės požiūriu susiję vardai. Naudodamiesi KTŽ prisiminkite, kas yra *aferezė, disimiliacija* ir *metatezė*, ir atlikite užduotis. Dirbdami dar galite pasinaudoti LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

Pavardės: *Balturk-ėnas* ir *Baltrukas*, *Grigal-áitis* ir *Grigaras*, *Jaramin-ávičius* ir *Jaranimas*, *Lad-ukas* ir *Vlādas*, *Leb-ėika* ir *Glėbas*, *Raulyn-áitis* ir *Laurýnas*.

1. Raskite pateiktose pavardėse fiksuotus artimosios ir tolimosios metatezės atvejus ir juos paaiškinkite.
2. Raskite pateiktoje pavardėje fiksuotą disimiliacijos atvejį ir jį paaiškinkite. Apibūdinkite disimiliacijos nuotolį ir kryptį.
3. Raskite pateiktose pavardėse fiksuotus aferezės atvejus ir juos pakomentuokite.
4. Suraskite LPŽ daugiau pavardžių, kurios atsirado dėl aferezės, disimiliacijos ir metatezės.

Užduotis parengta remiantis KTŽ, LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

16 užduotis

Iš LPŽ pateiktos pavardės. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Pavardės: *Dikšas, Bastijonas, Bastỹs, Kubáitis, Máuza, Tonỹs.*

1. Nurodykite šių pavardžių pamatą ir paaiškinkite, iš kokių asmenvardžių jie susidarė. Naudokitės LPŽ ir Zinkevičiaus (2008, 352–483) veikalu.
2. Kas kilmės ir santykio su pamatu požiūriu sieja visas pavardes?
3. Kodėl pvd. *Bastijonas* pateikta nesukirčiuota? Kaip reiktų ją kirčiuoti pagal bendrinės kalbos normas?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

17 užduotis

Iš LPŽ pateiktos pavardės. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami naudokitės LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

Pavardės: *Adikėvičius, Berniūnas, Dusėvičius, Gustaitis, Jokužis, Joselionis, Juknà, Kimaitis, Kliukauskas, Laurynavičius, Makėvičius, Martiniõnis, Micas, Sanaitis, Šliužas.*

1. Raskite pavardes, kurių šaknies kilmę galima sieti su savos ir svetimos kilmės asmenvardžiais, ir nurodykite jų pamatą.
2. Raskite pavardes, kurių šaknies kilmę galima sieti su savos kilmės apeliatyvais ir svetimos kilmės asmenvardžiais, ir nurodykite jų pamatą.
3. Raskite pavardę, kurios šaknį galima sieti su keliais svetimos kilmės asmenvardžiais, ir nurodykite jos pamatą.
4. Kodėl atsiranda kelis kilmės aiškinimus turinčių pavardžių?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

18 užduotis

Iš LPŽ pateiktos pavardės. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami pasinaudokite LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

Pavardės: *Agurkėvičius, Aleksandravičius, Baranauskas-Avėlė, Burokėvičius, Chmielauskas, Drozdąuskas, Ganseravičius-Žūsinas, Garbačiauskas, Grybąuskas, Ivanąuskas, Jastremskas, Marciąuskas, Masląuskas, Smòlskis, Stankėvičius, Svinskas, Špakąuskas, Tomkėvičius, Vegelėvičius, Vilkąuskas, Visòckas, Vrubliąuskas, Zajenckąuskas, Zalėskis, Zinkėvičius, Žukòvskas.*

1. Raskite vienanarės pavardes, kurias galima laikyti verstinėmis, ir nurodykite lietuvių kalbos apeliatyvą, kuris tapo vertimo pagrindu (pvz., *Baranąuskas* ir plg. *āvinas*). Kas sieja visas šias pavardes?
2. Raskite iš skolinių atsiradusias pavardes ir nurodykite jų pamatą. Kurią pavardę galima laikyti ir verstine pavarde? Kodėl?
3. Raskite pateiktas dvinarės pavardes ir pakomentuokite, kaip jų atsirado.
4. Kada buvo verstos lietuvių pavardės? Kaip pavardžių vertimas susijęs su lietuvių pavardžių *nelietuviškumu*?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbu.

19 užduotis

Pateiktos pavardės su slaviškos kilmės priesagomis iš LPŽ. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Pavardės: *Aleknòvičius, Andriejåuskis, Bagdånskas, Baltrukėvičius, Banelėvičius, Borìsovas, Brazickas, Brazinskis, Danėvskis, Daniulėvičius, Grinėvičius, Jankąuskas, Jakubinas, Jonickis, Jozėpskis, Juozupāvičius, Jurgutāvičius, Kastėckas, Kazikėvičius, Klemāvičius, Klimånskas, Kostålskis, Lukinskis, Lukošėvičius, Marčiåuskas, Matėckas, Pāvlovas, Petrukėvičius, Povilånskas, Simanāvičius, Siminskis, Stankòvskis, Stepanąuskas, Šimukåuskas, Vaitiekåuskas, Valuckis.*

1. Naudodamiesi LPŽ, Vanago (1974, 86–152; 1977, 48–92; 1980, 52–95; 1983; 73–103) ir Zinkevičiaus (2008, 352–483) darbais nustatykite šių pavardžių kilmę ir nurodykite jų pamatą. Pavardes suskirstykite į grupes pagal jų pamatą. Kas juos visus sieja?
2. Pavardes su viena priesaga suskirstykite į grupes pagal jų priesagas. Kas sieja visas išskirtų pavardžių priesagas?
3. Raskite pavardes su dviem priesagomis, išskirkite jų priesagas ir paaiškinkite, kas sieja visas pirmąsias (pridėtas prie pamato) priesagas. Ką tai rodo apie pavardžių formavimosi raidą?

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Vanago (1974, 86–152; 1977, 48–92; 1980, 52–95; 1983; 73–103) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

20 užduotis

8 lentelėje pateiktos labiausiai paplitusios gyventojų pavardės 2013 m. Kurios pavardės – vyrų ar moterų – yra dažnesnės? Kodėl? Kodėl dalis dažniausių vyrų ir moterų pavardžių yra skirtingos?

8 lentelė. Labiausiai paplitusios 2013 m. vyrų ir moterų pavardės (lentelė pateikiama iš http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217809/Idomioji_statistika.pdf)

Nr.	2013 m. vyrų pavardės	2013 m. moterų pavardės
1.	Kazlauskas	Kazlauskienė
2.	Jankauskas	Jankauskienė
3.	Petrauskas	Petrauskienė
4.	Stankevičius	Stankevičienė
5.	Vasiliauskas	Vasiliauskienė
6.	Butkus	Paulauskienė
7.	Žukauskas	Žukauskienė
8.	Paulauskas	Urbonienė
9.	Urbonas	Navickienė
10.	Kavaliauskas	Kavaliauskienė

Naudodamiesi lentele ir LPŽ informacija apie pavardžių kilmę pakomentuokite:

1. Kokia dažniausių pavardžių kilmė? Ar galima teigti, kad su slaviškos kilmės apeliatyvais siejamos pavardės yra skolintos? Kodėl taip manote?
2. Kokia yra dažniausių pavardžių daryba? Kuo skiriasi pateiktų vyrų ir moterų pavardžių daryba? Kokį Lietuvos moterų pavardžių modelį atspindi dažniausios 2013 m. moterų pavardės?
3. Su kokiomis priesagomis bus padaromos tradicinės mergaičių pavardės iš 2013 m. dažniausių vyrų pavardžių? Kuri iš priesagų bus dažniausia? Paaiškinkite, nuo ko priklauso prie mergaitės pavardės pridėdama priesaga, ir kiekvienos skirtingos mergaitės pavardės priesagos atveju pateikite po pavyzdį. Iš kokios vyro pavardės padaryta mergaitės pavardė *Petrauskytė*?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir naudojant Gyventojų registro tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos duomenis.

21 užduotis

Perskaityte LPŽ įvadą ir šiame žodyne pateiktų pavardžių *Bukáuskas* (LPŽ I 339–340), *Fròmertas* (LPŽ I 599), *Gėdminas* (LPŽ I 640), *Giedráitis* (LPŽ I 664), *Joniúnas* (LPŽ I 843), *Jušķėvičius* (LPŽ I 874), *Líepinis* (LPŽ II 78), *Míknius* (LPŽ II 231), *Skabláuskas* (LPŽ II 727) ir *Taūčius* (LPŽ II 1027) aprašus atsakykite į klausimus:

1. Kaip LPŽ pateikiamos pavardės, kurios yra skirtingi tos pačios priesagos variantai (remkitės pvd. *Bukáuskas* ir *Jušķėvičius* lizdais)? Remdamiesi LPŽ paminėkite daugiau lietuvių pavardžių, kurių lizduose būtų pateikta skirtingų tos pačios priesagos variantų.
2. Kaip LPŽ pateikiamos pavardės, kurios yra to paties kamieno, bet skirtingai kirčiuojamos? Kaip LPŽ autoriai kirčiuoja pavardes ir kiek jie atsižvelgė į tarmėse užfiksuotus jų kirčiavimo variantus? Kurį kirčiavimo variantą LPŽ autoriai nurodo pirmąjį?
3. Ką rodo pvd. *Bukáuskas* pateikimas *BUKÁUSKAS*, *Bukaūskas*? Kuo jis skiriasi nuo pvd. *Gėdminas* pateikimo *GĖDMINAS*, *GEDMĪNAS*, *GEDMINAS*?
4. Kaip LPŽ nurodomas pavardžių paplitimas? Kiek patikimas LPŽ nurodomas jų dažnumas šių dienų kontekste?
5. Kaip LPŽ aiškinama iš lietuvių dvikamienių asmenvardžių, jų trumpinių ir pravardžių atsiradusių pavardžių kilmė (naudokitės pvd. *Gėdminas*, *Taūčius*, *Líepinis* ir *Míknius* lizdais)? Kodėl LPŽ yra problemiškas trumpinių kilmės pavardžių aiškinimas? Atsakydami pasinaudokite Zinkevičiaus (1988, 94–105) recenzija.
6. Kaip LPŽ aiškinama svetimų pavardžių kilmė? Atsakydami pasinaudokite pvd. *Fròmertas*, *Jušķėvičius* ir *Skabláuskas* lizdais. Kaip aiškinti pavardės kilmės aprašo dalyje vartojamą santrumpą plg. (žr. pvd. *Jušķėvičius* lizdą)?
7. Kas sieja LPŽ pateiktų pvd. *Giedráitis* ir *Joniúnas* kilmės aiškinimus?

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (1988, 94–105) recenzija.

22 užduotis

Pateikiamos pavardės iš LPŽ su nurodyta jų lokalizacija. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami pasinaudokite LPŽ pavardžių kilmės aiškinimais ir Vanago (1982), Zinkevičiaus (2008) darbais.

Pavardės: *Arnāšius* Šlu 8 (of. *Arnaschus*), *Augustáitis* Klp (of. *Augustat*), *Bakšỹs* Pgg (of. *Backschies*), *Bėkmanas* Pgg 2 (*Beckmann*, *Bekmann*), *Daženys* Klp 6 (of. *Daszenies*), *Dornas* Klp (of. *Dohrn*), *Ėlertas* Klp 3 (of. *Ehlert*, *Ellert*), *Gintendorfas* Klp 2 (of. *Gintendorf*), *Grygáitis* Klp 11 (of. *Grigat*), *Juozėlis* Klp 2 (of. *Josellis*), *Jūráitis* Pgg 6 (of. *Jurat*, *Jurrat*), *Kāteras* Pgg (of. *Kater*), *Kūnėlis* Pgg 3 (of. *Kunellis*), *Laukaitis* Klp (of. *Laukat*), *Laukantas* Šlu (of. *Laukandt*), *Matuláitis* Šlu (of. *Matulat*), *Sángalas* Pgg (of. *Sangals*), *Preikšas* Pgg 4 (of. *Preugschas*), *Šatrys* Klp (of. *Schattries*), *Vaičáitis* Pgg (of. *Waitschat*), *Vildermanas* Pgg 3 (of. *Wildermann*), *Žeimỹs* Rsn 2 (of. *Szeimies*), *Žekỹs* Klp 2 (of. *Szekies*), *Žýgaudas* Klp 2 (of. *Sziegaud*), *Žvirblỹs* Pgg (of. *Swirblies*).

1. Paaiškinkite, kokiais atvejais prie pavardės lokalizacijos LPŽ skliaustuose teikiama oficialioji jos forma. Kodėl dalis LPŽ pateiktų antraštinių pavardžių yra nekirčiuotos?
2. Iš LPŽ išsiaiškinę vietovių santrumpas nurodykite, kas lokalizacijos požūriu sieja visas pateiktas pavardes. Kuo panašios visos skliaustuose nurodytos oficialiosios pavardžių formos?
3. Raskite lietuviškos kilmės pavardes ir paaiškinkite, kodėl jos laikomos šios kilmės pavardėmis.
4. Raskite nelietuviškos kilmės, bet lietuvių kalboje susidariusias pavardes. Kas sieja jas kilmės požūriu?

5. Kurios pateiktos pavardės yra skolintos? Iš kokios kalbos? Kodėl taip manote? Kodėl jų negalima laikyti svetimos kilmės pavardėmis, susiformavusiomis lietuvių kalboje?

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Vanago (1982) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

23 užduotis

Pateikiamos pavardės iš LPŽ su nurodyta jų lokalizacija. Naudodamiesi Zinkevičiaus (2008, 59–60) įžvalgomis ir lietuvių dialektologijos žiniomis atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Pavardės: *Akscinas* Alv, *Ažėlis* Dgl, *Baloñdis* Slnt, *Baluñdis* Ukm, *Cijūnėlis* Švnc 7, *Kacilāvičius* Vvs, *Kumpinis* Imbr, *Meižys* Žd, *Papývis* Kv, *Untanas* Ad 11, *Vuostys* Drsk, *Žintikas* Skp 3, *Žūsinas* Kur 2.

1. Kodėl lietuvių pavardės rodo atskirų tarmių ypatybes? Kodėl dalis tarmines formas turinčių pavardžių fiksuotos kituose tarmių plotuose?
2. Pavardžių sąrašė raskite pavardes, kurios rodo žemaičių tarmių ypatybes, ir jas pakomentuokite.
3. Pavardžių sąrašė raskite pavardes, kurios rodo aukštaičių tarmių ypatybes, ir jas pakomentuokite.

Užduotis parengta remiantis LPŽ ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

24 užduotis

Pateikiamos pavardės iš LPŽ, fiksuotos Vilniuje. Naudodamiesi atstatytomis ir oficialiosiomis pavardžių formomis bei LPŽ pavardžių kilmės aiškinimais atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis.

Pavardės: *Audiėjus* V (of. *Audziej*), *Baūgirdas* V (of. *Bowgierd*), *Česnaitis* V (of. *Cziesnojć*), *Dailitkà* V (of. *Dojlidko*), *Dainòvskis* V (of. *Dajnowski*), *Daūgirdas* V (of. *Dowgierd*), *Gaidėlis* V (of. *Gejdel*), *Gailiūnas* V 2 (of. ir *Gajlun*), *Geištautas* V (of. *Giejsztowt*), *Gervetovskis* V (of. *Gierwiatowska*, fem.), *Grybovskis* V (of. *Grzybowski*), *Juodėlis* V 2 (of. *Jodelis*, *Jodel*), *Kātinas* V (of. *Katin*), *Kimsa* V (of. *Kimso*), *Kúosa* V (of. *Kosa*), *Laūkis* V 2 (of. *Lawkis*), *Lunkėvičius* V (of. *Lunkiewicz*), *Martinkėnas* V (of. *Martinkienas*, *Martynkien*), *Maslòvskis* V (of. *Maslowski*), *Mateika* V (of. *Matejko*), *Matkėvičius* V (of. *Matkiewicz*), *Naimāvičius* V (of. *Najmowicz*), *Narvaišas* V 2 (of. *Narvaiš*, *Narwojsz*), *Pautelis* V 2 (of. *Pautel*, *Pawtel*), *Piesliakas* V (of. *Pieślak*), *Raubà* V 2 (of. ir *Raubo*, *Rouba*), *Rimša* V 2 (of. *Rymsza*, *Rymszo*), *Šaulys* V (of. *Szawlis*), *Šiškā* V (of. *Szyszko*), *Tauryla* V (of. *Tawryl*), *Tylà* V (of. *Tyllo*), *Vaidakovičius* V 2 (of. *Wajdachowicz*, *Wojdachowicz*), *Vaišvila* V 2 (of. *Wojszwillo*), *Žakėvičius* V (of. *Żakiewicz*), *Žverėlė* V (of. *Zwerekło*).

1. Paaiškinkite, kas LPŽ nurodoma skliaustuose po pavardės lokalizacijos. Kam tai reikalinga?
2. Naudodamiesi pateiktomis pavardėmis nurodykite, kokiomis raidėmis slavinant pavardes jų šaknyse ir priesagose buvo užrašomi balsiai? LPŽ raskite ir kitų balsių užrašymo kitomis raidėmis atvejų ir juos nurodykite.
3. Naudodamiesi pateiktomis pavardėmis nurodykite, kokiomis raidėmis slavinant pavardes jų šaknyse ir priesagose buvo užrašomi dvibalsiai? LPŽ raskite ir kitų dvibalsių užrašymo kitomis raidėmis atvejų ir juos nurodykite.

4. Naudodamiesi pateiktomis pavardėmis nurodykite, kokiomis raidėmis slavinant pavardes jų šaknyse ir priesagose buvo užrašomi priebalsiai? Kaip pateiktose pavardėse užrašomi priebalsiai /š/ ir /č/? Kodėl jie taip užrašomi? LPŽ raskite ir kitų priebalsių užrašymo kitomis raidėmis atvejų ir juos nurodykite.
5. Remdamiesi pateiktomis pavardėmis paaiškinkite, kaip slavinant pavardes užrašytos jų galūnės. Ką rodo tokie pavardžių galūnių užrašymai?
6. Naudodamiesi Maciejauskienės (1989, 66–68) pavyzdžiais pakomentuokite, kaip slavinant pavardes buvo keičiamos priesagos.

Užduotis parengta remiantis LPŽ, Maciejauskienės (1989, 66–68) ir Zinkevičiaus (2008) darbais.

25 užduotis

Pateikti vyrų įvardijimai iki XVII a. pradžios iš Maciejauskienės (1991, 20–100) monografijos. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Vyrų įvardijimai: *Alberto alias Moniwid, Bartłomiej boyarzyn, Butheyko, Corbuth Schirgals Bruder, Daucus, Dolgerdo capitaneo Vilnensi, Georg Narimunts Sohn, Girstawt, Janko Montrymow zięc, Jesiulis, Joanne alias Jawnis, Joannes de Starotroki, Joannis Monwid, Kazimirus, Lawryn, Meskutis, Michno, Narimunt, Nicolaus Radziwil, Olexi czobotarz, Sigmund Korybut, Stas piowar, Stasiul woit, Stirpeyke, Tomas ogrodnik, Twirbut, Waydutte.*

1. Raskite vienanarius įvardijimus (be prievardžių) ir aptarkite asmenvardžių pobūdį. Kuo skiriasi vienanariai XV a. pradžios ir vidurio įvardijimai nuo XVI a. vienanarių įvardijimų?
2. Radę įvardijimus vienu asmenvardžiu su prievardžiu paaiškinkite, ką jie rodo.
3. Raskite įvardijimus dviem asmenvardžiais ir pakomentuokite, ką jie rodo ir kuo jie skiriasi nuo kitų dvinarių įvardijimų.

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991) darbu.

26 užduotis

Pateikti dvinariai XVI–XVII a. vyrų įvardijimai iš Maciejauskienės (1991, 33–41, 58–100) monografijos. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

XVI a. įvardijimai: *Baltrus Marcinowicz, Bogdanus Andreiowicz, Бокиус Петрович, Бударис Пелдутайтис, Бутвил Спукайтис, Dowgal Gyrdowicz, Довкиус Тулжинтович, Jan Burba, Jurgis Eytowtys, Iurgi Wewersis, Локутис Сквоконтович, Матис Бутвилайтисъ, Нармонт Микайтис, Пронисъ Якубовичъ, Stanel Eitminaitis, Stas Trumpa, Szeputis Dawkontis, Талмин Можримович, Товткус Янкович, Urbanus Woytkowicz, Walulis Jankaytys, Woytekus Mildawgaitys, Жадейко Кзолминайтис.*

XVII įvardijimai: *Ambroz Powilaytis, Andrulis Pupe, Andrus Januszaynis, Andrzej Auksztawartis, Aszmutis Mikszaytis, Balcius Pusikis, Brazis Dowksza, Endre Lawrunonis, Jan Alksnis, Jan Gustas, Jan Ilgawizis, Januk Girniskaytis, Jasus Kupris, Jerzy Kontrym, Jonelis Kurtinaytis, Jurgiel Daugwilaytis, Macas Stasiunas, Macys Dyrzaytis, Matas Zydukonis, Mathias Andrulanis, Matieus Skawda, Matul Roman, Matus Kowalanis, Matutis Stankaytis, Michal Zutowt, Narbut Mickun, Narbut Zwirblis, Staniul Baltikis, Stasius Monwid, Stephan Sudmont, Walis Mawklis.*

1. Sugrupuokite dvinarius vyrų įvardijimus pagal pirmąjį jų narį ir paaiškinkite, kaip kilmės požūriui skiriasi XVI ir XVII a. dvinarių vyrų įvardijimų pirmieji nariai. Kokios kilmės

pirmieji nariai yra dažnesni dvinariuose vyrų įvardijimuose XVI a., kokios kilmės – XVII a.? Kodėl susiklostė tokia padėtis?

2. Sugrupuokite dvinarius vyrų įvardijimus pagal antrųjų narių, kurie yra patroniminiai asmenvardžiai, kilmę ir paaiškinkite, kaip kilmės požiūriu skiriasi šie XVI ir XVII a. dvinarių vyrų įvardijimų antrieji nariai.

3. Iš kurio tėvo įvardijimo nario padaryti XVII a. patronimai, kilę iš dvikamienių vardų, pravardžių ir krikščioniškos kilmės asmenvardžių? Atsakymą pagrįskite.

4. Sugrupuokite dvinarius vyrų įvardijimus pagal antrųjų narių, kurie yra nepatroniminiai asmenvardžiai, kilmę ir paaiškinkite, kuo skiriasi jų užrašymai istorijos dokumentuose.

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991) darbu.

27 užduotis

Pateikti XVI–XVII a. trinariai vyrų įvardijimai iš Maciejauskienės (1991, 42–47, 58–100) monografijos. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Vyrų įvardijimai: *Bendikus Macaytis Kobeklis, Jan Macieiewicz Wilmąytis, Jas Mikienas Siraytis, Jasiulis Pawlukaytis Stragaytis, Jurgis Tomaszunas Dargis, Kasper Janulewicz Woyszarnawicz, Masis Pluktonis Waytaytis, Micius Dawgintaytis Manwilaycia, Petrutis Jonaytis Skirulaytis, Petrutys Jurgaitys Melagis, Stasius Stonaytis Eydint, Szymas Stasiulaytis Giedgowdaytis, Urban Mazrymaitys Pogankstys.*

Išskirkite trinario įvardijimo modelius pagal jų narius ir pakomentuokite, iš kurio tėvo įvardijimo nario yra atsiradę antrieji ir tretieji įvardijimo modelių nariai. Kuris narys – antrasis ar trečiasis – yra svarbesnis trinariame įvardijimo modelyje? Kodėl?

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991) darbu.

28 užduotis

Pateikti XIX a. vyrų įvardijimai iš V. Maciejauskienės (1993, 100–113) darbo. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Vyrų įvardijimai: *Адамъ Якубовичъ Якутисъ, Адамъ Васильевъ Яшкусъ, Andrzej Andrulonis, Антонъ Антоновъ Жукъ, Антонъ Яновичъ Гельжинисъ, Antoni Syn Iana Radyk, Iakub Kazragis Syn Jakuba, Янъ Яновичъ Урбановичъ, Ian Tomaszewski, Ignacy Rudzinski, Казимиръ Мажолъ сынъ Адама, Kazimierz Szereyko, Maciey Jana Jlgutis, Maciey Markunas, Mateusz Degis, Петръ Шерейко сынъ Казимира, Symon Syn Iozefa Laurynaytis, Symon Witkowski, Stanisław Pietkiewicz, Stefan Macieja Stasiun, Stefan Syn Macieja Kozlowski, Степанъ Сымоновъ Пошкус, Виктений Томашевичъ Гайлюсь, Wincenty Montrym.*

1. Raskite ir pakomentuokite dvinario vyrų įvardijimo asmenvardžius: aptarkite, kokios kilmės asmenvardžiai yra pirmojo nario pozicijoje, kokios – antrojo nario pozicijoje.

2. Raskite ir pakomentuokite įvardijimus, kuriuose šalia vyro vardo ir pavardės dar nurodomas ir tėvo vardas ar iš jo padarytas asmenvardis. Kaip vertinami tokie vyrų įvardijimai dvinarių įvardijimų atžvilgiu? Atsakydami atkreipkite dėmesį į dažnumo ir tęstinumo kriterijus.

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1993) darbu.

29 užduotis

Pateikti XVI a. moterų įvardijimai iš Maciejauskienės (1991, 249–256) monografijos. Juos suskirstykite į grupes pagal įvardijimo narių skaičių ir pakomentuokite. Naudodamiesi įvardijimais atlikite kitas užduotis ir atsakykite į klausimus.

Moterų įvardijimai: *Anela wdowa, Aniuta Janowa, Barbara Pietkauczniowa, Bernatowa wdowa, Bogdanowa Dowkizłowicza Dorota, wdowa Ambrasowa, wdowa Barzbara Stanzowa, wdowa Butkowa Katerina, wdowa Jakubowa, wdowa Wolodkowa Dorota, Dorota Meiljutewna, Dorota Mozejkowa, Ewa Grigorzowna Bejnartowna Malzherowa Burbina, Jukowa Daizkoviča, Jasiowa wdowa, Kszewilowa wdowa, Michailowa Dorota, Mikolajewa Maizewiča Jdziga, Pawlikowa wdowa, Pietrowa Katerina, Pietrowa Woiwzilowicza, Polonez, Prokopowa, Stanislawowa Goshajkowa, Wenlawowa, Woysiechowa wdowa, Zania Urbanowa.*

1. Kurie iš Jūsų išskirtų moterų užrašymo būdų buvo dažniausi XVI a.?
2. Kokie antroponimai buvo rašyti įvardinant moterį vienu asmenvardžiu (be prievardžių)? Koks buvo jų dažnumas?
3. Pakomentuokite įvardijimus su prievardžiais: kokie prievardžiai dažniausiai vartoti? kokia buvo jų funkcija? su kokiais asmenvardžiais jie užrašyti?
4. Kokie antroponimai sudarė moterų įvardijimus iš dviejų asmenvardžių (be prievardžių)?
5. Kokie antroponimai sudarė moterų įvardijimus iš kelių asmenvardžių (be prievardžių)?

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991) darbu.

30 užduotis

Pateikti XVII–XIX a. moterų įvardijimai iš V. Maciejauskienės (1991, 256–295; 1999, 108–144) darbų ir skliaustuose nurodomas užrašymo dokumentuose amžius. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Moterų įvardijimai: *Bałtrowa Dzingowa (XVII a.), Baniewiczowa Wdowa (XVIII a.), Elzbieta Bukowska (XVIII a.), Ewa Balczunowa (XVIII a.), Gendruta Keturnagiowna (XVII a.), Ianowa Kulwartowa (XVIII a.), Ianowa Narwoyszowa (XVII a.), Jakubowa Gabeniowa wdowa (XVII a.), Jozefowa Brankowa, wdowa (XVIII a.), Katarzyna Tomasza corka Narkiewiczowna (XVIII a.), Kazimierzowa Grusztowa (XVIII a.), Kizkowa wdowa (XVII a.), Klara Iatulowa (XVIII a.), Konstancja Jaiulowna (XVIII a.), Krystyna Awgaycia Stasiowa Lukaszunowa (XVII a.), Krystyna Degisowa (XIX a.), Krystyna Malczunowa (XIX a.), Ludwika Narelowa (XIX a.), Makuta Danielowa (XVII a.), Magdalena Rimutajciowa (XVII a.), Marcinowa wdowa (XVII a.), Maryanna Augustynowna (XIX a.), Maryanna corka Antoniego Wysockiego Babrowiczowa (XVIII a.), Maryanna Curka Jozefa Rutkowskiego wdowa po męzu Szafranowiczowa (XVIII a.), Marianna Krasowka wdowa Zona Jana (XVIII a.), Rozalia Alsiowna (XVIII a.), Rozalia Morkunowa (XVIII a.), Rozalia Kulwartowa (XIX a.), Stasiukowa wdowa (XVII a.), Szarkowska, wdowa (XVIII a.), Sznipelowa wdowa (XVII a.), Tomaszowa Pietrowa naszle (XVII a.), Wdowa Marcinkowa (XVII a.), Weronika Brainska (XVIII a.), Zophia Pranowna (XVII a.), Zwyrblowa wdowa (XVIII a.).*

1. Raskite dvinarius (be prievardžių) įvardijimus ir aptarkite juos sudarančius asmenvardžius. Kuo skiriasi iš tėvo asmenvardžio padaryti antrieji dvinario įvardijimo nariai, užrašyti XVII–XIX a., nuo iš tėvo asmenvardžio padarytų antrųjų dvinario įvardijimo narių, užrašytų XVI a., kai pirmasis narys yra moters vardas?

2. Raskite vieno asmenvardžio įvardijimus su prievardžiu ir aptarkite juos sudarančius antroponimus. Kuo skiriasi XVII a. vieno asmenvardžio įvardijimas su prievardžiu nuo tokio paties įvardijimo XVI a.?
3. Raskite įvardijimus dviem ir daugiau asmenvardžių su prievardžiu ir aptarkite juos sudarančius antroponimus.

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991, 1999) darbais.

31 užduotis

Pateikti XVI–XIX a. moterų įvardijimai iš Maciejauskienės (1991, 249–295; 1999, 108–144) darbų; skliaustuose nurodomas jų užrašymo dokumentuose amžius. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Moterų įvardijimai: *Agnes Stonucia* (XVII a.), *Anae Wileykaycia* (XVIII a.), *Anna Dutkiuczia* (XIX a.), *Anna Mazeykicia* (XVIII a.), *Anna Szymiene* (XVII a.), *Anna Waicielucia* (XVII a.), *Barbara Iucziukie* (XIX a.), *Brasova Malwiene* (XVII a.), *Christina Eydukaycia* (XVIII a.), *Christina Capaczucia* (XVII a.), *Dorota Burakayctie* (XIX a.), *Dorotha Navikaicia* (XVII a.), *Eva Augulicia* (XVII a.), *Юлия Блаутя* (XVI a.), *Iustina Srogicia* (XVII a.), *Касюла Петраутя* (XVI a.), *Catharina Tumiene* (XVII a.), *Konstancya Maknowiczie* (XIX a.), *Lucia Wilkinienia* (XVIII a.), *Magdalena Judienie* (XIX a.), *Marianae Ianszyca* (XVIII a.), *Marianae Kiedziucia* (XVIII a.), *Ona Jurgaicia* (XVII a.), *Polonia Balucia* (XVII a.), *Regina Gasiucie* (XVIII a.), *Reginae Wayciulanicia* (XVIII a.), *Rosulia Wayczayte* (XIX a.), *Sophia Czekaycia* (XVII a.), *Sophiae Garnelicia* (XVIII a.), *Sophia Kirkenie* (XVIII a.), *Veronica Stankayte* (XIX a.).

1. Paaiškinkite, kas sieja visus šiuos įvardijimus.
2. Raskite įvardijimus, kurių antrasis narys būtų padarytas iš tėvo asmenvardžio, ir išskirkite priesagas, su kuriomis padaryti moterų asmenvardžiai. Kokias slaviškas priesagas atitinka Jūsų išskirtos priesagos?
3. Raskite įvardijimus, kurių antrasis narys būtų padarytas iš vyro asmenvardžio, ir išskirkite priesagas, su kuriomis padaryti moterų asmenvardžiai. Kokias slaviškas priesagos atitinka Jūsų išskirtos priesagos?

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991; 1999) darbais.

32 užduotis

Pateikti XVI–XVII a. moterų ir vyrų įvardijimai iš Maciejauskienės (1991, 249–278) monografijos ir skliaustuose nurodomas užrašymo dokumentuose amžius. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Moterų ir vyrų įvardijimai: *Ян Пуртик*, [žmona] *Щасна Андреевна Кеутыловна Янова Маркевича Пуртикова* (XVII a.), *Janutis Statakaytis (z) zoną Magretą Kieblowną* (XVII a.), *Лаврын Бартъкайтис з жоною Полониею Яновною* (XVI a.), *Лавринъ Янайтисъ, зъ жоною Доротою Станештевною* (XVI a.), *Матей Яновичъ з жоною Стасею Яновною* (XVI a.), *Saniulis Towtylaytis (z) zoną Jadwygą Jurgayciowną* (XVII a.), *Stas Łukaszunas*, [žmona] *Krystyna Awgaycia Stasiowa Lukaszunowa* (XVI a.).

Naudodamiesi pateiktais įvardijimais paaiškinkite, iš kokių asmenvardžių sudaryti moterų dvinariai ir kelianariai įvardijimai. Kas tai rodo?

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991) darbu.

33 užduotis

Poromis pateikti varijuojantys XVII–XVIII a. tų pačių asmenų įvardijimai iš Maciejauskienės (1991, 118–214) monografijos.

Įvardijimai: *Adam Taurakaytis* ir *Adam Taurakis*, *Andrzej Iaksztys* ir *Andrzej Iaksztis*, *Dawid Gawbaytis* ir *Dawid Gaubis*, *Ierzy Szymkunas* ir *Jerzy Szymkiewicz*, *Ierzy Szkarnis* ir *Ierzy Szarkanis*, *Jerzy Adamanis* ir *Jerzy Adamelis*, *Jozef Stasionis* ir *Jozef Stasiucionis*, *Jozef Zubrys* ir *Jozef Zubrewicz*, *Kazimierz Czaponis* ir *Kazimierz Czapienas*, *Maciey Naynis* ir *Maciey Nayniewicz*, *Marcin Czepulis* ir *Marcin Czapski*, *Marcin Skieltis* ir *Marcin Skietys*, *Михайло Адомайтис* ir *Михайло Адамовичь*, *Michał Dawkszus* ir *Michał Dawkszys*, *Michał Ławrynaytis* ir *Michał Lawraytis*, *Mikołay Brastunaytis* ir *Mikołay Brasunaytis*, *Piotr Stukien* ir *Piotr Stukis*, *Symon Mockielunas* ir *Symon Morkielunas*, *Stanisław Słonkiewicz* ir *Stanisław Słonka*, *Stefan Staniakonis* ir *Stefan Staniulonis*, *Stefan Woyzbutt* ir *Stefan Woyzbutowicz*, *Stephan Kumsztaytis* ir *Stefan Kamsztaytis*, *Szymon Rymeyko* ir *Szymon Rymeykis*, *Tadeusz Byrutys* ir *Tadeusz Byrutowicz*, *Tomasz Koyrys* ir *Tomasz Koyra*, *Tomasz Urbielewicz* ir *Tomasz Urbelowicz*, *Wincenty Czeponis* ir *Wincenty Czapunis*.

Visas įvardijimų poras pagal antrąjį įvardijimo narį suskirstykite į grupes, kurios parodytų pavardžių formavimosi raidos etapus.

Pavardžių raidos etapai: skirtingi to paties asmens pavardės šaknies užrašymai, varijuojančios pavardžių galūnės, varijuojančios pavardžių priesagos, varijuojančios pamatinės pavardės formos, numestos priesagos, pridėtos priesagos.

Pavyzdys: varijuoja pavardžių priesagos (*Iakub Piszczuk* ir *Iakub Piszczyk*).

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991) darbu.

34 užduotis

Naudodamiesi Maciejauskienės (1991) monografija įrašykite tinkamus žodžius.

XV a. vyrai buvo užrašomi vienu asmenvardžiu (pvz., *Barwyn*), asmenvardžiu su ... .. (pvz., *Kiezygal, capitaneo Samogitarum*), ... (pvz., *Petko Daukintowicz*), kartais – ... .. (pvz., *Joannes Jagythrowicz Rimowjd*). Kai kurie kilmingieji vyrai galėjo būti užrašyti ir bendru šeimos asmenvardžiu – ... .. XVI a. vyrai dažniausiai buvo užrašomi dviem asmenvardžiais (pvz., *Нармонт Микайтис*), taip pat – ... .. (pvz., *Więcko doilida*), ... ir antroponimu, atsiradusiu iš ... .. ar ... .. (pvz., *Mikucz Doylida*), ... (pvz., *Szymas Stasiulaytis Giedgowdaytis*). ... .. luomų asmenys, neturėję nuosavybės, nedalyvavę visuomenės gyvenime, buvo minimi ir vienu asmenvardžiu. Paprastai pirmoje dvinario vyrų įvardijimo vietoje rašomas dvikamienis asmenvardis, ... arba ... .., antrasis narys – patronimas arba ... .. . Patroniminiai asmenvardžiai turėjo priesagas – lietuviškas (... .., ..., ...) ir slaviškas (... .., ...). XVI a. lietuvių pavardės formavosi iš patronimų, ... ir ... .., šiame amžiuje nusistovi ... .. luomų asmenų pavardės, pradeda rasti ... .. luomo pavardės. XVII a. vyrai dažniausiai užrašomi ... .. (pvz., *Balcius Kulonis*). Pasitaikantys XVII a. užrašymai vardu ir prievardžiu rodo dvinario įvardijimo raidos ... .. XVII a. daugelis lietuvių pavardžių jau yra susiformavusios, bet dalis dokumentuose užrašytų žmonių dar yra be pavardžių, kas rodo, kad ... .., o šis procesas ypač būdingas ... .. luomo pavardėms.

Užduotis parengta remiantis Maciejauskienės (1991) darbu.

37 užduotis

Naudodamiesi Ragauskaitės (2005) paskelbtais tyrimo rezultatais suformuluokite ir pabraukite teisingus teiginius.

Daugiausia yra tirti Vilniaus, Kauno, Joniškio ir Kėdainių miestiečių/ valstiečių įvardijimai istorijos šaltiniuose, o išsamiausiai ištirti kauniečių įvardijimai. Jais remiantis nustatyta, kad miestiečių/ bajorų luomo narių įvardijimai ir raida skyrėsi/ nesiskyrė nuo valstiečių luomui priklausančių asmenų įvardijimo. XIV–XV a./ XVI–XVIII a. Kauno miesto turtingi pirkliai, amatininkai buvo įvardijami ilgosiomis/ trumposiomis vardų lytimis, o deminutyvines formas turėjo samdiniai, tarnai. XIV–XV a./ XVII–XVIII a. dalis miestiečių (elitas ir Kauno vokiečiai) turėjo du vardus/ keturis vardus. Sugretinus valstiečių pavardžių atsiradimo ir nusistovėjimo laiką su kauniečių pavardžių susidarymo laiku matyti, kad miestiečių pavardės susiformavo anksčiau/ vėliau nei valstiečių, bet anksčiau/ vėliau nei bajorų. Kauno miestiečių moterų dvinarė įvardijimo sistema taip pat formavosi sparčiau nei valstiečių/ bajorų moterų. XVIII a. kauniečių pavardės taip pat buvo daugiau/ mažiau slavintos nei Lietuvos valstiečių. Tai rodo gerokai didesnis/ mažesnis nelietuviškos kilmės antroponimų skaičius Kauno miesto istorijos šaltiniuose. Kauniečių vardyno kilmės vaizdui įtakos turėjo/ neturėjo ir imigrantai.

Užduotis parengta remiantis Ragauskaitės (2005) darbu.

2.3. Pravardės ir slapyvardžiai: su(si)galvoti asmenvardžiai

1 užduotis

Naudodamiesi Žanetos Urbanavičiūtės, Violetos Žičkutės (1974, 55–61) ir Alvydo Butkaus (1995) darbais įrašykite trūkstamą informaciją apie pravardes.

Pravardė apibrėžiama kaip asmenvardis, kuriuo kiti žmonės pavadina asmenį pagal ... .. ir panašumą į ką nors. Vartojimu dabartinės pravardės nuo vardų ir pavardžių skiriasi savo ... .. Pravardės būna ... .. (pvz., *Naikintūvas* 'aukšto ūgio, greitos eisenos') ir ... .. (pvz., *Marijōnai* 'sutuoktiniai, kurių vardai Marija ir Jonas').

Vienais atvejais pravardės duodamos siekiant papildomai nusakyti ir individualizuoti tokį patį vardą arba dažniau pavardę turinčius asmenis, kad būtų patogiau juos ... .. Tokia pavardžių davimo priežastis yra objektyvi ir vadinama ... .. Kitais atvejais pavardžių atsiradimo priežastys yra subjektyvios ir vadinamos ... .. : onimų atsiranda išskiriant žmogų dėl specifinių jo ryškių bruožų, savito elgesio. Paprastai pravardės susidaro dėl abiejų priežasčių, tačiau tropinės, ryškiai konotuosios pravardės gali atsirasti vien dėl ... .. priežasčių, o dėl ... .. – stilistiškai neutralios pravardės.

Vienas žmogus pavardžiuodamas kitą išreiškia ... .. emocijas, agresyvumą ir pasitaiko atvejų, kad kandžios pravardės vartojamos vietoj keiksmazodžių arba keikiantis. Skirtingai nuo vardų ar pavardžių pavardžių dažnai nemėgsta tie žmonės, ... Paprastai pravardėmis tampa tie žmogaus bruožai, ypatybės, kurie ... .. tai bendruomenei.

Užduotis parengta remiantis Urbanavičiūtės, Žičkutės (1974, 55–61) ir Butkaus (1995) darbais.

2 užduotis

Į smulkesnes įvardintas grupes pagal davimo motyvus išskaidykite kaimo žmonių pravardes, atsiradusias dėl fizinių ypatybių, pirma atskyrę jas nuo pavardžių, atsiradusių dėl būdo ypatybių, kai prie pavardžių, pateiktų iš Butkaus (1995) darbo, kabutėse nurodoma jų motyvacija.

Pravardės: *Auksadañtė* 'turėjo priekinį auksinį dantį', *Auksagaļvė* 'protinga', *Avipilvis* 'storas', *Bėdūtė* 'vis aimanuoja', *Begemòtas* 'storas, didelio ūgio', *Bezdukas* 'mažo ūgio, nesivaržo smardinti', *Būl Būl* 'greitakalbis', *Cyplius* 'laibo balso', *Čiapājevas* 'ilgų ūsų', *Darbeikà* 'darbštus, šykštus', *Drūktpāpis* 'storas', *Kātinis* 'mažo ūgio, nerangus', *Medinis* 'nerangus, lėtas', *Nevalēika* 'nešvari, netvarkinga', *Ožkà* 'šokdama spardosi', *Pādas* 'pilnapadis', *Pomidōras* 'didelių akių', *Profēsorius* 'nešioja akinius', *Rūdis* 'rudaplaukis', *Seīlius* 'kalbėdamas taško seiles', *Skeltanōsis* 'negražios nosies', *Strīksius* 'greitas, judrus', *Šāmtis* 'švepla, taip taria žodį samtis', *Šīkpetris* 'jo vardas Petras, jis netvarkingas ir nešvarus', *Šīršinas* 'piktas, nevedęs', *Šlēika* 'nešioja petnešas ir jas vis timpčioja', *Taradāika* 'greitos ir garsios kalbos', *Zuīkis* 'didelių ausų', *Žandāras* 'pikto būdo, griežta'.

Pavyzdys: Pravardės dėl fizinių ypatybių: a) dėl išvaizdos: *Rūdis* 'rudaplaukis'.

Užduotis parengta remiantis Butkaus (1995) darbu.

3 užduotis

Pasinaudoję Butkaus (1995, 36–124) pavardžių klasifikacija į mažesnes grupes suskirstykite kaimo žmonių pravardes, pateiktas iš Butkaus (1995) darbo, atsiradusias dėl veiklos ir kalbos turinio, bei įvardinkite išskirtas grupes.

Pravardės: *Āgidis* 'ar girdi', *Aguonà* 'savo žmoną taip vadina', *Avinỹkas* 'vogė avis', *Báikis* 'toks pertaras *báika*', *Betliejũkas* 'žiūrėdamas bažnyčioje į Kalėdų butaforiją pasakė: *Tas betliejũkas tai toks kaip aš*', *Bratkiũkas* 'vartoja priežodį *Bratka tu mano!*', *Chirũrgas* 'girtas vis graso ką nors papjauti – skrodimą padaryti', *Dešrĩnė* 'daro dešras ir vežas jas į turgų', *Diẽvdirbis* 'taiso ir montuoja radijo imtuvus', *Dirbaũ* 'taip kirčiuoja žodį dirbau', *Dijinis* 'vežioja dujas', *Ebũjomãt* 'toks keiksmas', *Generõlas* 'giriasi skutęs generolui barzdą', *Liepsnapãdis* 'vairuotojas, greitai važinėja mašina', *Máikis* 'jo vardas Mykolas, buvo Amerikoje', *Mamũnė* 'taip vaikai į ją kreipiasi', *Mėlnikas* 'dirbo malūne', *Nõrvaišienė* 'mėgsta šokti (aliuzija į šokėją J. Norvaišienę)', *Nuõdas* 'ilgai sirgo, nedirbo', *Ožkabardỹs* 'ganė ožkas', *Peštũkas* 'priekabus, mušeika', *Pimpiliãuskas* 'paleistuvis', *Pypkėlė* 'rūko pypkę', *Pĩrdžius* 'dainavęs: *Mama pĩrks buteliũkã, tėtė pĩrks buteliũkã...*', *Suõdžius* 'kaminkrėtys', *Tãm Týčia* 'toks pertaras', *Vỹny Tũzas* 'mėgsta kortuoti'.

Užduotis parengta remiantis Butkaus (1995) darbu.

4 užduotis

Pasinaudoję Butkaus (1995) pravardžių klasifikacija į mažesnes grupes suskirstykite kaimo žmonių pravardes, pateiktas iš Butkaus (1995) darbo, pagal jų motyvą ir užpildykite lentelę.

Pravardės: *Auksinė Kiaulė* 'turtingas', *Aũtas* 'jo pavardė Autukas', *Bãbjõnis* 'jo vardas Jonas, senbernis', *Bėbras* 'jo pavardė Babravičius', *Bekėlnis* 'neturtingas', *Bobũlkos Vỹras* 'jo žmonos pavardė Bobulka', *Buĩvydas* 'kilęs iš Biuvydonių kaimo', *Faliũkas* 'jo senelio vardas Feliksas', *Gũdas* 'lenkų kilmės', *Hitlerio Bõba* 'jos vyras per karą vadintas Hitleriu', *Karõsinis* 'gyvena prie raisto, kuriame yra karosų', *Kruopinis* 'neturtingas, kruopomis mitęs', *Medinis* 'jo mediniai trobesiai', *Muzikãntas* 'jo pavardė Juozapaitis (alizija į kompozitorių V. Juozapaitį)', *Našliũkė* 'našlė', *Paliõkas* 'lenkų kilmės', *Rãgana* 'gyvena pamiškėje, retai pasirodo kaimė', *Rozaliũkas* 'jo žmonos vardas Rozalija; jis – užkuryš', *Senbernėlis* 'ilgai nevedė', *Skevėldra* 'jo pavardė Šukys', *Sũnėlio Aldonã* 'jos vardas Aldona, tėvo pavardė Sūnelis', *Tãdzikas* 'jo tėvo vardas buvo Tadas', *Trėkšt* 'jos pavardės Trakšelytė', *Užkeliõkas* 'jo motinos pavardė Užkelienė', *Žagarienė* 'gyvena aplūžusioje troboje kartu su avimis', *Žvirblis* 'jo pavardė Varnauskas'.

9 lentelė

Gimininės pravardės	Asociacinės pravardės	Pravardės dėl gyvenamosios vietos	Pravardės dėl turtinės padėties	Pravardės dėl kilmės ir tautybės

Naudodamiesi užpildyta lentele atsakykite:

Kokius mažesnius pogrupius gali sudaryti gimininės pravardės? Pasinaudoję pateiktomis gimininėmis pravardėmis įvardinkite tuos pogrupius ir jiems priskirkite turimas pravardes.

Užduotis parengta remiantis Butkaus (1995) darbu.

5 užduotis

Į grupes pagal jų davimo motyvus taikydami Butkaus (1995) pravardžių klasifikaciją suskirstykite tauragniškių pravardes, pateiktas iš Onos Aleknavičienės (2005, 47–70) darbo,

kai prie pravardžių nurodyta jų motyvacija. Dirbdami pasinaudokite Aleknavičienės (2005, 47–70) straipsniu.

Pravardės: *Adomýčia* 'jos tėvo vardas Adomas', *Adomōkas* 'jo tėvo vardas Adomas', *Aukščiáusias* 'anksčiau gyveno ant kalno', *Balčiáuskas* 'labai šviesus', *Benediktėnas* 'jo tėvo vardas Benediktas', *Bizdà* 'arklius erzindavo sakydavo *biz biz*', *Brazilijōntas* 'jo vienkiemis labai toli, kaip Brazilija', *Burōkas* 'jo pavardė Barkus', *Dà reisiūkas* 'sakydavo tokį posakį', *Debesėlis* 'vaikščiodavo užsisvajojęs', *Dovydziūkas* 'jo senelio vardas Dovydas', *Dūjinis* 'vežioja dujas', *Dvariōkas* 'apsukrus', *Galamašis* 'lėto būdo', *Jañkus* 'jo tėvo vardas Jonas', *Grāpas* 'anais laikais buvo raštingas, skaitė laiškus', *Jogelýčia* 'jos motinos pravardė Jogelė', *Juliōkas* 'jo motinos vardas Julija', *Jūsčikas* 'jo tėvo vardas Justas', *Kálninis* 'gyvena už kalno', *Kalvarātininkas* 'dirbdavo verpimo ratelius (kalvaratus)', *Karaliōkas* 'jo tėvo pravardė Žverių Karalius', *Kavōlis* 'kalvis', *Kiškis* 'jo pavardė Jauniškis', *Kiškis* 'žvairas', *Kudlà* 'labai garbanotų plaukų', *Kuřkinas* 'raudonos nosies', *Ladniėnė* 'jos vyro pravardė Ladna', *Martiniūkas* 'jos uošvio vardas Martynas', *Meirà* 'apsukrus kaip žydas', *Mikėklis* 'mikčioja', *Mieliausiōkas* 'jo tėvo pravardė Mieliausis', *Paštōrius* 'dirbo pašte', *Pyrāgas* 'baltos veido odos', *Prūsas* 'atsikėlęs iš Prūsokiškio kaimo', *Pupà* 'jo pavardė Žirnelis', *Pupsiūkas* 'dirbo mažu traktoriumi', *Pūpų Dėdė* 'mažas ir storas', *Rāzumas* 'sakydavo: *A, tu razumnas*', *Saldaĩnis* 'jo pavardė Saldauskas', *Sīparas* 'vietoj *sirupas* sako *sirupas*', *Sluñkius* 'vaikus vadino slunkiais', *Smārsas* 'neturtingai gyveno, sakydavo *Ach, kad tik būtų smarso*', *Stāliorius* 'stalius', *Suodžiōkas* 'ilga gyveno dūminėje pirkioje', *Šamaūsis* 'su ilgais ūsais', *Šilalienė* 'gyvena miške', *Šimtagrāmė* 'nedidelio ūgio, apkūni', *Tamōšius* 'jo tėvo vardas Tomas', *Tatarōkas* 'negalėdamas ištarti *ešerys* sakydavo *tatarokas*', *Tijūniōkas* 'jo tėvo pravardė Tijūnas', *Ūliōkas* 'mėgsta kieminėti', *Užkurýs* 'atėjęs užkuriomis', *Vīlkas* 'jos pavardė Juodvalkytė', *Virgiliūtė* 'jos motinos vardas Virgilija', *Žiliūkas* 'žilas senukas', *Žvaguliūkas* 'labai mėgdavo dainuoti'.

Kokios regiono žodžių darybos ypatybės matyti iš gimininių pravardžių?

Užduotis parengta remiantis Butkaus (1995) ir Aleknavičienės (2005, 47–70) darbais.

6 užduotis

Lietuvos politikų pravardes, pateiktas iš <http://www.alfa.lt/straipsnis/15074408/politiku-pravardes-neatsiejama-ivaizdzio-dalis>⁴, suskirstykite į grupes pagal jų davimo motyvaciją. Dirbdami taikykite Butkaus (1995) pravardžių klasifikaciją.

Pravardės: *Ādamsas* 'pavardė Adamkus', *Bičas* 'pavardė Bičkauskas', *Gárbas* 'pavardė Garbaravičius', *Grýbė* 'pavardė Grybauskaitė', *Lātvis* 'pavardė Ozolas', *Misteris Kazinò* 'mėgsta lošti', *Napoleònas* 'labai pasipūtęs', *Oránžinis* 'populiarino Vilniuje oranžinius dviračius', *Raudonóji Rasà* 'vardas Rasa ir akcentuoja nemeilę raudoniesiems komunistams', *Sakmaidikas* 'per vieną rokerių renginį dėvėjo marškinėlius su užrašu *Suck my dick*', *Sidas* 'išoriškai panašus į *Ledynmečio* personažą', *Stiopkà* 'pavardė Steponavičius', *Tāpšnius* 'pasakė frazę *šikau ir tapšnojau*', *Tētūšis* 'turi pomėgį mokyti tautiečius, kaip elgtis ar gyventi', *Ufonáutas* 'nesusigauo realybėje', *Uolà* 'visuomenei teikė saugumo jausmą 1992 m. į valdžią grįžus komunistams; plačiapetis'.

Ar tarp Lietuvos politikų dažnos gimininės pravardės? Kodėl taip manote?

Užduotis parengta remiantis Butkaus (1995) pravardžių klasifikacija.

⁴ Užduotyje pravardės pateikiamos sukirčiuotos.

7 užduotis

Raskite Lietuvos krepšininkų ir kartu su jais dirbančių žmonių pravardes, pateiktas iš <http://www.lrytas.lt/sportas/krepsinis/euopos-cempionato-dienorastis-6-apie-kalna-delna-ir-kodel-tik-j-kazlauskas-neturi-pravardes.htm>⁵, ir jas suskirstykite į grupes pagal jų davimo motyvaciją. Dirbdami taikykite Butkaus (1995) pravardžių klasifikaciją.

Asmenvardžiai: *Brólis* 'turi brolių dvynių', *Dėlnas* 'pavardė Delininkaitis', *Dòncė* 'vardas Donatas', *Džònis* 'vardas Jonas', *Jòncė* 'vardas Jonas', *Kálnas* 'pavardė Kalnietis', *Kùnigas* 'pavardė Kunigėlis', *Kuzià* 'pavardė Kuzminskas', *Leĩkus* 'ateina paskutinis, todėl panašus į didelį ir sunkų krepšininką Leikų', *Lincė* 'vardas Linas', *Mařčius* 'vardas Martynas', *Rãptorius* 'žaidžia komandoje *Toronto Raptors*', *Renò* 'vardas Renaldas', *Vĩlkas* 'išsitatuiravo šį gyvūną', *Výtas* 'pavardė Krapikas, o Kaune krapus augino Vytaš'.

Pakomentuokite, kokios ypatybės sieja likusius Jums pateiktus asmenvardžius. Kodėl jie nėra pravardės?

Užduotis parengta remiantis Butkaus (1995) pravardžių klasifikacija.

8 užduotis

Pasinaudoję Butkaus (1995), Aleknavičienės (2005) darbais ir įgytomis žiniomis tinkamai pabraukite žodžius.

Lietuvos etnografiniuose regionuose pravardės yra vienodos/ nevienodos: dažniausias rytų ir pietų aukštaičių pravardžių motyvas yra giminystė/ vidinės žmogaus ypatybės, o vakarų aukštaičių ir žemaičių – giminystė/ fizinės žmogaus ypatybės. Pravardės paprastai duodamos pagal kokį nors kitiems įprastą/ neįprastą, visam kolektyvui būdingą/ nebūdingą bruožą. Jos atspindi tipiškus/ netipiškus kolektyvo narių bruožus ir rodo bendruomenės keliamus reikalavimus jos nariams. Davus žmogui pravardę jis nėra atstumiamas/ yra atstumiamas: tai tik patvirtinimas, kad tas asmuo yra/ nėra kolektyvo narys. Paprastai pravardes gauna pažįstami/ nepažįstami žmonės, o ne bendruomenės nariai yra/ nėra pravardžiuojami. Pravardės yra panašios/ nepanašios į pavardes: jos gali/ negali būti paveldimos, jas gali/ jų negali turėti visi šeimos nariai. Jeigu žmonės nebūtų turėję pravardžių pavardžių kūrimosi laiku, tai dabar Lietuvoje būtų mažiau/ daugiau lietuviškos kilmės pavardžių. Pravardinės kilmės pavardės yra/ nėra įprastas reiškinys ir kitose kalbose.

Užduotis parengta remiantis Butkaus (1995) ir Aleknavičienės (2005, 47–70) darbais.

9 užduotis

Tinkamoje lentelės pusėje įrašykite pateiktus teiginius apie pavardes ar pravardes. Dribdami galite pasinaudoti LKE, Maciejauskienės (1991) ir Butkaus (1995) darbais.

Teiginiai:

1. Dažnai jų kilmės žmonės nežino.
2. Dažnai turi tam tikrą humoristinį ar sarkastinį atspalvį.
3. Jas gimdami gauna visi vaikai.
4. Jos yra juridškai įteisintos ir oficialios.
5. Jos nefiksuojamos oficialiuose žmogaus dokumentuose.

---

⁵ Žr. 4 išnašą.

6. Jų kuriama visą laiką.
7. Jų kūrimosi procesas yra pasibaigęs.
8. Jų pamatu gali būti ne tik vardažodžiai, bet ir veiksmažodžiai, žodžių junginiai, frazės ar neegzistuojantys žodžiai.
9. Lietuvos kaime jas dažniau turėdavo vyrai.
10. Paprastai jos yra paveldimos.

10 lentelė

PAVARDĖS	PRAVARDĖS

Užduotis parengta remiantis LKE, Maciejauskienės (1991) ir Butkaus (1995) darbais.

10 užduotis

Atsakykite į klausimus apie prasivardžiovimus, pateikiamus iš ŠMK. Dirbdami galite pasinaudoti ŠMK.

Prasivardžiovimai: *Asta pasta; Bėga Mindė paskutinis, /Pilvas kliuksi kaip kiaušinis; Edas mopedas; Jūratė gyvatė; Laimis dešrainis; Skrido Indrė į mėnulį /Ir pritrūko „Pampers Uni“.*

1. Kuo nuo pravardžių skiriasi prasivardžiovimai? Kaip dar kitaip juos galima pavadinti?
2. Prasivardžiovimuose prie vardo dažnai pridedami vienas ar keli lydintys žodžiai. Kas jiems būdinga?
3. Kodėl iš tautosakos žinomuose erzinimuose dažni vardai *Jōnas, Martynas*?
4. Ko siekia prasivardžiovimų kūrėjai? Kokio amžiaus žmonių kalbai jie būdingi?

Užduotis parengta remiantis ŠMK.

11 užduotis

Įrašykite trūkstamą informaciją apie slapyvardžius. Dirbdami galite pasinaudoti Juliaus Būtėno (1981) darbu ir ALS.

Slapyvardžiais (arba ... ..) vadinami išgalvoti asmenvardžiai, kurie dėl skirtingų priežasčių vartojami vietoj tikrųjų žmonių pavardžių. Lietuvių slapyvardžių tyrimo pradininku laikytinas ... .., o pirmuosius išsamius slapyvardžių tyrimus atliko ... ..

Daugelis Lietuvos slapyvardžių atsirado dėl socialinių politinių priežasčių ar slepiant savo pasaulėžiūrą nuo ... .. . Slapyvardžiai kurti ir dėl reklamos: mažų leidinių redaktoriai, kai trūkdavo medžiagos, tekstus pasirašydavo slapyvardžiais siekdami įspūdžio, kad rašo ... .. . Pasitaiko slapyvardžių, atsiradusių dėl etinių (... .., ... ar ... ..) arba estetinių (... ..) priežasčių. Kai kada grožinius kūrinius rašytojai pasirašydavo ... .., o kritikos straipsnius, recenzijas – slapyvardžiais. Dar kiti rašytojai pasirašinėdavo slapyvardžiais, nes tikrasis ... buvo per ilgi, o vaikai, turintys kuriančius tėvus, nenorėjo būti ... ..

Kai kada slapyvardžiai užgožia autorių ... .., ir asmenys į istoriją įeina su pačių pasirinktais ar kitų suteiktais slapyvardžiais. Dažniausiai pasitaiko tikrasis ... .. formas primenančių slapyvardžių. Slapyvardžiai Lietuvoje daugiausia vartoti ... .., ..., ... ar ... .. .

Užduotis parengta remiantis Būtėno (1981) darbu ir ALS.

12 užduotis

Pasinaudoję Būtėno (1981) darbu ir ALS atsakykite į klausimus apie slapyvardžius.

1. Koks lietuvių kultūros veikėjas pasirašydavo slapyvardžiais *Antanas Dagys, J. Devynakis, Jonas Einoras, Jonas Girdenis, Jokūbas Laukys, K. W. Myle, Palangos Petris, Jonas Purvys, Jonas Ragaunis, Motiejus Šauklys, Jonas Varnas, Antonas Žeimys*? Kodėl jis jų vartojo tiek daug?
2. Kuo įdomi slapyvardžių tyrėjams Balio Sruogos asmenybė?
3. Kuo slapyvardžiai skiriasi nuo slapyraidžių? Kokio pobūdžio tekstus autoriai jais pasirašinėdavo?
4. Į ką kreipia dėmesį bibliografai aiškindamiesi slapyvardžius? Kodėl būna sunku aiškinti slapyraidžius?
5. Ar populiarūs Lietuvoje slapyženkliai? Nurodykite literatą, pasirašinėjusį ***.
6. Kokie Lietuvos periodinės spaudos autoriai yra pasirašę po daugiau nei 50 slapyvardžių? Nurodykite bent du autorius. Kokiu laikotarpiu daugelis jų rašė?
7. Kurie tyrėjai daugiausiai nusipelnė aiškindami ir atskleiddami slapyvardžius? Nurodykite bent du tyrėjus.

Užduotis parengta remiantis Būtėno (1981) darbu ir ALS.

13 užduotis

Iš Būtėno (1981) ir ALS pateiktus slapyvardžius susiekite su tikromis asmenų pavardėmis. Be Būtėno (1981), ALS dirbdami pasinaudokite ir LLE.

Slapyvardžiai: *Ašakaitis, Adomas Jakštas, I. Šeinius, J. S. Kuokštys, Niūronis, Paežerių Vincas, Rygiškių Jonas, Savasis, Vaidila Ainis.*

Pavardės: *J. Biliūnas, A. Dambrauskas, J. Jablonskis, J. Janonis, I. Jurkūnas, V. Kudirka, P. Mašiotas, V. Pietaris, J. Šliūpas.*

Atlikę užduotį iš slapyvardžių sąrašo išrinkite geonimus ir pagrįskite, kodėl taip manote.

Užduotis parengta remiantis LLE, Būtėno (1981) darbu ir ALS.

14 užduotis

Iš Būtėno (1981) darbo ir ALS pateikti slapyvardžiai, susieti su jais pasivadariusių asmenų pavardėmis. Išskirkite pateiktų slapyvardžių pasirinkimo (ar darymo) motyvus ir juos sugrupuokite. Dirbdami pasinaudokite ALS (29–39) ir Būtėno (1981) darbu.

Slapyvardžiai ir pavardės: *Aldonė V. – Liudas Gira, Anykštėnas – Jonas Biliūnas, Čiuderiškių Mikalojus – Mikalojus Akelaitis, Dusetietis – Kazimieras Būga, Gabriela – Gabrielė*

Petkevičaitė, L. Gerulis – Liudas Gira, Gp – Gabrielė Petkevičaitė, Jonas iš Oškabalių – Jonas Basanavičius, K. Masionis – Kazimieras Būga, L. G. – Liudas Gira, Motiejus – Motiejus Gustaitis, K. Obelaitis – Jonas Jablonskis, Prasčiokėlis – Juozas Tumas, S. D. – Simonas Daukantas, Vėjavaiakis – Juozas Balčikonis, A. Žemaitis – Antanas Žmuidzinavičius, Q, D ir K – Vincas Kudirka.

11 lentelė

Motyvacija	Slapyvardžiai ir pavardės
1. vardas vietoj pavardės	
2. prie vardo vietoje pavardės yra siejama kilimo vietos nuoroda	
3. išversta pavardė	
4. pagal apylinkės pavadinimą	
5. pirmosios vardo arba pavardės raidės (ar viena jų) arba jų derinys	
6. vardo ir pavardės, slapyvardžio arba pavardės su slapyvardžiu pirmųjų raidžių transformacija	
7. kitos pavardės arba jų imitacija	
8. kitos lyties vardai, pavardės arba pavadinimai	
9. prasimanytieji slapyvardžiai	

Užduotis parengta remiantis Būtėno (1981) darbu ir ALS.

15 užduotis

Pateikti skirtingi slapyvardžių, susijusių su tikrąja žmogaus pavarde, rūšies apibrėžimai bei nurodomi Lietuvos kultūrai nusipelnusių asmenų slapyvardžiai ir jų pavardės. Apibrėžimus ir slapyvardžius su pavardėmis įrašykite tinkamoje lentelės vietoje šalia nurodytos slapyvardžio rūšies. Dirbdami pasinaudokite Žiedūnės Zaveckienės (1998, 378–399) straipsniu.

Slapyvardžio rūšies apibrėžimai:

yra tikrasis vardas ar jo modifikacija; yra tikrosios pavardės modifikacija; yra tikrosios pavardės, vardo ar slapyvardžio pirmosios raidės; yra tikrosios pavardės vertimas į kitas kalbas; sudarytas iš motinos vardo ar jos pavardės; sudarytas iš tikrojo vardo, pridėto prie svetimos pavardės; sudarytas iš tikrosios pavardės, praleidus kai kurias raides ar pavardės dalis; sudarytas iš tikrosios pavardės, praleidus jos pabaigą (ar pradžių).

Slapyvardis su nurodytu jo savininko vardu ir pavarde: *Al. B. – Alfonsas Bieliauskas; Antanas Vienuolis – Antanas Žukauskas; Baronas – Antanas Baranauskas; B-ka – Vaclovas Biržiška; Danutė – Danutė Čiurlionytė–Zubovienė; J. Birštonas – Jonas Basanavičius (jo motina buvo M. Birštoniūtė); J. Butk. – Juozas Butkus (Butkų Juzė); Žemaitis – Antanas Žmuidzinavičius.*

12 lentelė

Slapyvardžio rūšis	Slapyvardžio rūšies apibrėžimas	Slapyvardis su nurodytu jo savininko vardu ir pavarde
Alonimas		
Apokonimas		
Atelonimas		

Inicialai		
Kalkė		
Matronimas		
Paronimas		
Prenonimas		

Užduotis parengta remiantis Zaveckienės (1998, 378–399) straipsniu.

16 užduotis

Pateikti skirtingi slapyvardžių, atspindinčių autorių ar jų kūrybą, rūšies apibrėžimai bei nurodomi Lietuvos kultūrai nusipelnusių asmenų slapyvardžiai ir jų pavardės. Apibrėžimus ir slapyvardžius su pavardėmis įrašykite tinkamoje lentelės vietoje šalia nurodytos slapyvardžio rūšies. Dirbdami pasinaudokite Zaveckienės (1998, 378–399) straipsniu.

Slapyvardžio rūšies apibrėžimai: *atspindi autoriaus charakterio bruožus; nusako autoriaus išorės bruožus; reiškia profesiją ar socialinę padėtį; sudarytas iš vietovės pavadinimų; susijęs su autoriaus tautybe, etniniu regionu.*

Slapyvardis su nurodytu jo savininko vardu ir pavarde: *Aukštuolis – Jonas Yla; Darbininkas – Kazys Grinius; Eksoilnietis – Mykolas Biržiška; Ignas Šeinius – Ignas Jurkūnas; Pikčiurna – Jonas Jablonskis; Plunksnadraskis – Balys Sruoga; Žemaitė – Julija Žymantienė.*

13 lentelė

Slapyvardžio rūšis	Slapyvardžio apibrėžimas	rūšies	Slapyvardis su nurodytu jo savininko vardu ir pavarde
Eidonimas			
Etnonimas			
Frenonimas			
Geonimas			
Titlonimas			

Užduotis parengta remiantis Zaveckienės (1998, 378–399) straipsniu.

17 užduotis

Pateikti slapyvardžiai – literatūrinės kaukės – su nurodytu jo savininko vardu ir pavarde. Įrašykite juos tinkamoje lentelės vietoje, kai nurodyta slapyvardžio rūšis ir jos apibrėžimas. Dirbdami pasinaudokite Zaveckienės (1998, 378–399) straipsniu.

Slapyvardis su nurodytu jo savininko vardu ir pavarde: *Audra – Juozas Petrulis; Avigalvis – Kazys Pronskus; Bajoras – Juozas Balčikonis; Baltasis – Mykolas Biržiška; Barbora – Petras Avižonis; Dektingurgys Porteraitis – Silvestras Teofilis Valiūnas; Dominykas Dzingulėlis – Balys Stuoga; Doiesė A. P. – Petras Cvirka ir Antanas Venclova; Dvi Moterys – Gabrielė Petkevičaitė–Bitė ir Julija Žymantienė–Žemaitė; Jonas Anžuolaitis – Jonas Šliūpas; Karabelninkas – Julija Žymantienė–Žemaitė; Markizas Tigrui Nėrkonori – Balys Sruoga; Marsas – Liūnė Janušytė; Putinas – Vincas Mykolaitis; Rasa Iešmantaitė – Vytautas Aleksandras Jonynas; Valys Dauga – Vandos Daugirdaitės–Sruogienės ir Balio Sruogos slapyvardis; ŠŠ – Gabrielė Petkevičaitė–Bitė.*

Slapyvardžio rūšis ir jos apibrėžimas	Slapyvardis su nurodytu jo savininko vardu ir pavarde
Aristonimas – slapyvardis, sudarytas iš titulo vardo	
Astronimas – slapyvardis, kai pasirašoma žvaigždutėmis ar kitais ženklais	
Chromatonimas – slapyvardis, rodantis spalvą	
Demonimas – slapyvardis, sudarytas iš kasdienės (šnekamosios) kalbos žodžių ar posakių	
Fitonimas – slapyvardis – augalo pavadinimas	
Fizionimas – slapyvardis, rodantis gamtos reiškinius	
Kainonimas – kolektyvinis slapyvardis, kuriuo pasirašo keli autoriai	
Paizonimas – slapyvardis, kuris sukelia juoką	
Polionimas – slapyvardis, rodantis autorių skaičių	
Pseudoandronimas – moters slapyvardis, sudarytas iš vyriškos pavardės, vardo ar vyriškosios giminės žodžio	
Pseudoginimas – vyro slapyvardis, sudarytas iš moteriškos pavardės, vardo ar moteriškosios giminės žodžio	
Zoonimas – slapyvardis – gyvūno pavadinimas	

Užduotis parengta remiantis Zaveckienės (1998, 378–399) straipsniu.

18 užduotis

Pasinaudoję ALS, Būtėno (1981), Zaveckienės (1998, 378–399) darbais ir įgytomis žiniomis teisingai pabraukite žodžius.

Slapyvardžiai vartojami įvairių/ kai kurių tautų skirtingais jų istorijos raidos etapais. Jų aiškinimas yra/ nėra literatūrologinio, bibliografinio ir lingvistinio darbo dalis. Klasifikuojant slapyvardžius išskiriamos kelios grupės: slapyvardžiai, susiję/ nesusiję su tikrąja žmogaus pavarde; apibūdinantys autorių ar/ ir jo kūrybą; užtikrinantys asmens slaptumą/ viešumą. Slapyvardžiai slepia praeities faktus, priklausomus/ nepriklausomus nuo atskirų žmogaus gyvenimo etapų ar jo veiklos sričių. Pirmoji slapyvardžių atskleidimo priežastis – siekis nustatyti po jais pasislėpusius autorius, kurie skleidė visuomenei teisingas/ kenksmingas idėjas ir paisė/ nepaisė kanonų, ir juos nubausti/ įvertinti. Pirmieji slapyvardžių aiškintojai buvo mokslininkai ir bibliotekininkai/ valstybės tarnautojai ir teisininkai. Vėliau slapyvardžiais susidomėjo bibliografai/ teisininkai ir ekonomistai, kurie siekė identifikuoti tikruosius kūrėjus, sudaryti jų kūrybos ir darbo apžvalgas, pateikti gyvenimo panoramą. Slapyvardžius vartoja tik/ ne tik rašytojai, aktoriai, dainininkai, bet ir/ o ne politiniai veikėjai, slaptųjų tarnybų agentai, nusikaltėliai. Dažnas interneto komentatorius savo nuožiūra taip pat gali/ negali pasirinkti slapyvardį.

Užduotis parengta remiantis ALS, Būtėno (1981) ir Zaveckienės (1998, 378–399) darbais.

19 užduotis

Pokalbių svetainių slapyvardžius (vadinamuosius *nickus*), pateiktus iš Daivos Aliūkaitės (2006, 97–104) straipsnio, atsiradusius iš bendrinių žodžių, suskirstykite į grupes pagal jų semantines grupes. Dirbdami galite pasinaudoti Aliūkaitės (2006, 97–104) straipsniu.

Slapyvardžiai: *Bitemaja, braske, brendis23, cif, cili, daktaras, dede-arturas, galioonas_dzo, kakava, karalaite25, kisielius, komjaunuolka, ledinuke20, letas36, liekna_33, lokiukas, mafukas, manekenė, Noriu_klp, plikis, puzbrolis_ITAS, radiatorius, sniuras, striptizo-sokeja, Szaulyz, švelnute, vandene21, vilnietis.*

Aptarkite, kokia yra šių slapyvardžių nominacinė funkcija. Pakomentuokite, kaip šie slapyvardžiai susiję su tikrąja žmogaus tapatybe.

Užduotis parengta remiantis Aliūkaitės (2006, 97–104) straipsniu.

20 užduotis

Pokalbių svetainių politikos ir sporto komentatorių slapyvardžius (vadinamuosius *nickus*), pateiktus iš Juditos Džežulskienės (2011, 230–239) straipsnio, priskirkite pateiktoms teminėms grupėms pagal slapyvardžių pasirinkimo pobūdį. Dirbdami galite pasinaudoti Džežulskienės (2011, 230–239) straipsniu.

Teminės slapyvardžių grupės: Garsaus žmogaus asmenvardis (kartais modifikuotas); identifikacija pagal kilmę, gyvenamąją vietą; identifikacija pagal socialinę padėtį; pomėgiai ir veikla; tautinė priklausomybė; tikras ar susikurtas asmenvardis; zoomorfizmai.

Slapyvardžiai: *arcius, asilelis, aurimavicius, Barsietis, Bomzs, britas, Cololo, Čiurlionis, Daiva, dekanas, Dirmeikis, EDAS, eilinis, Figaro, Grafiėnė, Henyte, ieva, iš Kauno, jesus, jole, Jonas2, kiaula, K. Starkevicius, Kubilas, kurmis, lietuvių lietuvis, lokiuks, maskolis, mikalda, partizanas, Petriukas, Rokaz, senis, Simsons, stasys, Šiaulietis, Šiaulių Pietinis, Tremtinys, turyst, usa, Uspaskich is Briukselio, vagis, Valkata, valuev, zoska, Žalgirietis.*

Kokių tikslų turi komentatoriai vietoj slapyvardžio užrašydami, pvz., komentaro antraštę, ar slapyvardžio vietoje rašyti komentaro pradžią? Aptarkite grafines priemones, kurias panaudotos užrašant slapyvardžius.

Užduotis parengta remiantis Džežulskienės (2011, 230–239) straipsniu.

3. Zoonimika: gyvūnai žmonių akimis

1 užduotis

Irašykite praleistus žodžius, kurie pateikiami toliau. Dirbdami galite pasinaudoti LKE.

Zoonimai yra ... .. gyvūnų, naminių gyvulių, gyvūnėlių ir kitų prijaukintų žvėrių, paukščių ... .. Zoonimai yra dvejopi: vieni jų yra ... .., žmonių duoti norint vieną augintinį išskirti (ar atskirti) nuo kitų. Zoonimai turi ne tik ... .. funkciją, bet ir parodo žmogaus ... .. santykį su augintiniu, nes jį apibūdina, pvz., šuo *Fòbas*, katė *Mùrkė*, karvė *Žalóji*, kiaulė *Kriùksė*. Kiti zoonimai yra knyginiai, ... vardai, reikalingi veislininkystei, todėl duodami pagal taisykles. Todėl, pvz., telyčaitės vadinsis vardais, prasidedančiais pirmąja jų motinos karvės vardo raide (pvz., karvės *Žalósios* telyčaitės bus ... ..), buliukai – pirmąja jų tėvo buliaus raide (pvz., buliaus ... .. buliukai bus *Rāmis*, *Raūdis*), o kumelaičių ir kumeliukų vardai prasidės jų motinos kumelės pirmąja vardo raide (pvz., kumelės *Bērósios* vaikai bus ... ..). Tačiau šie vardai nieko bendro neturi su jų ... ..

Lietuvių kalbos institute yra zoonimų ... .., kur saugomi per ekspedicijas surinkti vardai. Lietuvoje zoonimus daugiausia tyrė Milda ... .., paskelbusi mokslinius straipsnius apie kiaulių ir ... .. vardus.

Praleisti žodžiai: *Balžė*, *Bišius*, dokumentiniai, emocijų, išvaizda, kartoteka, natūralieji, Norkaitienė, ožkų, *Rūdžio*, skiriamąją, tikriniai, vardai, *Žalė*, *Žalšovė*.

Užduotis daugiausia parengta remiantis LKE.

2 užduotis

Remdamiesi Mildos Norkaitienės (2003, 195–212) išskirtomis zoonimų motyvacinėmis grupėmis užpildykite lentelę, kai nurodyti aiškios motyvacijos kiaulių vardai, pateikiami iš Norkaitienės (2003, 195–212) straipsnio, ir jų motyvacija.

Kiaulių vardai: *Baltóji* : *baltóji* 'balto plauko gyvulys', *Dėglis* : *dėglis* 'deglas paršas ar kuilys', *Dyglióji* : *dyglióji* 'dygioji, aštrioji', *Drąsuólė* : *drąsuólė* 'kas drąsi, nieko nebijo', *Glūšė* : *glūšė* 'kvaiša, žioplė, pusgalvė', *Ilganósė* : *ilganósė* 'su ilga nosimi', *Kūkùtė* : *kūkùtė* 'kiaulaitė (plg. *kūkukt*, *kūkùt* 'paršelių šaukimo garsas')', *Lėpšė* : *lėpšė* 'ištižėlė, liurbė', *Malvinà* : *Malvinà* 'toks buvusios šeimninės vardas', *Onýtė* : *Onà* 'toks dabartinės šeimninės vardas', *Plaukìkė* : *plaukìkė* 'vieną kartą perplaukė tvenkinį', *Pliūrpa* : *pliūrpa* 'kas leidžia nemalonius garsus', *Riestauōdegė* : *riestauōdegė* 'kas riesta uodega', *Smiřdė* : *smiřdė* 'kas susmirdęs, smirdalius', *Tùklė* : *tùklė* 'nutukėlė', *Žilė* : *žilė* 'žilas gyvulys', *Žvieglė* : *žvieglė* 'kas nuolat žviegia'.

15 lentelė

Atsirado dėl gyvulio fizinių ypatybių	Atsirado dėl gyvulio būdo ypatybių	Atsirado dėl gyvulio patirto nuotykių	Atsirado dėl gyvulio priklausomybės asmeniui	Atsirado dėl emocinio žmogaus požiūrio į gyvulį

Suskirstę zoonimus atsakykite į klausimus.

1. Į kokias dvi grupes galima padalinti visus pateiktus zoonimus? Kas būdinga visiems kiaulių vardams (nominacijos požiūriu)?

2. Kaip dar smulkiau galima skirstyti zoonimus, atsiradusius dėl gyvulio fizinių ypatybių?
3. Kodėl kiaulių vardai *Pálma*, *Rūtà*, *Smilga* Norkaitienės 2003 (195–212) straipsnyje laikomi neaiškios motyvacijos zoonimais?

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2003, 195–212) straipsniu.

3 užduotis

Žinodami ožkų vardų, pateiktų iš Norkaitienės (2004, 34–40) straipsnio, motyvaciją atskirkite jų vardus, atsiradusius dėl gyvulio fizinių ypatybių, nuo ožkų vardų, kilusių dėl gyvulio būdo ypatybių, ir juos sugrupuokite į mažesnes grupes pagal pasirinktus požymius. Pildydami lentelę remkitės Norkaitienės (2004, 34–40) straipsnyje išskirtomis zoonimų motyvacinėmis grupėmis.

Ožkų vardai: *Baidỹklė* : *baidỹklė* 'kas ko bijosi, baikštus', *Balčké* : *balčké* 'baltos spalvos', *Balerinà* : *balerinà* 'nuolat šokinėjanti ožka', *Baltabařzdė* : *baltabařzdė* 'kas balta barzda', *Gražuõlė* : *grazuõlė* 'gražus žmogus ar daiktas', *Juodašõnė* : *juodašõnė* 'kuri juodais šonais', *Laužtaragė* : *laužtaragė* 'su laužtais ragais', *Liulė* : *liulė* 'labai nutukęs gyvulys, liulantis iš riebumo', *Márgė* : *márgė* 'kas marga', *Mekėkė* : *mekėkė* 'kas mekena; ožka', *Tridė* : *tridė* 'kas nuolat skuba, nerimsta, nekantrauja', *Žilėkė* : *žilėkė* 'žilas gyvulys'.

16 lentelė

Atsirado dėl gyvulio fizinių ypatybių	Atsirado dėl gyvulio būdo ypatybių

Suskirstę zoonimus atsakykite į klausimus.

1. Kuo skiriasi nuo kitų ožkų vardų zoonimas *Balerinà* : *balerinà* 'nuolat šokinėjanti ožka'?
2. Ką rodo zoonimai *Cibà* : *cibà* 'ožka', *Cibė* : *cibė* 'ožka' (dar plg. *cib*, *ciba*, *cibà* 'interjeksija ožką šaukiant')? Kokį atspalvį kalboje turi šie ožkų vardai?
3. Kaip vertintinas darybos atžvilgiu zoonimas *Krasāvica*, atsiradęs iš rusų kalbos žodžio *красавица*? Kodėl taip manote?
4. Ką rodo Viliaus Kalvaičio *Lietuwiszky Wardų Klėtelėje su 15000 wardų* (1910 m., Tilžė) mažosiomis raidėmis užrašyti ožkų pavadinimai, pvz., *juodoji*, *rudoji*? Pagal ką čia vadinamos ožkos?

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2004, 34–40) straipsniu.

4 užduotis

Aiškios motyvacijos karvių vardai pateikiami iš Rasos Jakučionytės (2010) darbo. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus.

Karvių vardai: *Arúnė* 'šeimininko vardas Arūnas', *Aušrà Senóji* 'pirkta iš žmogaus, kurio dukra yra Aušra', *Bailūtė* 'baikšti', *Baltakāktė* 'juoda, bet kaktoje turi dėmę, panašią į žvaigždę', *Baltuškė* 'labiau balta nei juoda karvė', *Blusà* 'labai maža', *Bobūtė* 'seniausia bandos karvė', *Boružytė* 'pati mažiausia bandos karvė', *Briedė* 'pikta, pavojinga kaip briedis', *Briedė* 'turėjo labai didelius, simetriškai užriestus ragus', *Didžioji* 'pati didžiausia bandos karvė', *Diedukinė* 'anksčiau priklausė vyro *dieduku*', *Dviratis* 'išsišokę karvės kaulai primena dviračio rėmą', *Jauniklė* 'jauna', *Karčiuškà* 'kai pirkto buvo su karčiais, kurie ilgainiui nukrito', *Karpė* 'karvės tešmuo buvo su karpomis', *Kemėšiūčia* 'pirkta iš Kemėšiaus', *Kengūrà* 'maža būdama šokinėdavo', *Makakà* 'judri, sunkiai pagaunama', *Margytė* 'judri, greita karvė', *Matrioškà*

‘apvali, pilvota’, *Mikruškà* ‘labai maža’, *Navikáité* ‘pirkta iš Naviko’, *Ožkà* ‘užsispyrusi’, *Pánda* ‘aplink akis yra baltos spalvos ratilai’, *Rāgana* ‘pati bjauriausia karvė’, *Riestarāgė* ‘buvo susisukusiais ragais’, *Rùbė* ‘neįprastai tamsiai žala, labai panaši į raudoną’, *Sēnė* ‘sena karvė’, *Slyvà* ‘riebi’, *Smagūrė* ‘mėgsta šienainį’, *Stirna* ‘plonomis kojomis’, *Širšė* ‘arši karvė, kaip jaučiokas’, *Várna* ‘žiopla’, *Vyšnià* ‘nutraukusi virvę ėmė ėsti kaimyno vyšniais’, *Žaîbas* ‘yra juodo, labai blizgaus kailio’, *Žvaigždė* ‘turėjo ant kaktos žvaigždės formos dėmelę’.

1. Raskite karvių vardus, duotus dėl jų fizinių ypatybių, ir juos sugrupuokite pagal regimąsias skirtybes.
2. Raskite karvių vardus, duotus dėl jų būdo ypatybių. Kokie karvių bruožai išryškėja iš jų vardų?
3. Raskite karvių vardus, duotus dėl jų priklausomybės asmeniui. Kokios darybos yra šie zoonimai?
4. Raskite nuotykinius karvių vardus. Ar jie rodo žmogaus santykį su gyvuliu? Kodėl?

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2003, 195–212) straipsniu ir iš dalies Jakučionytės (2010) darbu.

5 užduotis

Užduotyje pateikiami šunų vardai iš Jorio Kazlausko (2010) darbo. Tarp aiškios motyvacijos šunų vardų raskite tuos, kurie duoti dėl paties šuns ypatybių ar jo patirto nuotyčio, ir įrašykite juos į lentelę pagal davimo motyvus. Skirstydami pasinaudokite Norkaitienės (2003, 195–212) pateikiama zoonimų klasifikacija.

Šunų vardai: *Báika* ‘judrus, žaismingas, visada šokinėja’, *Báisa* ‘aršaus, bet linksmo būdo’, *Bárdas* ‘gražiai dainuoja’, *Belà* ‘graži (it. *bella* ‘gražuolė’), *Bėrdas* ‘šeimininkui patinka krepšinis ir krepšininkas Tanokas Berdas’, *Bitė* ‘maža skleidė garsą, panašų į bitės dūzgimą’, *Bitė* ‘švelniai įkando mergaitei, ir ji pasakė *Man šuo įgėlė*, *Bòsas* ‘valdingo charakterio’, *Breñdis* ‘brendžio spalvos kailio šuo’, *Bùčkis* ‘šeimininko pakeltas lyžtelėjo skruostą’, *Buterbròdas* ‘mėgsta sumuštinis’, *Čiāpi* ‘labai čepsi’, *Čipis* ‘mėgsta bulvių traškučius’, *Čipsas* ‘mažas įlindo į bulvių traškučių pakelį’, *Dorà* ‘nieko blogo neiškrėsdavo, buvo doras’, *Dòrsas* ‘šeimininkui patinka grupė *Doors*’, *Dzèusas* ‘tvirto charakterio’, *Džėmas* ‘mėgo uogienę’, *Flòpikas* ‘šeimininkas yra kompiuterių specialistas’, *Gìrius* ‘šeimininkas eidamas vedžioti vedasi šunį’, *Grāmas* ‘šeimininkas mėgsta išgerti’, *Juōdė* ‘juoda’, *Kiŗvis* ‘didelių iltinių dantų’, *Knopkà* ‘akys panašios į smeigtukus (*knopkas*), *Kùdlius* ‘kudlotas’, *Lėdi* ‘elgiasi išdidžiai, grakščiai vaikšto’, *Linda* ‘lenda, kur nereikia’, *Lókis* ‘didelis, vilkinis’, *Lokỹs* ‘balto kailio (kaip lokys)’, *Lotà* ‘šeimininkui patiko knyga apie dvynes Lotą ir Luizą’, *Māžė* ‘būdama jauna buvo maža’, *Mažỹlis* ‘mažas’, *Mėgė* ‘daug miega’, *Mėškis* ‘gauruotas’, *Mino* ‘šeimininkams patinka dainininkas Mino’, *Nèsė* ‘daug ėda kaip milžiniška pabaisa’, *Niėkšas* ‘padarė daug niekšybių’, *Perlà* ‘balto kailio’, *Pikis* ‘piktas’, *Pirātas* ‘akys kaip pirato – viena žalia, kita mėlyna’, *Pradà* ‘gražus’, *Rikis* ‘laksto įstrižai kaip šachmatų figūra rikis’, *Rùdis* ‘rudo kailio’, *Sarģis* ‘labai budrus’, *Tėftelis* ‘mėgsta teftelius’, *Tviksas* ‘šeimininkė mėgsta šokoladą *Twix*’, *Vābalas* ‘mažas (kaip vabalas)’, *Vėtra* ‘labai aktyvus, daro nesąmones, išdykauja’, *Viskis* ‘šeimininkai mėgsta gerti viskį’, *Zòro* ‘juodo kailio (kaip Zoro)’.

Vardai, duoti dėl paties šuns ypatybių ar jo patirto nuotyčio								
Dėl fizinių ypatybių				Dėl būdo ypatybių				Dėl patirto nuotyčio
Dėl šuns išvaizdos				Skleidžiami garsai	Dėl charakterio	Dėl elgesio	Dėl pomėgių	
Kailio spalva	Kailio pobūdis	Kūno dalių ypatumai	Dydis ir svoris					

Parašykite likusius šunų vardus ir paaiškinkite, ką jie rodo.

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2003, 195–212) straipsniu ir iš dalies Kazlausko (2010) darbu.

6 užduotis

Užduotyje pateikiami naminių gyvūnėlių vardai iš Kazlausko (2010) darbo. Aiškios motyvacijos naminių gyvūnėlių vardus suskirstykite į grupes pagal davimo motyvus. Skirstydami pasinaudokite Norkaitienės (2003, 195–212) pateikiama zoonimų klasifikacija.

Naminių gyvūnėlių vardai: *Apelsinas*, žuvis, 'oranžinio atspalvio', *Áuksė*, žuvis, 'aukso spalvos', *Cýpa*, jūrų kiaulytė, 'dažnai cypia', *Čiauška*, žiurkėnas, 'skleidžia tokius garsus', *Čikà*, papūga, 'be perstojo čiauška', *Čilis*, žiurkėnas, 'šeimininkas mėgsta čili pipirus', *Čipà*, žiurkėnas, 'mėgsta traškučius (*čipsus*)', *Čipsas*, žiurkėnas, 'mažas', *Gaidėlis*, žuvis, 'spalvota', *Graužtūkas*, žiurkėnas, 'mėgsta obuolius, viską graužia', *Greitūtė*, žiurkėnas, 'labai judri, greita', *Juodaākis*, triušis, 'juodų akių', *Karamėlė*, žiurkėnas, 'karamelės spalvos kailio', *Kėksas*, jūrų kiaulytė, 'rudo kailio (kaip keksas)', *Kýcia*, žiurkėnas, 'elgiasi kaip katinas', *Kikis*, papūga, 'labai kiksi (garsas)', *Kleopatrà*, vėžlė, 'lėta, elegantiška', *Lāpė*, žiurkėnas, 'rusvos spalvos', *Margūtis*, žiurkėnas, 'margo kailio', *Márko Pòlo*, žiurkėnas, 'mėgsta tyrinėti visus užkampius', *Māžius*, žiurkėnas, 'labai mažas', *Merlinà*, papūga, 'šeimininkės mėgstamiausios aktorės vardas', *Moliūgėlis*, žuvis, 'moliūgo spalvos', *Páigė*, žiurkėnas, 'šeimininkės mėgstamiausio serialo veikėjos vardas', *Pūké*, jūrų kiaulytė, 'pūkoto kailiuko', *Pūkūtis*, triušis, 'pūkuoto kailio', *Pūpsis*, jūrų kiaulytė, 'skleidžia į pupsėjimą panašius garsus', *Raudonėlė*, žuvis, 'raudona', *Riešutas*, žiurkėnas, 'mėgsta riešutus', *Spōksius*, žiurkėnas, 'didelių akių'.

Naudodamiesi asmenine patirtimi pateikite naminių gyvūnėlių vardų ir aptarkite jų davimo motyvus.

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2003, 195–212) straipsniu ir iš dalies Kazlausko (2010) darbu.

4. Toponimika

4.1. Hidronimai: nuo indoeuropiečių iki lietuvių

1 užduotis

Iš pateikto sąrašo įrašykite praleistus žodžius. Dirbdami pasinaudokite Vanago (1970; 1988) darbais.

Dalis lietuvių upių ir ežerų vardai yra labai seni, todėl kai kurių jų ... .. negalima paaiškinti. Kadangi senovėje pastovesniam gyvenimui žmonės kūrėsi gyventi prie gėlo vandens telkinių, todėl šie objektai vardus gaudavo ... .. Dėl to ... .. buvo pamatas, kuriais rėmėsi žmonės, pavadindami ... .. esančius objektus.

Senoviški lietuvių hidronimai traukia baltistų, ... ir ... .. dėmesį. Jie yra naudojami ... .. vienus kalbos vienetus su kitais, ... senąsias kalbas. Pirmasis iš lietuvių kalbininkų ... .. hidronimus tyrė ... .., kurio darbai aktualūs ir šiandien. Jis tyrė hidronimus ... .., savo darbais padėjo pamatą tolesnei baltų ir, iš dalies, rytų slavų ... .. analizei. Naudodamasis hidronimais tyrėjas nustatinėjo dabar mirusių ... .. genčių – sėlių, jotvingių, žiemgalių, kuršių – kalbos ypatybes, jų teritorijas, ... kryptis, aiškino baltų kalbų ... .. su kaimynų kalbomis.

Žodžių sąrašas: baltų, etimologiškai, hidronimai, indoeuropeistų, Kazimieras Būga, kilmės, lyginant, migracijos, netoli jų, pirmiausia, rekonstruojant, santykius, sistemiškai, slavistų, vandenvardžių.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1988) darbais.

2 užduotis

Naudodamiesi Vanago (1970; 1988) darbais įrašykite trūkstamą informaciją apie Lietuvos hidronimų darybą.

Visi hidronimai yra pirminiai arba ... .. Pirminiais laikomi hidronimai, kurie nepasikeisdami kilo iš ... .. Pagal tai, kokia kalbos dalis yra ... .., jie skiriami į daiktavardinius ir būdvardinius. Dažni yra daiktavardiniai hidronimai, kurių daugelis kilo iš ... .., o kiti atsirado iš ... .., ..., ... ir ... .. Būdvardinių hidronimų atsirado ... .. Antriniai yra hidronimai, kurie ... .. Darybiškai antriniai hidronimai yra ... .. ir ... .. Tų hidronimų, kurie remiasi vienu pamatiniu žodžiu, darybos formantai gali būti trejopi: ... .. ar ... .., o iš jų dažniausias – ... .. Hidronimai, sudaryti dviejų žodžių sandūros būdu, skirstomi pagal tai, kokios kalbos dalys eina jų sandais; skiriami dariniai iš ... .., ..., ... bei kiti. Tie hidronimai, kurie sudaryti iš žodžių junginių, yra dvejopi. Vieni jų, kurių pirmasis kilmininko linksnio žodis apibrėžia kitą, vadinami ... .., o jų abu komponentai yra daiktavardžiai. Kitų hidronimų abu žodžiai yra ... .. linksnio, o pirmuoju nariu reiškiamas skiriamasis požymis, susijęs su apibrėžiamu objektu.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1988) darbais.

3 užduotis

Pagal Vanago sukurtą lietuvių hidronimų struktūrinę gramatinę klasifikaciją toliau iš Vanago (1970) darbo pateiktais Lietuvos hidronimais užpildykite lentelę. Kur įmanoma, išskirkite darybos formantus ir nurodykite jų pamatą, pvz., *Kirm-ijà* up. Al < *kirmis*, *kirmė* 'kirmėlė'. Dirbami pasirinktinai galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu, LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Hidronimai: *Āklasai ežerēlis* ež. Švnč, *Baltajis* ež. Lzd, *Brazdà* up. Pp, *Cigōniškas* up. Vlkj, *Dóbilupis* up. Krtv, *Dubysėlė* up. Šd, *Geřmantas* ež. Tl, *Greřtasis upėlis* up. Pln, *Janāvas* ež. Klvr, *Jiēzno ēžeras* ež. Jz, *Juodēnis* ež. Lkm, *Kanāpinė* up. Slk, *Karōsinis* ež. Als, *Līnamarka* ež. Jsv, *Mažūpė* up. Jnšk, *Meldyno Kam̄pas* ež. Vs, *Paperlojys* ež. Vrn, *Pievys* up. Trk, *Plepikė* up. Rk, *Svilravis* up. Klm, *Šlapiónė* up. Trš, *Šveřtas* ež. Švnčl, *Terpežys* ež. Klt, *Tilvikas* up. Šll, *Tryškys* up. Trš, *Urbōniškis* up. Vl, *Vaitkaus rāvas* up. Rs, *Varlūnas* ež. Mlt, *Veiviržas* up. Vvr.

18 lentelė

Tipas		Hidronimai
Pirminiai	daiktavardiniai hidronimai	
	būdvardiniai hidronimai	
Antriniai	galūniniai hidronimai	
	priesaginiai hidronimai	
	priešdėliniai hidronimai	
	sudurtiniai hidronimai	
	reduplikuotiniai hidronimai	
	sudėtiniai kilmininkiniai hidronimai	
	sudėtiniai vardininkiniai hidronimai	

Užduotis parengta daugiausia remiantis Vanago (1970) darbu.

4 užduotis

Iš limnonimų, pateiktų iš Vanago (1970) darbo, išrinkite iš fiziografinių terminų atsiradusius hidronimus ir nurodykite jų pamatą. Dirbami pasirinktinai galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu, LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Limnonimai: *Aibutiškis* ež. Lb, *Akivaras* ež. Smal, *Bedūgnė* ež. Jsv, *Dauburys* ež. Šl, *Ēžeras* ež. Pmp, *Ilginyš* ež. Jrb, *Kauknorėlis* ež. Kpč, *Klōnis* ež. Lp, *Kurklys* ež. Kur, *Lydėkziogis* ež. Šlu, *Lūgnas* ež. Trg, *Nemenčinukas* ež. Pb, *Prūdas* ež. Švnč, *Salà* ež. Ds, *Skudūtis* ež. Ign, *Šulnys* ež. Jšn, *Valkà* ež. Onš, *Veršėlis* ež. Ob.

Pavyzdys: *Akivaras* ež. Smal < *akivaras* 'pelkės, liūno, ežero, ledo akis; klampi, akivaruota vieta, paversmis, klampynė; giliausia vieta vandenyje, duobė ežere arba upėje, sietuva'.

Užduotis parengta daugiausia remiantis Vanago (1970) darbu.

5 užduotis

Iš Vanago (1970) darbo pateikiami hidronimai. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbami pasirinktinai galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu, LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Hidronimai: *Adomaitis* ež. Mlt, *Alešininkai* ež. Imbr, *Dumblynas* ež. Ut, *Geimantas* ež. Tl, *Geivinas* up. Mšk, *Jonas* up. Krt, *Karklôtė* ež. Trak, *Kelmynė* up. Zp, *Kermušis* up. Šmk, *Liegus* up. Jz, *Mažalôtė* ež. Pbrd, *Mėškinas* ež. Dkšt, *Núoteka* up. Msn, *Platumà* up. Čk, *Skalbyklà* up. Šlv, *Skudùtis* ež. Ign, *Šaltinis* up. Čk, *Šermukšnynas* ež. Krtv, *Tilvikas* up. Šll, *Žsinas* up. Čk.

1. Tarp pateiktų hidronimų raskite iš asmenvardžių atsiradusius vandenvardžius ir nurodykite jų pamatą. Ar visi šie hidronimai yra antriniai? Atsakymą argumentuokite.
2. Tarp pateiktų hidronimų raskite iš gyvūnų pavadinimų kilusius vandenvardžius ir paaiškinkite, kodėl šie hidronimai nėra siejami su to paties kamieno asmenvardžiais.
3. Tarp pateiktų hidronimų raskite vandenvardžius, atsiradusius iš įvairių vietų pavadinimų. Ar šie hidronimai yra priesaginiai? Kodėl taip manote?
4. Koks darybos bruožas sieja visus pateiktus hidronimus?

Užduotis parengta daugiausia remiantis Vanago (1970) darbu.

6 užduotis

Pateikti hidronimai iš Vanago (1970) darbo. Nurodykite jų pamatą ir parašykite, kokie bendri darybos bruožai sieja visus hidronimus ir paaiškinkite, kaip jie susidarė. Kurie hidronimai rodo tarmines ypatybes? Parašę hidronimus jas pakomentuokite. Dirbami pasirinktinai galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu, LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Hidronimai: *Didėja* up. Dkšt, *Didžiulis* ež. Dg, *Drumstà* up. Bt, *Ilgóji* up. Kltn, *Júodas* ež. Rud, *Júodasiai* ež. Ds, *Skrostóji* up. Ūd, *Spařtas* ež. Švn, *Šaltója* up. Rk, *Tėkančioji* up. Vlkj, *Veikas* up. Tl.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

7 užduotis

Pateikti hidronimai iš Vanago (1970). Nustatykite jų pamatą ir hidronimus suskirstykite į grupes pagal pamato kalbos dalį. Iš kokios kalbos dalies padaryta daugiausiai hidronimų? Kodėl susiklostė tokia padėtis? Dirbami pasirinktinai galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu, LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Hidronimai: *Almė* up. Šlv, *Baltys* ež. Dgč, *Brazdà* up. Pp, *Ėglius* ež. Ds, *Graūžė* up. Skp, *Ilgys* ež. Švnč, *Karklà* up. Aln, *Kėmsė* up. Užv, *Krunà* up. Kn, *Kuņpė* ež. Krtv, *Liņkė* up. Pn, *Nykis* up. Srv, *Pakálnis* ež. Antz, *Plónė* up. Všk, *Sqnašà* up. Grl, *Sėklis* ež. Švnč, *Sklinda* up.

Tv, *Smul̃kė* up. Lel, *Šalčià* up. Šl̃čn, *Tryšk̃ys* up. Trš, *Uol̃ys* ež. Dgč, *Vārius* up. An, *Vařnė* up. Nmk.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

8 užduotis

Pateikti hidronimai su priesaga *-išk-* iš A. Vanago (1970) darbo. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbami pasirinktinai galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu, LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Hidronimai: *Baliūniškis* up. Srj, *Baltrūliškis* up. Jž, *Gailiūniškė* up. Srj, *Manėliškė* up. Lzd, *Pabališkis* up. Ss, *Petróniškis* up. Krkn, *Tiltišké* up. Antz, *Vaickūniškė* up. Srj, *Velniškis* ež. Dg.

1. Raskite iš asmenvardžių atsiradusius hidronimus ir nurodykite jų pamatą. Kas struktūros ir darybos požiūriu sieja hidronimų pamatų – asmenvardžių – kamienus? Jeigu nebūtų nurodyta, kad Jūsų rasti onimai yra hidronimai, kokiais toponimais juos dar būtų galima laikyti? Kodėl taip manote?

2. Nurodykite likusių hidronimų pamatą. Ar prie šios grupės hidronimų priskirtumėte vandenvardį *Varliškis* ež. Vvs? Jeigu taip, tai argumentuokite, kodėl čia, o ne prie asmenvardinės kilmės onimų?

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

9 užduotis

Pateikti priesaginiai hidronimai iš Vanago (1970) darbo. Naudodamiesi Vanago (1970) darbu išskirkite hidronimų priesagas. Iš išskirtų hidronimų priesagų nurodykite kelias, kurios yra retos apeliatyvų daryboje. Taip pat dirbdami pasirinktinai galite pasinaudoti LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Hidronimai: *Alangà* up. Trg, *Alantà* up. Aln, *Apsingis* ež. Mrk, *Atesys* ež. Smn, *Bitinėlis* ež. Km, *Dysnykščia* up. Dkšt, *Duobytė* ež. Aln, *Gáiliekas* ež. Srj, *Gubesà* up. Gdr, *Ilgėlis* ež. Imbr, *Judreika* up. KzR, *Juodynas* ež. Švnc̃l, *Kaltānis* ež. Klt, *Katrėlka* ež. Antz, *Kerniavà* up. Ašm, *Kregždañtė* up. Gl, *Krúonka* up. Krn, *Krutėklis* up. Užv, *Laukystà* up. Žsl, *Lėvenėlis* up. Pmp, *Liedėlė* up. Klt, *Lūšykštis* ež. Ign, *Maldėnis* up. Krtv, *Malkėsta* up. Mlt, *Nótera* up. Pnt, *Ragaudà* up. Kv, *Raudenyčia* up. Klvr, *Rimašė* up. Jnš, *Samāvas* ež. Dgč, *Siesikas* ež. Ktk, *Šeimenà* up. Vlkv, *Škurlėnas* up. Nj, *Šunijà* up. Trgn, *Švóginas* ež. Ign, *Tautinys* up. Mšk, *Tėrvetė* up. Žg, *Vaisietis* ež. Sem, *Varlėnka* up. Varn, *Versekà* up. Dv, *Výžintas* ež. Ktk, *Žiezdrėlis* ež. Lkm.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

10 užduotis

Pateikti hidronimai iš Vanago (1970) darbo. Išskirkite priesagas ir nurodykite hidronimų pamatą, kai toponiminės kilmės hidronimų pamatas yra žinomas. Kiek grupių hidronimų galima išskirti pagal jų pamatus – onimus ir apeliatyvus? Dirbami pasirinktinai galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu, LKŽe, LPŽ, VŽ ir kitais onomastikos veikalais.

Hidronimai: *Barbōrinė* up. KzR, *Burčiokinė* up. Klvr, *Dėlinė* ež. Smal, *Dirvėlinis* ež. Mlt, *Drebulinė* up. KzR, *Karōsinė* ež. Imbr, *Lydekūnis* ež. Als, *Lobūnis* ež. Dg, *Lūkstūnis* ež. Mlt, *Meldūnis* ež. Sn, *Ragaišinė* up. Vv, *Rakštėlinis* ež. Švnč, *Rimūtūnis* ež. Brs, *Salūnis* ež. Lzd, *Žviřgždinė* up. Rud.

Pamatiniai toponimai: *Burčiōkas* ež. Klvr, *Rakštėliai* k. Švnč, *Sālos* k. Lzd.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

11 užduotis

Remdamiesi Vanago (1970) trijų priesaginių hidronimų darybos aiškinimais pakomentuokite pateiktų priesaginių vedinių ryšius su jų pamatais. Aiškindami onimus kreipkite dėmesį į jų pamatų aiškumą ir pagrįstumą; dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimų darybos aiškinimai:

1. *Drangauskin-aitė* up. Jrb : *Drangauskinė* pv. Jrb;
2. *Šaln-aitė* up. Nmč – plg. *Šalnà* ež. Smal, *Šalnà* avd., *šalnà* šaltis;
3. *Gras-aitis* ež. Mlt – plg. (?) *Grāsas* avd.;

Atlikę užduotį atsakykite:

Kurio hidronimo darybos aiškinimas nesiskiria nuo bendrinių žodžių darybos aiškinimo? Kodėl taip manote?

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

12 užduotis

Pateikti hidronimai su priešdėliu *pa-* ir jų darybą aiškinantys žodžiai iš Vanago (1970) darbo. Aptarkite, kuo skiriasi pateiktų trijų grupių hidronimų ryšiai su jų pamatais. Kodėl antroje grupėje šalia priešdėlinių hidronimų pateiktų onimų negalima laikyti jų pamatais, o šių hidronimų – aiškios darybos hidronimais? Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimai ir jų darybos aiškinimai:

1. *Pa-ilgabradys* up. Sv < *Ilgabradà* b. Sv, *Pa-juodupys* up. Rk < *Juodupė* up. Rk, *Pa-perlojys* ež. Vrn < *Perlojà* mstl., *Pa-skáistis* up. Rk < *Skáisté* ež. PnmR;
2. *Pa-bámbis* up. Šln ir *Bamb-enà* up. Smn, *Pa-graižis* up. Skd ir *Graižė* up. Šil, *Pa-punė* up. Nmč ir *Punia* mstl., *Pa-želmenys* ež. Ign ir *Želmena* up. Jon;
3. *Pāmarkupelis* up. Stč – *Pā-markupelis* ar *Pāmark-upelis* (<*Pamarkio upelis)?, *Paprūde* up. Šš – *paprūde* 'vieta prie prūdo' ar *prūdas* 'tvenkinys'?

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

13 užduotis

Pateikti sudurtiniai hidronimai iš Vanago (1970) darbo. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimai: *Béržupė* up. Pp, *Blūsūpis* up. Snt, *Briedžvertis* up. Všn, *Daūkšūpis* up. Šlv, *Dvišakis* up. Trg, *Kálnūpis* up. Krt, *Kiáurupė* up. Grk, *Kriokupỹs* up. Kp, *Moliūpė* up. Vvs, *Pėtrupis* up. Šll, *Piktūpis* up. Šll, *Samanūpis* up. Lkš, *Sūltekis* up. Plt, *Tekupỹs* up. Jnšk, *Trikójis* up. Nj, *Vānagupė* up. Plng.

1. Sąrašė raskite sudurtinius hidronimus, kurių abu dėmenys yra daiktavardžiai, ir nurodykite jų pamatą. Hidronimus sugrupuokite pagal jų pirmuosius dėmenis ir įvardinkite jų grupes.
2. Nurodykite likusių pateiktų sudurtinių hidronimų pamatą ir sugrupuokite hidronimus pagal jų pamatą.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

14 užduotis

Pagal Vanago (1970) darbą šalia hidronimų nurodyti ir kiti tos pačios šaknies žodžiai. Aptarkite, kas būdinga pabrauktųjų hidronimų šakniai, ir parašykite, kaip jie yra vadinami. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimai ir jų bendrašakniai žodžiai:

Siesartis up. Šk ir plg. *Saītis* up. Skd, *Saītė* up. Grk;
Siēsrautas up. Pn ir plg. *Sraūtas* up. Btg, lie. *sraūtas*;
Veiviržas up. Vvr ir plg. *Virž-uonà* up. Erž, *Virž-uva* up. Varn.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

15 užduotis

Sugrupuokite iš Vanago (1970) darbo su jų pamatu pateiktus kilmininkinius hidronimus taip, kad išskirtumėte pagrindines žodžių grupes, kurios yra hidronimų pamatas. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimai: *Alsédžių ežeras* ež. Als < *Alsédžiai* mstl. Als ir *ežeras*, *Kaņpabalės upėlis* up. Mrk < *Kaņpabalė* pv. Mrk ir *upėlis*, *Mėlnyčios upėlis* up. Zp < *mėlnyčia* ir *upėlis*, *Móliakalnio upėlis* up. Žl < *Móliakalnis* kln. Žl ir *upėlis*, *Obėlių ežeras* ež. Ob < *Obėliai* mstl., k. Ob ir *ežeras*, *Petrienės upėlis* up. Žmt < *Petrienė* avd. ir *upėlis*, *Šilo ežeras* ež. Ds < *šilas* ir *ežeras*, *Trāmio upėlis* up. Mlt < *Tramỹs* ež. Mlt ir *upėlis*, *Valańčiaus ežeras* ež. Tv < *Valańčius* avd. ir *ežeras*, *Ventōs pėrkasas* up. Krtv < *Ventà* up. Krtv ir *pėrkasas*.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

16 užduotis

Pateikti sudėtiniai kilmininkiniai hidronimai iš Vanago (1970) darbo. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimai: *Bebrusū upė* up. Mlt, *Drūskininkų upėlis* up. Mrk, *Gedmìno ežerālis* ež. Als, *Ignalinos ežeras* ež. Dgl, *Lankōs upėlis* up. Aln, *Petrienės upėlis* up. Žmt, *Plātelių ežeras* ež. Plt, *Šveito Mōrkaus upėlis* up. Vl, *Ventōs pėrkasas* up. Krtv, *Žilvičių upėlis* up. Šd.

1. S araše raskite i  toponimų atsiradusius hidronimus ir nurodykite jų pamatą. Į kokias grupes galima skirti šiuos hidronimus? Kas būdinga antrajam šių sudėtinių hidronimų nariui?
2. S araše raskite i  asmenvardžių atsiradusius hidronimus ir nurodykite jų pamatą. Ar skiriasi vieni nuo kitų Jūsų i skirti hidronimai? Jeigu taip, tai kuo?
3. S araše raskite i  apeliatyvų atsiradusius hidronimus ir nurodykite jų pamatą. Kuo šie hidronimai skiriasi nuo tokių hidronimų kaip, pvz., *Mil ino K apas* up. Rk, *Tv rbuto Daub * up. Vl?
4. Kokios darybos hidronimų pamatu kartais tampa sud etiniai hidronimai?

U duotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

17 u duotis

Pateikti sud etiniai kilmininkiniai toponimai i  Bronio Savukyno (1963, 235–246) straipsnio. Atlikite u duotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Savukyno (1963, 235–246) straipsniu.

Toponimai: *Baũkio  zeras*  . U p, *Bũg s g tvė* g. V, *Bũlio Kakt * pv. Klp, *Daub s  altinis*  lt. Nm , *J u io D jimas*  . V n, *Jov i ių p evos* pv. Lp, *Kl ri kių Bũd * k.   , *Lank s Laũkas* k. Pln, * bago brast * brs. Vs, *Versmių upėlis* up. Ktk, *Vilko K nis* vs. Tv, *Vilko Mi kas* vs. Varn.

1. S araše raskite metaforinius toponimus ir paai kinkite, pagal kurį komponentą jie skiriami nuo topografinių toponimų. Kas būdinga i skirtam metaforinių toponimų d meniu?
2. S araše raskite topografinius toponimus ir nurodykite, kokias jų grupes galima skirti pagal pirmąjį komponentą.
3. Kurie Jūsų i skirti topografiniai toponimai turi: a) lokalinę, b) posesyvinę, c) memorialinę, d) atributinę reik mę? Kodėl sunku skirti memorialinius toponimus nuo posesyvinių toponimų?

U duotis parengta remiantis Savukyno (1963, 235–246) straipsniu.

18 u duotis

I  Vanago (1970) darbo pateikiami sud etiniai hidronimai. Atlikite u duotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimai: *Baltieji Lakajai*  . Mlt, *Balt ji  pė* up. Ob, *Juod ji  ncia* up. Kp , *K lninis  zerėlis*  . Ut, *Medinė  yzdrė* up.  lv, *Sen   pė* up. Stk.

1. Nurodykite sudėtinių hidronimų pamatą. Kaip vadinami šie hidronimai ir kas būdinga jų nariams?
2. Kuo ypatingas šių hidronimų pirmasis narys? Kuo i siskiria hidronimai, kurių antrasis d muo yra tikrinis žodis, plg. *Juod ji  ncia* up. Kp , *Medinė  yzdrė* up.  lv?

U duotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

19 u duotis

Pateikti hidronimai i  Vanago (1970) darbo. Aptarkite jų darybą, dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970) darbu.

Hidronimai: *Armenà* up. Vl, *Āsupis* up. Sml, *Bražylė* up. Šm, *Briežvertys* up. Všn, *Dubākė* up. Ml, *Ēšeras* ež. Lkm, *Gráužis* ež. Mlt, *Iṁbradas* ež. Imbr, *Juodykšnis* up. Raud, *Kampuotėlė* up. Švnčl, *Karōsnykas* ež. Sem, *Kaūkragis* up. Krž, *Laidėlė* up. Pmp, *Mėškinas* ež. Dkšt, *Nudeikiškis* up. Vp, *Robotà* up. Pmp, *Skregždžiukas* ež. Ut, *Sùtrė* up. Lzd, *Vytartų upėlis* up. Ps, *Žvìzdrė* up. Nmk.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970) darbu.

20 užduotis

Iš Vanago (1981a) žodyno pateikti lietuvių vandenvardžiai: *Įdubys* up. Btg, *Ignōtiškio ežeras* Rk, *Ylėlis* ež. Smn, *Įlgas* ež. Dbg, *Ilgabradà* up. Rk, *Įlgasiai* ež. Švnč, *Imbrasaitis* up. Pbr, *Įndubas* ež. Kp, *Indrajaĩ* ež. Lkm, *Iñgerklis* up. Dgč, *Įrupė* up. Vvs, *Ištakà* up. Jdp. Naudodamiesi Vanago (1981a) darbu atsakykite į klausimus.

1. Nurodykite pateiktus vandenvardžius, kurių kamienuose yra priešdėliai. Atskirkite priešdėlius ir juos parašykite.
2. Tarp pateiktų hidronimų raskite vandenvardžius, kurių pamatas yra asmenvardis, ir juos parašykite.
3. Kokia yra upės vardo *Ilgabradà* (Rokiškis) daryba? Ją aptarę pateiktų vandenvardžių sąrašė suraskite dar vieną tokios pačios darybos vandenvardį ir jį nurodykite.
4. Kokio skaičiaus formą turi vandenvardžiai *Įlgasiai* ež. (Švenčionys) ir *Indrajaĩ* ež. (Linkmenys)?

Užduotis parengta daugiausia remiantis Vanago (1970) darbu.

21 užduotis

Iš Vanago (1970) pateikti hidronimai ir atskirtos jų priesagos. Pagal hidronimų lokalizaciją nustatykite, kokios baltų genties teritorijoje šie hidronimai yra užfiksuoti. Ar šių hidronimų priesagos yra siejamos su šios genties kalbiniu paveldu? Kodėl taip manote? Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970; 1988) darbais.

Hidronimai: *Čėd-asas* ež. PnmR, *Drìsv-ètà* up. Dkšt, *Indr-ajà* up. Ant, *Lauk-esà* up. Zr, *Laūk-esas* ež. Smal, *Lìg-ajà* up. Slk, *Nìk-ajà* up. Imbr, *Parsv-étas* ež. Dkšt, *Rauk-ètà* up. Dkšt, *Smalv-ykštis* ež. Smal, *Svéd-asas* ež. Sv, *Zār-asas* ež. Zr.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1988) darbais.

22 užduotis

Iš Vanago (1970) pateikti hidronimai ir kiti toponimai, paplitę tame pačiame areale. Pagal jų lokalizaciją nustatykite, kokios baltų genties teritorijoje jie užfiksuoti. Ar pateiktų toponimų priesagos yra siejamos su šios genties kalbiniu paveldu? Kas dar būdinga šios baltų genties toponimams? Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970; 1988) darbais.

Toponimai: *Alytūs* mst., *Apsìngė* up. Mrk, *Kačìngė* k. Mrk, *Kriaušiūs* up. Alv, *Lapšiūs* k. Srj, *Nedžìngis* ež. Vrn, *Pìlvingis* ež. Mrk, *Rūdìngė* pvd. Btr, *Rūsìngė* k. Lp, *Skìrziūs* ež. Lp, *Skroblūs* up. Mrk, *Stabìngis* ež. Sn, *Suvingis* ež. Dg, *Svaicìngis* ež. Alv, *Šìliñgė* up. Mrk, *Teirūs* ež. Vs, *Tovaniūs* ež. Btr, *Vikšriūs* up. Srj, *Zebriūs* ež. Ūd.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1988) darbais.

23 užduotis

Toliau pateikti taip, kaip jie buvo publikuoti, du to paties hidronimo kilmės aiškinimai, kurių vieno autorius – Savukynas (1962, 192), o kito – Vanagas (1981, 78). Palyginkite šiuos kilmės aiškinimus ir nurodykite, kuo jie yra panašūs ir kuo skiriasi. Dirbdami galite pasinaudoti kitais Savukyno (1962) ir Vanago (1981) hidronimų kilmės aiškinimais.

Savukyno (1962) aiškinimas:

Dagl-ėjas Pasčio ežero dalis Kuprių k. Jūžintų ap. Rk, plg. *Dagl-ėjus* ež. Tauragnai Ut, *Dėglė* up. Padubysys Šl, *Degl-yčia* up. Vaiguva Užv; la. *Degl-upe*, *Degl-a* pv. EnLV I 204 : lie. *deglė* 'baloje gili, klampi vieta', la. *dėglāji* 'niedrig gelegene ausgebrante Stellen' LVV I 541, *dėglis* 'eine ausgebrante, mit Wasser gefüllte, Stelle, ein Teich' LVV I 461; suf. *-ėja-*, žr. SkŽD 84.

Vanago (1981) aiškinimas:

Daglėjas ež. dalis Jž. (ir Daglėjėlis ež. Jž.), *Daglėjus* ež. Trgn. (ir Daglėjėlis ež. Trgn.). Plg. lat. *Degla* pv., *Deglupe* up. (J. Endzelynas, 1956, p. 204). Greičiausiai sietina su liet. *dėglė* 'gili klampi vieta pelkėje' (matyt, išdegusi vieta – A. V.) (LKŽ II 366), plg. *dagluoti* 'deginti žymę' (ten pat, 210), lat. *dėglāji* 'žema išdeginta vieta' (LVV I 451). Dar žr. Savukynas, 1962, p. 192.

Užduotis parengta remiantis Savukyno (1962) ir Vanago (1981) darbais.

24 užduotis

Toliau su jų kilmės aiškinimais iš Vanago (1981) darbo pateikti hidronimai, paplitę tame pačiame areale. Pagal jų lokalizaciją nustatykite, kokios baltų genties teritorijoje jie užfiksuoti. Kokios spėjamos fonetinės ypatybės būdingos šios mirusios genties teritorijoje užfiksuotiems toponimams? Paminėkite bent dvi. Dirbdami pasinaudokite Vanago (1981; 1988) darbais.

Hidronimai: *Druk-ys* up. Slč: *druk-* sietina su la. *drukis* 'mažas, kresnas vaikas; kuinas', *Dūblis* up. Žml: *dubl-* sietina su la. *dubli* 'dumblas', *Gruot-ė* up. Lnk: *gruot-* galbūt sietina su la. *gruōti*: *gruōdi* 'tilto grindų lentos', plg. lie. *grañdas* 'tilto grindžiamas medis, grindis', *Ruōtis* up. Žml: *ruot-* galbūt sietina su la. *ruōtāt* 'suktis, verstis', *Svirk-alis* up. Žml: *svirk-* greičiausiai sietina su lie. *švirksėti* 'čiurškėti', la. *svirkstēt* 't.p.', *Veger-ė* up. Pp: *veger-* sietina su la. *vedzere* siauras, į mišką įsiterpęs upokšnis'.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1981; 1988) darbais.

25 užduotis

Nurodžius kitus tos pačios kilmės toponimus iš Vanago (1981) darbo pateikti hidronimai, kurie paplitę tame pačiame areale. Pagal hidronimų lokalizaciją nustatykite, kokios baltų genties teritorijoje jie užfiksuoti. Kokios spėjamos fonetinės ypatybės būdingos šios mirusios genties teritorijoje užfiksuotiems toponimams? Paminėkite bent dvi. Dirbdami pasinaudokite Vanago (1981; 1988) darbais.

Hidronimai: *Āpusinas* up. Vdk ir plg. *Apušė* up. Šr, *Cedvė* up. Yl ir plg. *Kėdilės* pv. Skd, *Cipė* up. Skd ir (?) plg. *Kipė* l. Šlu, *Čiáuša* up. Krtv ir plg. *Kiauš-kalnis* kln. Sd, *Lúkstas* up.

Krš ir plg. *Lūkštas* ež. Aln, *Miklinys* up. Pp ir plg. la. *Mikluojs* ež., *Sárkainis* up. Kv ir plg. la. *Sarkane* up.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1981; 1988) darbais.

26 užduotis

Iš Vanago (1981) darbo su kilmės aiškinimu pateikti hidronimai. Pakomentuokite šių lietuvių hidronimų kilmę. Kaip jie atsirado Lietuvos teritorijoje? Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1981) darbu.

Hidronimai: lie. *Pernavà* up. Šll, plg. la. *Pèrnava* ir est. *Pärnjärv* ež. < *pärn* 'liepa' ir *järv* 'ežeras', *Pérnoké* ež. Sem < *Pern-joki, plg. est. *Pärnu-jõgi* < *pärn* 'liepa' ir *jõgi, joki* 'upė'.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1981) darbu.

27 užduotis

Naudodamiesi Vanago (1981) darbu, iš kurio pateikti sugrupuoti hidronimai, paaiškinkite, pagal ką išskirtos hidronimų grupės, ir pakomentuokite, kas kiekvienai grupei būdinga. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1981) darbu.

Hidronimai:

- A. *Jarilka* up. Trgn, *Kiřgas* up. Akm;
- B. *Atesys* ež. Smn, *Deimenà* up. Lb;
- C. *Gáiliekas* ež. Srij, *Lēstis* ež. Plt;
- D. *Lendrýnas* up. Šlu, *Iņgerklis* up. Dgč;
- E. *Blėkis* up. Prk, *Svinuka* ež. Vvs;

Užduotis parengta remiantis Vanago (1981) darbu.

28 užduotis

Teikiamos hidronimų iš Vanago (1963, 261–265) straipsnio poros. Paaiškinkite, koks kalbos reiškinys sieja hidronimus *Dūlpis* up. Btr, *Grūšpelis* up. Žsl, *Kėrpis* up. Sv, *Pilpys* up. Užp, *Šalpė* up. Vvr ir *Žalpė* up. Skdv, kai šalia pateikti kiti tų pačių hidronimų variantai. Kuris hidronimų *Dulupys* up. Kdn, *Grūšupelis* up. Čk, *Kėrupis* up. Šv, *Pilupis* up. NmŽ, *Šalupis* up. Vnd ir *Žalupis* up. Varn dėmuo tai rodo? Kodėl? Pateikite šio reiškinio pavyzdžių iš apeliatyvinės leksikos ir juos pakomentuokite. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1963, 261–265) straipsniu.

Hidronimai: *Dūlpis* up. Btr ir *Dulupys* up. Kdn, *Grūšpelis* up. Žsl ir *Grūšupelis* up. Čk, *Kėrpis* up. Sv ir *Kėrupis* up. Šv, *Pilpys* up. Užp ir *Pilupis* up. NmŽ, *Šalpė* up. Vvr ir *Šalupis* up. Vnd, *Žalpė* up. Skdv ir *Žalupis* up. Varn.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1963, 261–265) straipsniu.

29 užduotis

Tinkamoje teksto vietoje įrašykite žodžius. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970; 1981) darbais.

Aleksandras Vanagas nustatė, kad hidronimų semantika priklauso nuo jų ... .. tipų. Darybos ir ... .. ryšys gali būti nustatytas ne kiekvienam hidronimui atskirai, o

visam darybos ... .. Todėl aiškinant atskiro hidronimo ... .. reikia matyti viso jo darybos tipo semantiką, nors dalies kurio nors darybos tipo hidronimų semantika gali ir ... ..

Pirminiai būdvardiniai ir kvalifikaciniai hidronimai beveik visada išreiškia kokį nors upės ar ežero ... .. Daugelis galūnių vedinių atspindi kokį nors pavadinamojo objekto požymį, apibrėžia, ... vieną objektą iš kitų ... .. objektų. Priesagų vediniai parodo lietuvių hidronimijos būdingiausius ... .. bruožus. Priešdėliniai hidronimai dažnai rodo ne kokią nors jų ypatybę, bet jų ... .. erdvėje. Labai įvairi yra sudurtinių hidronimų semantika. Pirmuoju sudurtinio hidronimu dėmeniu gali būti žodis, kuris parodo jo požymį, susijusį su upės ar ežero savybėmis, arba žodis, su jo savybėmis neturintis jokių ... .. . Daug yra ir metaforinių hidronimų, ... žymimojo objekto ypatybių. Už sudurtinius įvairesni yra tik kilmininkiniai hidronimai, kuriais dažniausiai reiškiamas kilmės ir ... .. santykis. Daugelio pirminių daiktavardinių hidronimų ikitoponiminė reikšmė taip pat buvo labai įvairi ir ... .. atspindėjo hidronimų ypatybes. Todėl aiškinant hidronimų kilmę ... .. reikia matyti ir jų darybos tipą.

Žodžiai: bendrybių, darybos, indoeuropietiškuosius, išskiria, kilmę, lokalizaciją, nerodančių, nesutapti, požymį, priklausymo, retai, semantikos, tipui, vienaarūšių, visada.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1981) darbais.

30 užduotis

Irašykite iš Vanago (1981) darbo pateiktus hidronimus su nurodyta jų motyvacija į tinkamas teksto vietas.

Visi hidronimai skiriami į dvi grupes. Vieną grupę sudaro motyvuoti upių ir ežerų vardai, kurie jiems susidarant ką nors reikė, turėjo specialią hidroniminę išskiriamąją funkciją. Antrą grupę sudaro nemotyvuoti upių ir ežerų vardai, kurie nei aiškesnės reikšmės, nei specialios išskiriamosios, įvardijamosios hidroniminės funkcijos neturėjo.

Motyvuoti hidronimai yra dvejopi: vieni apibūdina hidroobjektus, kiti – jų neapibūdina. Hidroobjektus apibūdinantys hidronimai yra pats gausiausias ir svarbiausias hidronimų sluoksnis. Daugiausia yra fiziografinės reikšmės hidronimų (pvz., ...), kiti dažni – faunos reikšmės (pvz., ...), fizinę vandens būseną apibūdinantys (pvz., ...), floros reikšmės (pvz., ...), mažybinės reikšmės (pvz., ...), vandens spalvos reikšmės (pvz., ...), vandens kokybės reikšmės (pvz., ...) ir hidroobjekto buvimo vietos reikšmės (pvz., ...) hidronimai. Kiti hidronimai yra retesni, tai didumo, gilumo reikšmės (pvz., ...), demonologinės reikšmės (pvz., ...), aplinką apibūdinančios reikšmės (pvz., ...), vandens garsų reikšmės (pvz., ...), emocinio vertinimo reikšmės (pvz., ...), vandens temperatūros reikšmės (pvz., ...), vandens skonio reikšmės (pvz., ...), hidroobjekto paskirties reikšmės (pvz., ...) ir kiti hidronimai.

Hidroobjektų neapibūdinantys hidronimai yra trejopi: jais virtę vandenų nomenklatūriniai terminai (pvz., ...), kiti apeliatyvai (pvz., ...) ir posesyvumo bei vietos reikšmės hidronimai (pvz., ...).

Nemotyvuoti hidronimai yra tie, kurių susidarymą lėmė ne patys hidroobjektai ar jų ypatybės, bet įvairios aplinkybės. Vieni nemotyvuoti hidronimai yra nomenklatūriniai (fiziografiniai) hidronimai (pvz., ...), kiti – kilo iš įvairių vietų pavadinimų (pvz., ...), įvairių apeliatyvų (pvz., ...), kitų toponimų (pvz., ...) ir asmenvardžių (pvz., ...).

Hidronimai: *Abrominė* up. Grg < *Abrōmas* avd., *Aklūtis* ež. Švnč < *aklūtis*, *Alksnaitė* up. Užp < *Alksnas* ež. Užp, *Alýtupis* up. Al < *Alytūs* mst., *Bildėlis* up. Jrb < *bildėti*, *Blauzdà* up. Ktk < *blauzdà*, *Daubà* up. Kdl < *daubà*, *Dōniškis* ež. Ds < *Dōniškis* pv., *Drūskupis* up. Brž < *druskà* ir *ùpė*, *Dumblynas* ež. Ut < *dumblynas*, *Gelednià* ež. Švnč < *Gelednià* k., *Gerùpė* up. Pg < *gėras* ir *ùpė*, *Jonėlis* up. Grz < *Jonėlis* avd., *Jūra* up. Trg < *jūra*, *Kálninis* ež. Rdm < *kálninis*, *Nendrinė* up. Gdl < *néndrė*, *Núogis* ež. JnšM < *núogas*, *Ožkupys* up. Krp < *ožkà* ir *ùpė*, *Platūlis* up. Vs < *platūlis*, *Pūtrinis* ež. Lkm < *putrà*, *Rūdūpis* up. Kdl < *rūdas* ir *ùpė*, *Smilga* up. Krk < *smilga*, *Strėvys* ež. Sem < *strėvūs* 'sraunus', *Šaltùpė* up. Švnčl < *šaltà* ir *ùpė*, *Trinūpis* up. Nj < *trinti* ir *ùpė*, *Velniškis* ež. Dg < *vėlnias*, *Žemėplėša* up. Prnv < *žėmė* ir *plėšti*.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1981) darbu.

31 užduotis

Su nurodytu jų pamatu iš Vanago (1981) darbo pateikti hidronimai. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1981) darbu.

Hidronimai: *Akivaras* ež. Smal < *akivaras*, *Antājaris* ež. Sv < *Jarà* ež., *Aplúokas* up. Gr < *aplúokas* 'aptvaras gyvuliams; žardis', *Arkliašūdis* ež. Kltn < *arklūs* ir *šūdas*, *Baūbupis* up. Vv < *baūbas* ir *ùpė*, *Bevařdis* ež. Mlt < *bevařdis*, *Bitautas* up. Aln < *Bitautas* avd., *Dùpiškė* up. End < *Dùpiškė* pv., *Giltinė* up. Zp < *giltinė*, *Júodeglynis* ež. Šmn < *Júodeglynis* mš., *Kātilas* ež. Vp < *kātilas*, *Krūšis* up. Kv < *krūšis* 'pakriaušė', *Mardōsas* up. Yl < *Mardōsas* avd., *Meižis* up. Gr < *Meižiai* k., *Perkūnravis* up. Grk < *Perkūnas* ir *rāvas*, *Piktežeris* ež. Pln < *piktas* ir *ėžeras*, *Pirdūkas* ež. Krtv < *pėrsti*, *Pō Degimū* ež. Rud < *Degimas* l., *Skalbyklà* up. Šlv < *skalbyklà*, *Sraūtas* up. Btg < *sraūtas*, *Šalnà* ež. Smal < *šalnà*, *Vaickūniškė* up. Srij < *Vaickūniškė* k., *Veľnūpis* up. Kdl < *vėlnias* ir *ùpė*, *Vydeikà* up. Kv < *Vydeikà* avd., *Žiaurys* ež. Švnč < *žiaurūs*, *Žviřgždas* up. Kp < *žviřgždas*.

1. Sąrašė raskite nemotyvuotus hidronimus ir suskirstykite juos į grupes pagal jų pamatą. Kaip atsirado nemotyvuoti hidronimai, kilę iš nomenklatūrinių terminų?
2. Sąrašė raskite motyvuotus demonologinės reikšmės hidronimus ir apibūdinkite leksiką, kuri tapo šių hidronimų pamatu.
3. Sąrašė raskite motyvuotus emocinio vertinimo reikšmės hidronimus ir paaiškinkite, ką jie rodo.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1981) darbu.

32 užduotis

Su nurodytu jų pamatu iš Vanago (1981) darbo pateikti hidronimai. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1981) darbu.

Hidronimai: *Beržanka* up. Jon < *Beržai* k., *Bildėlis* up. Jrb < *bildėti*, *bildūs*, *Bitė* up. Pgg < *bitė*, *Čiurlėlis* up. Pln < *čiurlė* 'čiurkšlė', *Dėglė* up. Krtv < *dėglė* 'gili, klampi vieta pelkėje', *Drūskupis* up. Brš < *druskà*, *Gaūdūpis* up. Plt < *gaūsti* 'ūžti, ošti', *Gaveikių* *ėžeras* ež. Dbg < *Gaveikiiai* k. ir *ėžeras*, *Gylė* up. Bsg < *gylė* 'giluma', *Gorupys* up. Sb < *gorūs* 'kartus' ir *ùpė*, *Grasaitis* ež. Mlt < *grasūs* 'vėsus, šaltis', *Jakšikė* up. Klm < *Jakšys*, *Klėvas* up. Sn < *klėvas*, *Laūmūpis* up. Sd < *Laūmės* k., *Lýksnė* up. Klm < la. *līksne* 'klampi, liūliuota pelkė', *Lokys* up. Jon < *lokys*, *Miguliūkas* ež. Sem < *Migulys* pv., *Néndrė* up. Trk < *néndrė*, *Sajōs* *ėžeras* ež. Ps < *Sajā* avd. ir *ėžeras*, *Sinkupė* up. Btg < *Sinka*, *Siņkus* avd., *Spuigė* up. Žmt < *spuigė* 'pieva, kurią pavasarį užlieja vanduo', *Sūrinis* ež. Všt < *sūrūs*, *Šalnaitis* ež. Švnčl < *šalnà*, *Švilpė* up. Kv < *švilpti*, *Tulķio Rāgo upėlė* up. Šlu < *Tulķio Rāgas* ež. ir *upėlė*, *Vēsà* up. Vrn < *vėsūs*, *vėsti*, *Viešmuō* up. Jnšk < *viešmuō* 'upokšnis', *Žvirblis* up. Gdr < *žvirblis*.

1. Sąrašė raskite hidroobjektų neapibūdinančius motyvuotus hidronimus, kurie kilo iš vandenų nomenklatūrinių terminų, ir paaiškinkite, kaip nomenklatūriniai terminai virto pavadinimais.
2. Sąrašė raskite hidroobjektų neapibūdinančius motyvuotus hidronimus, kurie kilo iš augalų ir gyvūnų pavadinimų. Kodėl šie toponimai laikomi neapibūdinančiais hidronimais?
3. Sąrašė raskite hidroobjektų neapibūdinančius motyvuotus hidronimus, turinčius posesyvumo ir vietos reikšmę, ir sugrupuokite juos pagal jų darybą. Kodėl sunku skirti posesyvumo ir vietos reikšmes?
4. Aptarkite likusius hidronimus pagal jų semantiką (motyvuoti/ nemotyvuoti, jei motyvuoti – apibūdinantys/ neapibūdinantys hidroobjektų) ir suskirstykite į reikšmines grupes pagal pamatą.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1981) darbais.

33 užduotis

Su nurodytu jų pamatu iš Vanago (1981) darbo pateikti motyvuotos reikšmės hidronimai. Į tinkamą lentelės vietą įrašykite hidronimus, apibūdinančius hidroobjektą. Nurodykite, į kokias grupes galima smulkiau suskirstyti fiziografinės reikšmės hidronimus, ir ten juos priskirkite. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1970; 1981) darbais.

19 lentelė

Motyvuotų hidronimų rūšis	Hidronimai
Fiziografinės reikšmės hidronimai	
Faunos reikšmės hidronimai	
Floros reikšmės hidronimai	
Fizinės vandens būsenos hidronimai	
Vandens spalvos hidronimai	
Vandens kokybės hidronimai	

Hidronimai: *Adveñniškė* up. Šk < *adveñnas* 'atbulas, atžagaras', *Bebrupis* up. Lkš < *bėbras* ir *ùpė*, *Bėrupis* up. Btg < *bėras* 'tamsiai rudos spalvos', *Bliūdėnis* ež. JnšM < *bliūdas* 'dubuo', *Bruzdėlė* up. Bsg < *bruzdėti*, *Dėlės* ež. Ut < *dėlė*, *Drumstà* up. Bt < *drumstà*, *Duñblis* ež. Ign < *duñblas*, *Dviliñkis* up. Grg < *dviliñkis* 'kas sudurtas', *Gáilintas* ež. Mrk < prūs. *gaylis* 'baltas', *Geñbinė* up. Gdž < *gėmbė* 'vingis', *Judinys* up. Kvr < *judus* 'judrus', *Juodravis* up. Rs < *juodas* ir *rãvas*, *Kalkùtis* up. Lbv < *kalkės*, *Kampuotis* ež. Smal < *kañpas*, *Karosinis* ež. Als < *karõsas*, *Kastinė* up. Alvt < *kàsti*, *kastinis* 'kastas, iškastas', *Klañpupis* up. Brž < *klañpus* ir *ùpė*, *Mėldikupė* up. Trg < *Mėldikis < *mėldas* ir *ùpė*, *Miltaujà* up. Trg < *miltai*, *Pálšis* up. Grz < *pálšas*, *Plaūkupis* up. Vdk < *plaūkti* ir *ùpė*, *Priešginis* up. Žvr < *prieš* ir *ginti*, *Rātupis* up. Rs < *rãtas* ir *ùpė*, *Riebežeris* ež. Smal < *riebus* ir *ėžeras*, *Samaninis* ež. Dg < *samanà*, *Serbeñtupis* up. Dr < *serbeñtas* ir *ùpė*, *Silkupis* up. Yl < *silké* ir *ùpė*, *Skersùtis* up. Žml < *skeřsas*, *Skriaudùtis* up. Mrj < *skriaudus* 'sraunus', *Smalinė* up. Jon < *smalà* 'derva', *Smėlėtas* up. Ut < *smėlėtas*, *Švitinis* up. Pš < *švisti*, *švitėti*, *Týklis* ež. Užv < *tykus*, *Tvėrupis* up. Vvr < *tvėrti* ir *ùpė*, *Ūdrókšlis* up. Užp < *ùdrà*, *Viksvójis* ež. Ign < *viksvà*, *Vingainis* up. Kv < *vingis*, *vingiùoti*, *Vynupis* up. Sb < *vynas* ir *ùpė*, *Žviřgždinė* up. Rud < *žviřgždas*.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1981) darbais.

34 užduotis

Iš Vanago (1981) pateikti su nurodytu jų pamatu hidronimai. Atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoto Vanago (1970; 1981) darbais.

Hidronimai: *Alksnėlė* up. Lkm < *Aļksnas* ež. Lkm, *Bigūlis* up. Dbk < *bigas* 'trumpas, mažas', *Dvarāupė* up. Žm < *dvāras* ir *ūpė*, *Gilupis* up. Kdl < *gilūs*, *Ilgēlis* ež. Antz < *ilgas*, *Gramzióji* up. Erž < *gramzūs* 'gilius', *Kumpuoliókas* ež. Dgč < *Kumpuólis* ež. Ant, *Laukų upālis* up. Sd < *laūkas* ir *upālis*, *Mazīklis* ež. Vvs < *māžas*, *Pakalnāitis* ež. Šlv < *pakalnē*, *Raistinis ežeriūkas* ež. Lkm < *raistinis* 'raisto' ir *ežeriūkas*, *Sēklinas* ež. Pbrd < *seklūs*, *Smūklis* ež. Lel < *smūklus*, *Šalčýkščia* up. Šlčn < *Šalčīa* up. Šlčn, *Tankumōs ežeras* ež. Rud < *tankumā* ir *ežeras*, *Truņpis* up. Yl < *truņpas*, *Užmolinis* ež. Lkm < *ūžmolis* 'vieta už molio, už molynų'.

1. Kas sieja visus pateiktus hidronimus?
2. Sąrašė raskite hidronimus, kurie yra maįybinės reikšmės, ir aptarkite, kas jiems būdinga, koks jų darybos būdas.
3. Sąrašė raskite hidronimus, kurie yra hidroobjekto buvimo vietos reikšmės, ir nurodykite, kas sieja visų hidronimų pamatą.
4. Išskirkite likusių pateiktų hidronimų grupes ir nurodykite, kodėl jų reikšmė yra specifinė.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1981) darbais.

35 užduotis

Į grupes pagal pamato semantiką suskirstykite iš Vanago (1981) darbo pateiktus hidronimus, kai nurodyta jų motyvacija. Dirbdami pasinaudokite Vanago (1981) sukurta semantine hidronimų klasifikacija.

Hidronimai: *Apvalāinis* ež. Sv < *apvalāinis*, *Aukšlīnis* ež. Klt < *aūkšlē*, *Barōnas* up. Gdr < *barōnas*, *Cibė* up. Rs < *cības* 'striukas, trumpas', *Dóbilupis* up. Krtv < *dóbilas*, *Gervābalė* up. Ps < *Gervābalis* plk., *Gastautiškių ežeras* ež. Sem < *Gastautiškės* k. ir *ežeras*, *Kartenālė* up. Krt < *Kařtena* mstl., *Krankūpis* up. Šl < *kraņkti* ir *ūpė*, *Kuīsūpis* up. Dr < *kuīsīs* ir *ūpė*, *Kūlpė* up. Šll < *kuļpėti* 'mušti', *Kulvė* up. Jon < *Kulvā* k., *Kuprėlė* up. Kp < *Kūprė* up. Kp, *Kūrupis* up. Yl < *kuprā* ir *ūpė*, *Lazdýnupis* up. Grk < *lazdýnas*, *Ledaūnė* up. Vlkj < *ledaūnė* 'vieta, kur laikomi ledai', *Kanavā* up. Dt < *kanavā* 'griovys', *Kártupis* up. Raud < *kartūs*, *Kraujinė* up. Slk < *kraūjas*, *Māiva* up. Vrn < *māiva* 'bala, klampynė', *Mėlnyčios upėlis* up. Zp < *mėlnyčia* ir *upėlis*, *Molkasys* up. Vv < *molkasys* 'molduobė', *Pašaulė* up. Lp < *Šaulys* ež., *Peřkasas* up. Brb < *peřkasas*, *Pievys* up. Trk < *pieva*, *Piřčežeris* ež. Antz < *pirtis* ir *ežeras*, *Preiřšūpis* up. Žal < *Preiřšas* avd. ir *ūpė*, *Prūdas* ež. Lkm < *prūdas*, *Raganūpė* up. Vvs < *rāgana* ir *ūpė*, *Raudónupis* up. Aln < *raudónas* ir *ūpė*, *Saūsūpis* up. Als < *saūsas* ir *ūpė*, *Snaigýnas* ež. Vs < *sniėgas*, *snaigė*, *Sodýbos upėlis* up. Srd < *sodýba* ir *upėlis*, *Šlýnravis* up. Grg < *šlýnas* ir *rāvas*, *Šliurkupis* up. Klm < *šliurkšti* 'čiurkšti' ir *ūpė*, *Šūdėlis* ež. Vrn < *šūdas*, *Traukšlys* up. Šll < *traukšlys*, *Varžavietė* up. An < *vārža* 'bučius' ir *vietā*, *Žagarýnė* up. Jnšk < *žāgaras*, *Žaliejī ežeraī* ež. R < *žaliejī* ir *ežeraī*, *Žarnā* up. Žr < *žarnā*, *Žebraūskis* up. Kv < *Žebraūskis* avd., *Žovrýnas* ež. Ut < *žovrýnas*.

Užduotis parengta remiantis Vanago (1981) darbu.

4.2. Oikonimai: praeities žmonių ir jų aplinkos liudytojai

1 užduotis

Į tinkamą teksto vietą įrašykite iš Marijos Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201; 2002, 121–130; 2003, 63–80; 2008, 60–72) darbų pateiktus oikonimus, kai nurodytas jų pamatas. Dirbdami galite pasinaudoti Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201; 2002, 121–130; 2003, 63–80; 2008, 60–72) darbais ir Vanago (1970) hidronimų klasifikacija.

Lietuvių oikonimai darybiškai nagrinėjami taikant Aleksandro Vanago sukurta klasifikaciją. Daugiausia tirti labiausiai paplitę antriniai priesaginiai oikonimai. Nustatyta, kad lietuvių priesaginės darybos oikonimų modeliai dažniausiai priklauso nuo jų pamato. Iš hidronimų kilę oikonimai dažniausiai sudaromi su priesaga *-én-* (pvz., ...), iš kitų oikonimų – su *-al-* (pvz., ...), iš apeliatyvų – su *-išk-* (pvz., ...), iš asmenvardžių – taip pat su *-išk-* (pvz., ...). Kita dažna toponimų grupė – *pluralia tantum* oikonimai, kurių daugiausia yra ten, kur funkcionuoja ar funkcionavo to paties kamieno asmenvardžiai (pvz., ...).

Kiti oikonimų darybos tipai retesni. Tai pirminiai (pvz., ...) ir antriniai galūninės darybos (pvz., ...) oikonimai. Taip pat nepopuliarūs antriniai priešdėlinės darybos oikonimai (pvz., ...). Sudurtinių oikonimų leksemos dažniausiai yra bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai (pvz., ...), būdvardžiai (pvz., ...), kartais – skaitvardžiai (pvz., ...). Sudėtiniai oikonimai yra kilmininkiniai (pvz., ...) ir kvalifikaciniai (pvz., ...). Darybiškai lietuvių oikonimus daugiausiai tyrė Marija Razmukaitė.

Oikonimai: *Alksniakiemis* k. Ašmn < *alksnis* ir *kiēmas*, *Antanòpolis* vs. Grž < *Antānas* ir *pòlis*, *Apsìngē* k. Mrk < *Apsìngē* up. Mrk, *Beīnoras* k. Brž < *Beīnoras* avd., *Butrimóniai* k. Pn < *Butrimónis* avd., *Davaīnių Girià* vs. Pkln < *Davaīniai* k. (buv.) Užp ir *girià*, *Júodalaukis* k. Grb < *júodas* ir *laūkas*, *Kāltanēnai* mstl. Švnč < *Kaltānis* ež. Klt, *Liškiavà* k. Kbš < *Liškiavīs* ež. Lš, *Mažulāičiai* k. Klm < *Mažulāitis* avd., *Naujāsīs Daugēliškis* k. DglšN < *naujāsīs* ir *Daugēliškis*, *Nedzìngē* k. Ndz < *Nedzìngis* ež. Vrn, *Pagamē* k. Pp < *Gamē* up. Pp, *Pakeliškē* k. Mrj < *pakelē*, *Penkvalāičiai* k. Plv < *penki* ir *valākas*, *Rubikāliai* k. Mžk < *Rubikaī* k. Mžk, *Simoniškē* k. Šl < *Simonas* avd., *Žirgū Ganjėklos* k. Jnp < *žirgaī* ir *ganjėklos*.

Užduotis parengta remiantis Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201; 2002, 121–130; 2003, 63–80; 2008, 60–72) straipsniais.

2 užduotis

Naudodamiesi Vanago (1970) sukurta hidronimų darybos nagrinėjimo schema ir Razmukaitės darbais darybiškai išnagrinėkite iš Razmukaitės (2008, 60–72) straipsnio pateiktus oikonimus ir nurodykite jų pamatą. Dirbdami galite pasinaudoti Razmukaitės (2008, 60–72) straipsniu, VŽ, Vanago (1970; 1981) darbais.

Oikonimai: *Alantà* mstl. Ml, *Aukšlinē* k. Sem, *Ažvinčiai* k. Kzt, *Derviniai* k. Antz, *Eržvilkas* mstl. Erž, *Gaidē* k. Rim, *Galkāičiai* k. Plp, *Gelovìnē* k. Mrk, *Jósvainiai* mstl. Jsv, *Lakajà* k. Lbn, *Lazdijai* mst. Lzd, *Lukšiniai* k. Krns, *Mōckupiai* k. Snt, *Móliupē* vs. Glv, *Nikajà* vs. Jnš, *Ringóvė* k. Dglš, *Rūkainiai* k. Rkn, *Širovintos* mst. Šr, *Varmikē* k. Užv, *Várnaičiai* k. Erž, *Vaškūčiai* k. Btg, *Žagāriai* k. Pn, *Žuvintà* k. Vrbj.

Kas sieja visų oikonimų pamatą?

Užduotis parengta remiantis Razmukaitės (2008, 60–72) straipsniu ir Vanago (1970; 1981) darbais.

3 užduotis

Tarp toponimų, pateiktų iš Razmukaitės (1993, 133–165) straipsnio, raskite *pluralia tantum* oikonimus ir naudodamiesi LPŽ nurodykite jų pamatą. Išskirtus oikonimus sugrupuokite pagal jų pamatą ir paaiškinkite, kokią arealinio pobūdžio informaciją jie teikia. Apibrėžkite, kokie oikonimai vadinami *pluralia tantum*. Nurodykite, kas yra likusių oikonimų pamatas. Dirbdami pasirinktinai pasinaudokite Razmukaitės (1993, 133–165) straipsniu, VŽ, Vanago (1981a) žodynu ir LKŽe.

Oikonimai: *Andriūnai* k. Kš, *Butėnai* k. Rd, *Ceikinėliai* k. Ign, *Darbėnai* mstl. Krtn, *Dvarėliškės* k. Prn, *Janónys* k. An, *Maziónys* k. Ut, *Mikolaičiai* k. Akm, *Mikuliónys* k. V, *Petráičiai* k. Tl, *Radžiūnai* k. Ukm, *Rukšėnai* k. Ign, *Stankūnai* k. Lzd, *Šarkėnai* k. Ukm, *Týtuvenai* mst. Klm, *Urbáičiai* k. Krtn.

Užduotis parengta daugiausia remiantis Razmukaitės (1993, 133–165) straipsniu.

4 užduotis

Sugrupuokite iš Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201) straipsnių pateiktus priesaginius oikonimus pagal jų pamatą. Nurodykite, į kokias grupes pagal pamato kilmę galima skirstyti oikonimus, atsiradusius iš asmenvardžių. Dirbdami galite pasinaudoti Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201) straipsniais.

Oikonimai: *Baltráitiškė* k. Jrb < *Baltráitis* avd., *Bėkeriškiei* k. Trg < *Bėkeras*, *Bėkeris* avd., *Būtikiškė* k. Rs < *Butkà*, *Butkỹs*, *Bùtkus* avd., *Daučioniukai* k. V < *Daučiónys* k. V, *Gaveikėnai* k. Ign < *Gaveikis* ež. Ign, *Gudėniškės* k. Ut < *Gudėnas* avd., *Kúosiškiai* k. Pkr < *Kúosa* avd., *Kurklėliai* k. An < *Kurkliaĩ* mstl., k. An, *Lóbiniai* k. Ign < *lóbas*, *Maslauskiškiai* k. Rs < *Masláuskas* avd., *Meriónys* k. Pbrd < *Merà* up. Pbrd, *Milúniškis* k. An < *Milúnas*, *Nároydiškiai* k. Brž < *Nárovdas* avd., *Staniavà* k. Al < *Stanỹs* avd., *Užupėnai* k. V < *ùžupis*, *Výtaitiškė* k. Lzd < *Výtautas* avd.

Užduotis parengta remiantis Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201) straipsniais.

5 užduotis

Iš Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1989, 138–147; 1991, 53–60; 1999, 159–201) straipsnių pateikti priesaginiai oikonimai ir atskirtos jų priesagos. Pasirinktina naudodamiesi Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1989, 138–147; 1991, 53–60; 1999, 159–201) straipsniais, VŽ, LPŽ, Vanago (1981a) žodynu ir LKŽe nurodykite jų pamatą ir išskirkite oikonimus į grupes pagal jų kilmę.

Oikonimai: *Akmen-iškė* vs. Zr, *Berž-iškės* k. Šlčn, *Daukiūt-iškė* k. Klm, *Druskinink-ėliai* k. Lzd, *Juōzap-iškės* k. Trak, *Kùp-iškis* mst. Kp, *Nemun-aitis* mstl. Al, *Šalčinink-ėliai* k. Šlčn.

Užduotis parengta remiantis Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1989, 138–147; 1991, 53–60; 1999, 159–201) straipsniais.

6 užduotis

Sugrupuokite iš Razmukaitės (2002, 121–130) straipsnio pateiktus sudurtinius oikonimus pagal jų sudedamuosius dėmenis, kai nurodytas jų darybos pamatas. Dirbdami galite pasinaudoti Razmukaitės (2002, 121–130) straipsniu.

Oikonimai: *Aukštādvaris* k. Sdrv < *áukštas* ir *dvāras*, *Bařtlaukis* k. Varn < *Bartas* avd. ir *laūkas*, *Bėiřtrakai* k. Plm < *Beiřys* avd. ir *trākas*, *Bėrřatiltis* vs. Trgn < *bėrřas* ir *tiltas*, *Briedlaukis* k. Imbr < *brėdis* ir *laūkas*, *Galāverknis* k. Tlk < *gālas* ir *Veřknė*, *Grāřjūris* k. Kv < *grařus* ir *Jūra* up., *Jūostaviečiai* k. Sdl < *Jūosta* up. Pn ir *vietà*, *Ketūrkaimis* k. Jdp < *keturi* ir *kāimas*, *Prienlaukys* k. řil < *Prienai* mst. ir *laūkas*, *Raudōnpamūřis* k. Gstg < *raudōnas* ir *Pamūřis* k. Grř, *Sausalaūkė* k. Sv < *saūsas* ir *laūkas*, *Trilaukys* k. Pjv < *trys* ir *laūkas*, *Virřurodukis* k. Vrn < *virřus* ir *Rōduka* k. Mrk.

Atlikę užduotį atsakykite į klausimus.

Kuo darybiškai skiriasi sudurtiniai oikonimai nuo sudurtinių hidronimų? Nuo ko šis skirtumas priklauso? Kokie bendriniai daiktavardžiai dažnai yra antrojo dėmens pozicijoje?

Užduotis parengta remiantis Razmukaitės (2002, 121–130) straipsniu.

7 užduotis

Raskite ir į tinkamą lentelės vietą įrašykite iš Razmukaitės (2003, 63–80) straipsnio pateiktus kilmininkinius sudėtinius oikonimus pagal jų dėmenis, kai nurodytas jų darybos pamatas. Dirbdami galite pasinaudoti Razmukaitės (2003, 63–80) straipsniu.

Oikonimai: *Ařmenōs Kėlias* kl. Nmř < *Ařmenà* mst. ir *kėlias*, *Aukřtūtiniai Kaniūkai* k. Užl < *aukřtūtiniai* ir *Kaniūkai* k. Pnvř, *Ařuolų Būdà* k. Guob < *qřuolai* ir *būdà*, *Geņčų Mėdsėdžiai* k. Dr < *Geņčas*, *Geņčus* pvd. ir *mėdsėdžiai*, *Giřų Dařžininkai* k. Gř < *Giřai* k. Gř ir *dařžininkai*, *Didėji Mostaičiai* k. Kl < *didėji* ir *Mostaičiai*, *Juknōnių Babiliai* k. řř < *Juknōnys* k. řř ir *babiliai*, *Kaidonėlių Malūnas* k. Sř < *Kaidonėliai* k. Sř ir *malūnas*, *Kairėnų řilėnai* vs. Lvr < *Kairėnai* k. Kairn ir *řilėnai* k. Rkn, *Klevų Būdà* k. Plm < *klevai* ir *Būdà* k. Plm, *Kudirkos Naūmiestis* mst. řk < *Kudirka* pvd. ir *Naūmiestis* mst., *Lankōs Laūkas* k. Pkřt < *lankà* ir *laūkas*, *Mařėji Mostaičiai* k. Kl < *mařėji* ir *Mostaičiai*, *Meřkio Vilkiřkės* k. Trgl < *Meřkys* up. Mrk ir *Vilkiřkės* k. Trgl, *Miėsto Kálnířkiai* k. Ms < *miėstas* ir *kálnířkiai*, *Ořkōs Akmuō* vs. Lbn < *ořkà* ir *akmuō*, *Paromātės Kruřōnys* k. Plm < *Paromātė, plg. *Parōmatis* mř. Plm, ir *Kruřōnys* dv. (buv.) Kř, *Plaskūnų Būdà* k. Klv < *Plaskūnai* k. Klv ir *būdà*, *Smalvų Aikřtė* k. Smal < *Smalvos* k. Smal ir *aikřtė*, *Tařtupio Srūoga* k. ŪtN < *Tařtupis* k. ŪtN ir *Srūoga* k. (buv.) ŪtN, *Viřakio Rūdà* k. KzR < *Viřakis* up. KzR ir *Rūdà* k. řil, *řemūtiniai Kaniūkai* k. Užl < *řemūtiniai* ir *Kaniūkai* k. Pnvř.

20 lentelė

Pirmasis dėmuo	Antrasis dėmuo	Sudėtiniai kilmininkiniai oikonimai
oikonimas	oikonimas	
oikonimas	apeliatyvas (vietos pavadinimas)	
oikonimas	apeliatyvas (objekto pavadinimas)	
oikonimas	apeliatyvas (asmens pavadinimas)	
hidronimas	oikonimas	

drimonimas	oikonimas	
asmenvardis	apeliatyvas (vietos pavadinimas)	
asmenvardis	oikonimas	
apeliatyvas (topografinis terminas, vietos pavadinimas)	oikonimas	
apeliatyvas (topografinis terminas, vietos pavadinimas)	apeliatyvas (topografinis terminas, vietos pavadinimas)	
apeliatyvas (topografinis terminas, vietos pavadinimas)	apeliatyvas (asmenų pavadinimas)	
apeliatyvas (augmenijos, gyvūnijos pavadinimas)	apeliatyvas (geografinio objekto pavadinimas)	

Aptarkite, kas būdinga kitiems sudėtiniais oikonimams, kurių neįrašėte į lentelę.

Užduotis parengta remiantis Razmukaitės (2003, 63–80) straipsniu.

8 užduotis

Naudodamiesi VŽ, LPŽ, Vanago (1981a) žodynu ir LKŽe nurodykite iš Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201; 2002, 121–130; 2003, 63–80; 2008, 60–72) straipsnių pateiktų oikonimų pamatą ir sugrupuokite juos darybiškai. Dirbdami taip pat galite pasinaudoti ir Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201; 2002, 121–130; 2003, 63–80; 2008, 60–72) straipsniais.

Oikonimai: *Bražuolė* k. Trak, *Dusetos* mst. Zr, *Eržvilkas* mstl. Erž, *Gōjiškis* vs. Brž, *Jūžintai* mstl. Jž, *Lydōs Kēlias* k. Nmž, *Mōckiškis* k. Rd, *Naujālaukis* k. Lgm, *Naujāsis Kampēlis* k. Dglš, *Nemunēlio Radviliškis* mstl. RdN, *Skeřsabaliai* k. Bzd, *Šalčininkai* mst. Šlčn, *Troškūnēliai* vs. An, *Vilnius* mst., *Žuvin̄tā* k. Vrbj.

Užduotis parengta remiantis Razmukaitės (1981, 199–204; 1988, 88–104; 1991, 53–60; 1999, 159–201; 2002, 121–130; 2003, 63–80; 2008, 60–72) straipsniais.

9 užduotis

Atsakykite į klausimus apie su kilmės aiškinimais iš Vanago (1996) darbo pateiktus oikonimus ir jų pamatus. Dirbdami pasinaudokite Vanago (1996) darbu.

Oikonimai: *Bebrusēliai* k. Mlt < *Bebrusāi* k. Mlt, *Birštonas* mst. < *Birštonas* avd., *Darbēnai* mstl. Krtn < *Darbā* up. Krtn, *Dysnā* k. Ign < *Dysnā* up. Ign, *Ylakiai* mstl. Skd < *Ylakys*, *Ylakis* avd., *Joniškēlis* mstl. Ps < *Jōniškis* mst., *Paringys* k. Ign < *Ringē* up. Ign, *Veisiejai* mst. Lzd < *Veisiējis* ež. Lzd.

1. Kas sieja visų oikonimų pamatus? Pagal kokį požymį juos galima išskirti į atskiras grupes? Nurodykite tas onimų grupes ir joms priskirkite oikonimų pamatą.
2. Kodėl aiškiant *Ylakių* miestelio vardą jo pamatu nurodomi du asmenvardžiai *Ylakys* ir *Ýlakis*?
3. Atskyrę iš pateiktų gyvenamųjų vietų vardų pirmininius ir antrinius oikonimus nurodykite, kokį darybos formantą turi atskirtieji antriniai oikonimai.
4. Kaip darybiškai skiriasi daugiskaitinės oikonimų *Ylakiai* mstl. Skd < *Ylakys*, *Ýlakis* avd. ir *Veisiejai* mst. Lzd < *Veisiejis* ež. Lzd formos?
5. Kokios informacijos apie oikonimų *Bebrusėliai* k. Mlt < *Bebrusai* k. Mlt, *Paringys* k. Ign < *Ringė* up. Ign pobūdį teikia jų darybos formantai?

Užduotis parengta remiantis Vanago (1996) darbu.

10 užduotis

Atsakykite į klausimus apie vietovardžius, pateiktus iš LVŽ ir VŽ. Dirbdami galite pasinaudoti LVŽ, VŽ ir kitais onomastikos darbais.

Vietovardžiai: *Amėrika* k. dl. Pgg, *Belgija* mstl. dl. Ššt, *Berlynas* k. dl. Klk, *Londonas* k. Jon, *Parýzius* vs. Jon, *Šveicarija* k. Jon, *Varšuvėlė* vs. Trak, *Venėcija* k. Jon.

1. Kaip atsirado šie vietovardžiai Lietuvoje? Kaip jie yra vadinami?
2. Kokie bruožai sieja nurodytus vietovardžius?
3. Kokia pateiktų vietovardžių daryba? Parašykite šių vietovardžių pamatą ir išskirkite jų grupes.
4. Kur Lietuvoje yra „rojus“? Naudodamiesi VŽ suraskite iš šio apeliatyvo atsiradusį pirminį vietovardį, jį lokalizuokite ir aptarkite jo atsiradimo istoriją.

Užduotis parengta remiantis VŽ.

11 užduotis

Perskaite miesto vardo kilmės aprašą atsakykite į pateiktą klausimą. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1996) darbu.

1. Tai senas Lietuvos miestas, kurį įkūrė Didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas, ten pastatęs pilį ir perkėlęs į jį savo sostinę iš Kernavės. Spėjama, kad miesto vardas istorijos šaltiniuose paminėtas 1337 m. ir tuo laiku jau galėjo būti to miesto vardo kunigaikštystė. Šio vardo kilmė aiški: jis atsirado iš apeliatyvo, kuris turi reikšmes 'miške pakilesnė pieva, iškirsta ar išdegusi miško vieta; visuma krūmų veislių, kurios sudaro žemutinį miško ardą, daugiskaitos. Lietuvoje yra žinoma dešimtys vietų, turinčių šį vardą, kurie skiriasi tik kirčiuote: vieni yra antrosios, o kiti – ketvirtosios (tokių yra dauguma). Kokio tai Lietuvos miesto vardas?

2. Tai viena seniausių Lietuvos gyvenviečių, kuri minima 1253 m. Livonijos ordino ir Kuršo sutartyje. XII–XIII a. šis miestas buvo prekybos centras, svarbiausias Lietuvos uostas, XVI–XVIII a. – seniūnijos centras, 1547 m. – minimas jis kaip miestelis. Šio vietos vardo geografija rodo, jog, kaip manė Kazimieras Būga, tai kuršiškas vietovardis. Greičiausiai šio miesto vardas turėjo fiziografinio termino reikšmę 'užakusių ežerų vietoje esančios didelės pelkės, tyrumai'. Pirminė miesto vardo reikšmė, matyt, buvo susijusi su drėgnų žemumų, pelkių, užliejamų pievų ar pan. sąvokomis. Kokio tai Lietuvos miesto vardas?

3. Šis miestas apie XV a. vidurį buvo muitinė, o tokį patį vardą turi du Lietuvos kaimai ir kelios negyvenamos vietos – upės, pievos, raistas, laukas, miškas. Šios vietos vardas atsirado iš apeliatyvo, kuris reiškė ‘vilkų gauja’, todėl manoma, kad taip vadintos vietos, kuriose būta daug vilkų. Kokio tai Lietuvos miesto vardas?

4. Lietuvoje esama gyvenviečių, kurių vardai, kaip mano Janas Otremskis, yra kilę iš turgaus dienų pavadinimų. Tie turgaus dienų pavadinimai yra *seredà* ‘trečiadienis’, *subatà* ‘šeštadienis’ ir greičiausiai *pānedēlis* ‘pirmadienis’. Kokie tai gyvenviečių pavadinimai?

Užduotis parengta remiantis Vanago (1996) darbu.

12 užduotis

Vietovardžiai pateikti iš LTV. Lietuvių kalboje, kaip ir kitose kalbose, yra nuo seno vartojamų tradicinių vietovardžių, kurių nei fonetinė išraiška, nei tarimas nesutampa su oficialiąja jų forma. Tuo vadovaudamiesi prie Rusijos Federacijos Kaliningrado srities sulietuvinėtų oficialių vietovardžių formų, prie kurių skliaustuose pateiktos nesulietuvinotos formos, parašykite tradicines jų vietovardžių formas, įprastai vartotas ir vartojamos lietuvių, ir jas sukirčiuokite. Tinkamas tradicines vietovardžių formas pasirinkite iš kito vietovardžių sąrašo. Dirbdami galite pasinaudoti LTV.

Rusijos Federacijos Kaliningrado srities oficialiosios vietovardžių formos: *Bagratiònovskas* (rus. *Bagratiònovsk*) mst., *Černiachòvskas* (rus. *Černjahovsk*) mst., *Čistyje Prùdai* (rus. *Čistye Prudy*) bžk., *Gùsevas* (rus. *Gusev*) mst., *Gvardeĩskas* (rus. *Gvardejsk*) mst., *Iñstručius* (rus. *Instruč*) up., *Kaliningrãdas* (rus. *Kaliningrad*) mst., *Matròsovka* (rus. *Matrosovka*) up., *Mičùrinas* (rus. *Mičurino*) k., *Nėmanas* (rus. *Neman*) mst., *Nėsterovas* (rus. *Nesterov*) mst., *Pregolia* (rus. *Pregolja*) up., *Romãnovas* (rus. *Romanovo*) mst., *Sovėtskas* (rus. *Sovetsk*) mst., *Zarėčjė* (*Zareč'e*) k.

Tradicinių vietovardžių formų sąrašas: *Ažuolùpė, Bálga, Gilija, Girdavà, Gumbinė, Ylavà, Įsrutis, Karaliáučius, Lazdynėliai, Medùkalniai, Pabėčiai, Pilkalnis, Priėglius, Ragainė, Stālupėnai, Tepliavà, Tilžė, Tolminkiemis.*

Pavyzdys: *Mičurinas* (rus. *Mičurino*) k. – *Lazdynėliai*.

Kur dar yra daug tradicinių lietuviškų vietovardžių? Nurodykite dar tris valstybes be Rusijos Federacijos ir paaiškinkite, kodėl jie ten paplitę.

Užduotis parengta remiantis LTV.

13 užduotis

Iš Juozo Jurkšto (1985) darbo pateikti istoriniai dabartinio Vilniaus rajono oikonimai. Nustatykite, kokie tai yra Vilniaus rajono oikonimai. Aptarkite iš jų išryškėjančius dėsningiausius oikonimų užrašymo principus. Dirbdami galite pasinaudoti Jurkšto (1985) darbu.

Oikonimai: *Awizance, Bojary, Bukiszki, Galgi, Gielwadziski, Ginejciszki, Gulbiny, Kojrany, Kuprianiszki, Niemież, Pikuciszki, Powilna, Rakanciszki, Rostyniany, Rukoynie, Suderwie, Taranda, Tatarszki, Tupaciszki, Turniszki, Zujuny.*

Užduotis parengta remiantis Jurkšto (1985) darbu.

14 užduotis

Iš Jurkšto (1985) darbo pateikti istoriniai Vilniaus ir jo apylinkių oikonimai, atsiradę XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, ir dabartiniai jų variantai. Paaiškinkite, kuo skiriasi lenkų ir lietuvių kalbomis užrašyti oikonimai. Dirbdami galite pasinaudoti Jurkšto (1985) darbu.

Oikonimų poros: *Babanowszczyzna – Babōniškės, Dębowka – Ažuolinė, Lipówka – Liepkalnis, Mostiki – Tiltėliai, Nowokąty – Naujākampis, Osinniki – Ūsininkai, Rogowik – Raguvėlė, Rutkowszczyzna – Rūtkiškės, Wiszary – Visōriai, Wygódka – Raudónbalė, Zagłobie – Užuglobis, Zarzecze – Ūžupiai, Zielony Bór – Žāliašilis, Warnolepka – Varnakaliai.*

Užduotis parengta remiantis Jurkšto (1985) darbu.

5.3. Mikrotoponimai ir kiti toponimai: žmogaus pasaulio suvokimo atspindžiai

1 užduotis

Įrašykite iš Vanago (1973, 209–219) straipsnio pateiktus oronimus, kai nurodytas jų darybos pamatas, į tinkamas vietas ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Vanago (1973, 209–219) straipsniu.

Darybiškai lietuvių oronimai skiriami į pirminius ir antrinius. Lietuvoje daugiausia yra antrinių sudurtinių (pvz., ...) ir sudėtinių (pvz., ...) oronimų – atitinkamai ~39% ir ~34,2%. Antriniai priesaginiai oronimai (pvz., ...) sudaro ~13%, priešdėliniai (pvz., ...) – ~2,6%, galūniniai (pvz., ...) – ~0,8%, o pirminių oronimų (pvz., ...) yra ~10,4%. Tai rodo, kad oronimai yra naujesnis toponimų sluoksnis nei hidronimai.

Oronimai: *Akmenýčia* kln. Sem < *akmuõ* (*ãkmenys*), *Ažùsienis* kln. PnmR < *ažu-* ir *siena*, *Beržãkalnis* kln. Dbk < *béržas* ir *kálnas*, *Didelis* kln. Sem < *didelis*, *Eibutìškè* kln. Ds < *Eibùtis* avd., *Šermùkšnio kálnas* kln. Als < *šermùkšnis* ir *kálnas*, *Šlaítas* kln. Lzd < *šlaítas*, *Švelnasai Pabalýs* kln. Pbr < *švelnasai* ir *pabalýs*, *Žvilgè* kln. Varn < *žvilgèti* (*žvilga*).

1. Kaip remiantis oronimų darybos tipų dažnumu paaiškinti, kad jie yra naujesnis toponimų sluoksnis nei hidronimai?
2. Ką rodo sudurtinių ir sudėtinių oronimų tipų gausumas lyginant su hidronimais?

Užduotis parengta remiantis Vanago (1970; 1973, 209–219) darbais.

2 užduotis

Iš Nerijos Bartkutės (2007, 23–40) straipsnio pateikti Joniškio rajono oronimai ir nurodyta jų motyvacija. Naudodamiesi Vanago (1981, 4–153) semantine hidronimų klasifikacija atlikite užduotis ir atsakykite į klausimus. Dirbdami galite pasinaudoti Bartkutės (2007, 23–40) straipsniu.

Oronimai: *Didýsis kálnas* klv. Pšp < *didýsis* ir *kálnas*, *Gáiliškiai* klv. Gšč < *Gáilis* avd., *Jokùbkalnis* klv. Cgn < *Jokùbas* avd. ir *kálnas*, *Kaciù kalnèlis* klv. Dk < *katè* ir *kalnèlis*, *Kalnèlis* klv. Dvr < *kalnèlis*, *Kamaráitè* klv. Stn < *kamarà*, *Mèlynìu kalnèlis* klv. Dk < *mèlynè* ir *kalnèlis*, *Molýnè* klv. Sk < *molýnè*, *Pýlimas* klv. Stn < *pýlimas*, *Pučkýnè* klv. Dk < *pučkà* ‘patranka’, *Ragánkalnis* klv. Mkn < *rãgana* ir *kálnas*, *Raktuwè* kln. Žg < *ràkti* ‘krapštyti; kasti’, *Riestìnis* kln. Dk < *rièstas*, -à, *Salù kalnèlis* klv. Dk < *salà* ir *kalnèlis*, *Smiltýnas* klv. Dml < *smiltýnas*, *Stulgìs* kln. Dk < *Stulgìs* avd., *Šilas* kln. Rdš < *šilas*, *Varčiõs kálnas* klv. Gmn < *Varčià* l. Stn ir *kálnas*, *Žagãrès piliakalnis* kln. Žg < *Žagãrè* mst. ir *piliakalnis*, *Žvelgáitis* kln. Žg < *Žvelgáitis* avd., *Žvõrduobès* kln. Žg < *žvõrduobè*.

1. Sąrašė raskite nemotyvuotus oronimus ir juos sugrupuokite pagal jų pamatų semantiką. Aptarkite, kas būdinga nemotyvuotiems oronimams.
2. Sąrašė raskite motyvuotus oronimus, kurie neapibūdina objektų, ir juos sugrupuokite pagal jų pamatų semantiką. Aptarkite, kokios darybos yra išskirti šio pogrupio oronimai.
3. Sąrašė raskite motyvuotus oronimus, kurie apibūdina objektus, ir juos sugrupuokite pagal jų pamatų semantiką. Kaip smulkiau galima skirti fiziografinės reikšmės oronimus?

Užduotis parengta remiantis Bartkutės (2007, 23–40) straipsniu ir Vanago (1981, 4–153) darbu.

3 užduotis

Iš Dalios Kačinitės (2008, 275–288) straipsnio pateikti sudurtiniai oronimai. Pasirinktinai naudodamiesi LKŽe, LPŽ, Vanago (1980a) žodynu ir Kačinitės (2008, 275–288) straipsniu atlikite pateiktas užduotis ir atsakykite į klausimus.

Sudurtiniai oronimai: *Bagdōnkalis* kln. Ldvn, *Bagōtkalis* kln. Mrj, *Baūžkalis* kln. Lk, *Bīlsakalis* kln. Lp, *Bōkštakalis* klv. Srj, *Čēbrakalis* kln. Gld, *Didskardis* kln. Krkl, *Dilgyniakalis* kln. Žl, *Drakōnkalis* kln. Bbr, *Gaūdkalis* kln. Tl, *Kasiuliakalis* kln. Lzd, *Kařzakalis* kln. Alv, *Kriaūčkalis* klv. Zp, *Kūlkalis* kln. Krž, *Lōbakalis* kln. Užp, *Medvėgalis* kln. Kltn, *Mūškalis* kln. Vv, *Prūsakalis* kln. Gstg, *Raudōnakalis* kln. Dg, *Skerdīmkalis* kln. Šš, *Stulpiākalis* kln. Guob, *Uzbōnakalis* kln. Dgč, *Zuṁkalis* kln. Skdv, *Žvirbliavietė* kln. Vžns.

1. Pateiktų oronimų sąrašė raskite iš dviejų bendrinių daiktavardžių sudarytus kalnų vardus, ir nurodykite jų pamatą. Oronimus suskirstę į grupes pagal pirmojo dėmens semantiką įvardinkite išskirtas oronimų grupes.
2. Pateiktų oronimų sąrašė raskite iš tikrinio ir bendrinio daiktavardžių sudarytus kalnų vardus ir nurodykite jų pamatą. Oronimus suskirstykite į grupes pagal pirmąjį dėmenį ir įvardinkite išskirtas oronimų grupes.
3. Pateiktų oronimų sąrašė raskite iš būdvardžio ir daiktavardžio, iš veiksmažodžio ir daiktavardžio atsiradusius oronimus ir nurodykite jų pamatą.
4. Kodėl problemiška aiškinti pateiktus oronimus *Kařzakalis* kln. Alv, *Zuṁkalis* kln. Skdv?

Užduotis parengta remiantis Kačinitės (2008, 275–288) straipsniu.

4 užduotis

Iš Laimučio Bilkio (2008) darbo pateikti apeliatyviniai priesaginės darybos helonimai. Naudodamiesi LKŽe parašykite šių helonimų pamatą, atskirkite priesagas ir nurodykite, kuo reikšmės požiūriu artimi visi helonimų pamatai. Kuo reikšmės požiūriu panašios visos pateiktų helonimų priesagos? Dirbdami pasinaudokite Bilkio (2008) darbu.

Helonimai: *Daliūkės* b. Vs, *Degesiūkas* plk. Pd, *Dumblikė* plk. Žgn, *Išlynikės* plk. Ll, *Laužiūakai* plk. Pšš, *Liekneliūkas* b. Rm, *Pjaunūkas* b. Vg, *Plynikė* rst. Alš, *Polymiōkas* rst. Sld, *Užgirūkas* b. Klm.

Užduotis parengta remiantis Bilkio (2008) darbu.

5 užduotis

Iš Bilkio (2008) darbo pateikti apeliatyvinės kilmės helonimai. Naudodamiesi LKŽe parašykite šių helonimų pamatus ir paaiškinkite, kuo skiriasi pateiktieji helonimai pagal jų pamatą. Kas įvardijama helonimų pamatais? Su kokiomis problemomis susiduriama laikant pateiktus toponimus pirminiais daiktavardiniais helonimais? Dirbdami pasinaudokite Bilkio (2008) darbu.

Helonimai: *Ajerýnas* rst. Užp, *Auglýnas* plk. Ššt, *Bruknýnas* b. Bsg, *Dilgėlýnas* b. Krsn, *Girtuoklýnas* rst. Aln, *Grabūzdýnas* rst. Pun, *Lepšýnas* rst. LeI, *Liepýnas* rst. Žmt, *Pupalaiškýnas* rst. Krn, *Rykštýnas* rst. Alksnp, *Skalamedýnas* rst. Žkl, *Skiedrýnas* b. Vs, *Viksvýnas* b. Str, *Vilkdalgýnas* plk. Jnk.

Užduotis parengta remiantis Bilkio (2008) darbu.

6 užduotis

Irašykite iš Dalios Sviderskienės (2006, 49–62) straipsnio pateiktus drimonimus su nurodytu jų darybos aiškinimu į tinkamą teksto vietą. Dirbdami galite pasinaudoti Sviderskienės (2006, 49–62) straipsniu.

Darybiškai klasifikuojant lietuvių drimonimus taikoma Aleksandro Vanago sukurta darybinė klasifikacija. Pagal ją pirminiais drimonimais yra laikomi tie, kurie yra atsiradę be papildomų darybos priemonių ir sutampa su pamatiniu – bendriniu (pvz., ...) ar tikriniu (pvz., ...) žodžiais. Į šiuos toponimus panašūs *pluraliai tantum* drimonimai (pvz., ...).

Kiti yra antriniai drimonimai. Dalis jų yra priesagų vediniai (pvz., ...). Kita dalis drimonimų – sudurtiniai, kurių antrieji dėmenys dažniausiai yra geografiniai nomenklatūriniai terminai, skirstomi pagal pirmąjį dėmenį į daiktavardinius (pvz., ...) ir būdvardinius (pvz., ...). Dar kiti drimonimai yra sudėtiniai, kurių vieni – kilmininkiniai (pvz., ...), kiti – kvalifikaciniai (pvz., ...).

Drimonimai: *Alksniakiemio miškas* mš. Prn < *Alksniakiemis* k. Ašmn ir *miškas*, *Atžalynas* mš. Ss < *atžalynas*, *Igliškis* mš. Šil < *Igliškis* avd., *Karklėnai* mš. Lbv < *karklėnas*, *Kukoriškė* š. Brb < *Kukoris* avd., *kukorius* 'virėjas', *Meškaraistis* mš. Igl < *meškà* ir *raistas*, *Mólkasis* mš. KzR < *mólkasis*, *Ničgirė* gr. Ss < avd. *Ničas* ir *girià*, *Rudà balà* mš. Lbv < *rudà* ir *balà*, *Saūsgiria* mš. Mrj < *sausas*, -à ir *girià*.

Užduotis parengta remiantis Sviderskienės (2006, 49–62) straipsniu.

7 užduotis

Iš Ilonos Sideravičiūtės–Mickienės (2006, 175–181) straipsnio pateikti priesaginiai apeliatyvinės kilmės Lietuvos drimonimai. Nurodykite drimonimų pamatą ir pateiktus drimonimus sugrupavę pagal pamato reikšmę įvardinkite, iš ko kilo pateiktieji drimonimai. Dirbdami pasinaudokite Sideravičiūtės–Mickienės (2006, 175–181) straipsniu.

Drimonimai: *Apušaitė* mš. Klm, *Atšalynė* mš. Brž, *Baranavà* mš. Švnč, *Baslėnė* mš. Rk, *Darymėliai* mš. Ign, *Degūtiškė* mš. Lzd, *Dúobinė* mš. Vrn, *Džiaugsminė* mš. Ign, *Gailišké* mš. Lzd, *Gyvatinė* mš. Mlt, *Kupstėnis* mš. Trak, *Lominė* mš. Šll, *Medainė* mš. Klm, *Pakapinka* mš. Rk, *Samaniškiai* mš. Ut, *Šulinėliai* mš. Švnč, *Varėniškė* mš. Krtn.

Užduotis parengta remiantis Sideravičiūtės–Mickienės (2006, 175–181) straipsniu.

8 užduotis

Pateikti iš Sviderskienės (2005, 91–119) straipsnio Marijampolės apskrities žemėvardžiai. Išskirkite žemėvardžius, atsiradusius iš apeliatyvų, ir naudodamiesi LKŽe nurodykite jų pamatą. Rastus žemėvardžius suklasifikuokite pagal jų darybą. Naudodamiesi LPŽ nurodykite likusių žemėvardžių pamatus ir paaiškinkite, kas juos sieja darybiškai. Dirbdami galite pasinaudoti Sviderskienės (2005, 91–119) straipsniu.

Žemėvardžiai: *Alksnėlynas* pv., *Bielskinė* pv., *Blusinė* pv., *Bučinskėnė* drb. ž., *Gudėnlaukė* pv., *Ievų kálnas* pkrnt., *Ilgóji* pv., *Janulaitėnė* drb. ž., *Karėsbalė* pv., *Lazdyniškis* pv., *Naūjos*

kāpinės kp., Pempynė dr., Petruškinė dr., Plečkaitynė drb. ž., Ramoškakalnis kln., Rāvas ar., Rūdė dr., Šaltinis pv., Vištapiėvė pv.

Užduotis parengta remiantis Sviderskienės (2005, 91–119) straipsniu.

9 užduotis

Suskirstykite su kilmės aiškinimais iš Renatos Endzelytės (2004, 1–10) straipsnio pateiktus toponimus į grupes pagal jų objektus ir nurodykite, kokiais tarptautiniais terminais jie vadinami. Koks dažniausias pateiktų toponimų pamatas? Ar galima visus pateiktus toponimus vadinti mikrotoponimais? Jeigu taip, tai kodėl? Dirbdami galite pasinaudoti Endzelytės (2004, 1–10) straipsniu.

Toponimai: *Bagdōniškė* pv. Pkr < *Bagdōnas* avd., *Bėkiškis* stv. Pš < *Bėkas*, *Bekys* avd., *Bivaīniškis* mš. Jnš < *Bivaīniai* k. Jnš, *Dragiškis* gr. Krk < *Drāgas*, *Jėčiškės* b. Jnš < *Jėčius* avd., *Kiaūliškis* dr. Pkr < *Kiaūliškis* dv. (buv.) Pkr, *Kraujeliškis* šlt. Jnšk < *Kraujėlis* avd., *Kvedariškė* kdr. Žgr < *Kvėdaras* avd., *Leībiškis* kln. Sk < *Leibà* avd., *Liberiškis* lkn. Všk < *Liberis* avd., *Meřkeliškis* l. Ps < *Meřkelis* avd., *Mūreliškės* gn. Sk < *Mūrelis* avd., *Paklūoniškis* mš. Lgm < *paklūonė*, *Sodėliškis* dr. Pkr < *sodėlis*.

Užduotis parengta remiantis Endzelytės (2004, 1–10) straipsniu.

10 užduotis

Atsakykite į klausimus apie vietovardžius, pateiktus iš LVŽ. Dirbdami galite pasinaudoti LVŽ.

Vietovardžiai: *Apiskritasai kálnas* kln. Dbk, *Āštrasai kálnas* kln. Dbk, *Aštrūsis kalnėlis* kln. Baib, *Aukštója* mš. Ck, *Baltója Gyoātė* pv. Pžl, *Baltóji* l. Sgl, *Baltóji Kumėlė* b. Žl, *Báltasai griovys* up. Kp, *Bjaurásiai raīstas* rst. Ut.

1. Kuo skiriasi sudėtinių oronimų *Āštrasai kálnas* kln. Dbk ir *Aštrūsis kalnėlis* kln. Baib pirmieji dėmenys? Kurio oronimo pamatinio būdvardžio kamienas yra senesnis? Kas tai rodo?
2. Kaip susidarė sudėtinių oronimų *Apiskritasai kálnas* kln. Dbk, *Āštrasai kálnas* kln. Dbk pirmųjų dėmenų įvardžiuotinės būdvardžių formos? Ar jos yra senesnės už įprastas vyriškosios giminės būdvardžių įvardžiuotines formas? Kas tai rodo?
3. Kuo skiriasi sudėtinių onimų *Baltója Gyoātė* pv. Pžl ir *Baltóji Kumėlė* b. Žl pirmieji dėmenys? Kuri būdvardžio forma yra retesnė ir kurioje Lietuvos dalyje pasitaiko vietovardžių, atsiradusių iš tokių būdvardžių formų?
4. Kaip varijuoja įvardžiuotinių būdvardžių, kurie tapo pamatu onimams *Báltasai griovys* up. Kp ir *Bjaurásiai raīstas* rst. Ut, baigmenys? Kokio kamieno būdvardis tapo onimo *Bjaurásiai raīstas* rst. Ut pamatu?
5. Kaip susidarė onimai *Aukštója* mš. Ck ir *Baltóji* l. Sgl? Kodėl skiriasi įvardžiuotinio būdvardžio, tapusio onimo pamatu, ir paties objekto, kurį įvardina tas onimas, giminė?

Užduotis parengta pagal LVŽ.

11 užduotis

Atsakykite į klausimus apie vietovardžius, pateiktus iš LVŽ. Dirbdami galite pasinaudoti LVŽ.

Vietovardžiai: *An Adūtiškį* l. Ad, *An gluosnyno* b. Sdk, *An šilėlio* l. Dl, *An tiltą* tk. Str, *Ant pievėlių* pv. Ab, *Ant skařdžiaus* dr. Lkm, *Ant skařdzio* dr. Lk, *Ant skýnimą* mš. Upt, *Ant vieškelį* dr. Pnd, *Apie pirťį* l. Asn, *Apie véjo malūną* ar. Vslš, *Apliňk bālą* pv. Svk, *Až alksnyno* mš. Trgn, *Až baliôtės* mš. Sr, *Až daržų* rst. Dgl, *Až gojėlio* pv. Trgn, *Až tilto* dr. Tvr, *Ažù kalnėlio* pv. Dv, *Ažù kapinių* gn. Pškn, *Až ùpei* mš. Ad, *Ažù žvyrynės* l. Sld.

1. Kuo skiriasi pateikti sudėtiniai vietovardžiai, atsiradę iš konstrukcijų *ant* + *kilmininkas* ir *ant* + *galininkas*? Ar tokį patį skirtumą rodo ir vietovardžiai *An šilėlio* l. Dl ir *An tiltą* tk. Str?
2. Kodėl varijuoja sudėtinių vietovardžių *Ant skařdžiaus* dr. Lkm ir *Ant skařdzio* dr. Lk pamatai? Kaip tokią variaciją vertina bendrinės lietuvių kalbos normintojai? Kodėl?
3. Kokius bendrus bruožus turi sudėtinių vietovardžių *An gluosnyno* b. Sdk, *Až gojėlio* pv. Trgn pamatai (juos lyginant su sudėtinių vietovardžių *Ant pievėlių* pv. Ab, *Ažù kapinių* gn. Pškn pamatais)?
4. Kokiose Lietuvos vietose daugiausiai pasitaiko vietovardžių, kurių vienas dėmenų yra *až(ù)*? Kokio prielinksnio reikšmę turi sudėtinių vietovardžių dėmuo *až(ù)*?
5. Kas nusakoma sudėtinio vietovardžio *Až ùpei* mš. Ad konstrukcija? Kokiose dar Lietuvos tarmėse šis prielinksnis gali būti vartojamas su naudininku?
6. Kokius erdvės santykius rodo sudėtiniai vietovardžiai *Apie pirťį* l. Asn, *Apie véjo malūną* ar. Vslš, *Apliňk bālą* pv. Svk įvardinamo objekto atžvilgiu? Kuo jie skiriasi nuo sudėtinio vietovardžio *An Adūtiškį* l. Ad?

Užduotis parengta pagal LVŽ.

12 užduotis

Atsakykite į klausimus apie vietovardžius, pateiktus iš LVŽ. Dirbdami galite pasinaudoti LVŽ.

Vietovardžiai: *Antāgavė* k. Plš, *Antailgis* k. Luok, *An takų* pv. Sg, *Antākalnis* vs. Lel, *Antālieptė* mstl. Zr, *Aňtkalnė* k. Vl, *Ant káлно* l. Mrk.

1. Koks prielinksnis sieja visus nurodytus vietovardžius? Kaip ir kodėl varijuoja jo forma sudėtiniuose ir sudurtiniuose vietovardžiuose?
2. Kuo panašūs ir kuo skiriasi vietovardžiai *Antāgavė* k. Plš, *Antailgis* k. Luok, *Antākalnis* vs. Lel, *Antālieptė* mstl. Zr?
3. Remdamiesi pateiktais onimais paaiškinkite, kuo darybiškai panašūs ir kuo skiriasi sudėtiniai ir sudurtiniai vietovardžiai?

Užduotis parengta pagal LVŽ.

5. Etnonimai, katoikonimai, fitonimai: tarp tikrinės ir bendrinės leksikos

1 užduotis

Vienas pagrindinių baltų etnonimų darybos modelių yra: *vandenvardis* → *kraštovardis* → *etnonimas*. Juo remdamiesi nurodykite vandenvardžius ir kraštovardžius, kurie davė pamatą etnonimams *lietuvis* ir *sūduvis*. Dirbdami galite pasinaudoti LKE>

Pavyzdys: *Dainavà* (upėvardis) → *Dainavà* → *daināvis*.

Užduotis parengta remiantis LKE.

2 užduotis

Irašykite tinkamus baltų etnonimus. Dirbdami galite pasinaudoti LKE ir Kalbelkos (1982) darbu.

Iki XIII a. pabaigos dabartinės Lietuvos pietūs (Alytus, Léipalingis, Nedžingė, Seirijai, Veisiejai ir kt.) buvo ... .., kurie kalbėjo kalba, artima prūsų kalbai, žemės, o šios baltų genties vietovardžius daugiausiai tyrė švedas Knutas Olofas Falkas. Dabartinės Lietuvos šiaurės vakaruose (Gargždai, Klaipėda, Kuliai, Mažeikiai, Palangà, Skuōdas, Šventoji ir kt.) gyveno ... .., kurių baltiškumą įrodė Janis Endzelynas, nors jie ilgą laiką laikyti Pabaltijo finų gentimi, kuri nuo XI a. intensyviai puldinėjo skandinavų žemes (Danijos, Švedijos teritorija). Dabartinė Lietuvos vidurio šiaurinė dalis (Linkuvà, Jōniškis, Žagārė, Žeimėlis ir kt.) buvo ... .., kurių kalba priskiriama rytų baltų grupei, o vardas randamas XI–XIII a. Rusios metraščiuose, teritorija. Rytų baltų grupės kalboms taip pat priskiriama ... .. kalba, kuria kalbėjo baltų gentis, gyvenusi dabartinės Lietuvos šiaurės rytuose (Zarasai, Dusetos, Rōkiškis, Pandėlys, Pasvalys, Svėdasai ir kt.) ir nepalikusi rašto paminklų pirmoji išnykusi iš dabar žinomų baltų genčių.

Užduotis parengta remiantis LKE ir Kalbelkos (1982) darbu.

3 užduotis

Pasinaudoję žinomu etnonimo *dzūkas* aiškinimu (dzūkai yra Dzūkijos gyventojai, taip pavadinti pašėpiant jų šnektoms būdingą dzūkavimą, kai vietoj *č*, *dž* ir *t*, *d* [taip pat ir *tv*, *dv* prieš *i* tipo vokalizmą] taria *c*, *dz*) ir įgytomis lietuvių dialektologijos žiniomis paaiškinkite, kaip atsirado pravardinės kilmės etnonimai. Dirbdami galite pasinaudoti LKE.

Etnonimai:

cieksai (pietų aukštaičių tarmės atstovai),
kapcionai (rytų aukštaičių vilniškių tarmės atstovai),
kapsai (vakarų aukštaičių kauniškių tarmės atstovai),
šlekiai (vakarų aukštaičių šiauliškių tarmės atstovai).

Užduotis parengta remiantis LKE.

4 užduotis

Paaiškinkite, koks bruožas sieja etnonimus *baltai*, *žalininkai*, *žodininkai* ir *rotininkai*. Dirbdami galite pasinaudoti LKE.

Užduotis parengta remiantis LKE.

5 užduotis

Darybiškai aptarkite iš Norkaitienės (2011) pateiktus katoikonimus: nurodykite, koku būdu jie padaryti, išskirkite jų formantus ir sukirčiuotą jų pamatinį oikonimą. Dirbdami galite pasinaudoti Norkaitienės (2011) darbu.

Katoikonimai: *alytùkas*, *baisiogālis*, *batakiškis*, *biržėnas*, *deltùwis*, *dusetiškis*, *dubingỹs*, *ignaliniētis*, *joniškiētis*, *jurbarkiškis*, *kaišiadoriòkas*, *klaipėdiētis*, *lazdijòkas*, *marcinkoniškis*, *nìdininkas*, *oškabaliētis*, *pasvaliētis*, *ragùwis*, *rusniškis*, *šáukėniškis*, *šiaulytis*, *švendubrėnas*, *tauraginis*, *tėlšininkas*, *tėlšiškis*, *tverėčinis*, *uteniškis*, *vainùtiškis*, *vařniškis*, *vilniònis*.

Pavyzdys: priesaginė daryba: *-ietis*: *pasvaliētis* < *Pasvalỹs*.

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2011) darbu.

6 užduotis

Prie iš Norkaitienės (2011) darbo patektų katoikonimų, kurie neatitinka bendrinės kalbos normų, parašykite jų pamatinius oikonimus ir iš jų padarytus bendrinės kalbos normas atitinkančius katoikonimus. Kuriose Lietuvos dalyse tokių oikonimų yra daugiausia? Dirbdami pasinaudokite Norkaitienės (2011) darbu.

Katoikonimai: *adutinskas*, *butrimánčikas*, *ceikinskas*, *dainavėckas*, *dūkštálskas*, *gelvaňskas*, *ignalinskas*, *labanórskis*, *magúnskas*, *mielagėnskas*, *paringouskas*, *pivašiúnskas*, *rudnìckis*, *švenčėnskas*, *vangelánčikas*.

Pavyzdys: *gelvaňskas* – *Gėlvonai* (*gelvoniškis*).

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2011) darbu.

7 užduotis

Iš Norkaitienės (2011) darbo pateiktų oikonimų padarykite įprastus vartoti katoikonimus. Dirbdami pasinaudokite Norkaitienės (2011) darbu.

Oikonimai: *Ariògala*, *Aukštādvaris*, *Dievėniškės*, *Dotnuvà*, *Kalvarijà*, *Kùpiškis*, *Liškiaová*, *Prėnai*, *Sālakas*, *Svėdasai*, *Šėduvà*, *Trākai*, *Žagāre*.

Pavyzdys: *Ariògala* – *ariogališkis*, *ariogaliētis*, *ariogālis*.

Užduotis parengta remiantis Norkaitienės (2011) darbu.

8 užduotis

Remdamiesi iš Aurelijos Gritėnienės (2006) pateiktu tikroju augalo pavadinimu, pateiktu kabutėse, paaiškinkite, kokia yra šių priesaginių fitonimų darybos motyvacija. Atlikdami užduotį galite pasinaudoti Gritėnienės (2006) darbu.

Fitonimai: *agurkėlynas* 'agurklė', *cibulėukas* 'laiškinis česnakas', *ežiūkas* 'dagys', *karkliūkas* 'šluotelinis flioksas', *ledinūkas* 'puošnioji begonija', *mėlynūtė* 'darželinė našlaitė', *ramunėlis* 'daugiametė saulutė', *putinėlis* 'šluotelinė hortenzija', *žibūtė* 'sanpaulija'.

Pavyzdys: *ledinūkas* 'puošnioji begonija' – pagal puošniosios begonijos žiedo panašumą į smulkų, skaidrų saldainį, vadinamą ledinuku.

Remdamiesi savo atsakymais pagrįskite, koks žmogaus pojūtis yra svarbus augalų nominacijos procese.

Užduotis parengta remiantis Gritėnienės (2006) darbu.

9 užduotis

Paaiškinkite, kuo nuo fitonimų skiriasi etnonimai ir katoikonimai. Motyvuokite, kodėl etnonimai, katoikonimai ir fitonimai visada pradedami rašyti mažąja raide ir laikomi bendriniais daiktavardžiais. Dirbdami galite pasinaudoti DLKG ir Gritėnienės (2006) darbu.

Užduotis parengta remiantis DLKG ir Gritėnienės (2006) darbu.

6. *Varia*

1 užduotis

Pateiktos lietuvių kalbos tyrėjų pavardės. Pasinaudoję šio sąrašo pavardėmis pabaikite sakinius. Tuos sakinius, kur įmanoma, papildykite kitų lietuvių onomastikos tyrėjų pavardėmis. Dirbdami galite pasinaudoti LKE.

Onomastikos tyrėjai: *Kazimieras Būga, Petras Jonikas, Vitalija Maciejauskienė, Aldona Paulauskienė, Marija Razmukaitė, Albertas Rosinas, Algirdas Sabaliauskas, Antanas Salys, Bronys Savukynas, Pranas Skardžius, Adelė Valeckienė, Aleksandras Vanagas, Zigmas Zinkevičius.*

1. Apie lietuvių vietovardžius tiriamuosius mokslo darbus parašė ... ..
2. Daug mokslo straipsnių apie gyvenamuosius vietų pavadinimus parašė ... ..
3. Istorinius lietuvių asmenvardžius tyrė ... ..
4. Kapitalinį veikalą apie lietuvių asmenvardžius – dvikamienius vardus, trumpinius, pravardes, krikščioniškos kilmės vardus – parašė ... ..
5. Lietuvių hidronimų etimologijos žodyno autorius – ... ..
6. Lietuvių mokslinės onomastikos pradininkas ir pagrindėjas yra ... ..
7. Lietuvių vardų kilmės žodyno autorius yra ... ..
8. Pirminį lietuvių pavardžių raidos aprašą pagal XIII–XIX a. duomenis pateikė ... ..

Užduotis parengta daugiausia remiantis LKE.

2 užduotis

Į praleistas teksto vietas įrašykite žodžius. Dirbdami galite pasinaudoti Kazio Morkūno (1972, 211–223) straipsniu.

Lietuvių onomastikos mokslo pradžia – bandymai sudaryti tikrinių žodžių ... .. . Atrodo, kad seniausi yra ... .. a. Lietuvos vietovardžių sąrašai, taip pat svarbūs praktiniais ... .. reikalais parengti leidiniai, kur nurodoma daug Lietuvos gyvenamųjų vietų vardų. Vėliau XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje pasirodė J. Spruogio, E. Volterio, J. Tumo–Vaižganto, ... surinkti asmenvardžiai ir vietovardžiai. Vis dėlto jie netenkina šių dienų ... .. reikalavimų.

Sisteminio rinkimo ir mokslinio lietuvių vardyno tyrinėjimo pradininku laikomas ... .., kuris sukaupe apie 47000 ... .. kartoteką, o jos medžiagą naudojo savo darbuose. Jis ir padėjo pamatus onomastikai – ... .. šakai – tiriančiai tikrinius žodžius. K. Būga ne kartą kreipėsi į visuomenę ragindamas rinkti ... .., nes norėjo išleisti jų žodyną.

K. Būgos raginimas buvo įgyvendintas po jo mirties, 1933 m. įsteigus *Pavardžių ir vietovardžių komisiją* ir išleidus *Instrukciją žemės vardynui surašyti* 1934 m. Pagal ją iki 1940 m. mokytojai, miškininkai, žemėtvarkininkai, studentai ir kraštotyrininkai surašė didelę dalį lietuvių ... .. Rinkimui vadovavo ir duomenis tvarkė J. Balčikonis, ..., J. Senkus ir kt. Vėliau dėl karo ši veikla nutrūko.

Po K. Būgos mirties ... .. vardyno tyrimai buvo ilgą laiką nutrūkę. Onomastikos darbai Lietuvoje suintensyvėjo ... .. 6-to dešimtmečio pabaigoje, kai 1959 m. buvo įsteigta *Toponimikos grupė*, 1960 m. išleidusi naują *Instrukciją vietovardžių rinkėjams* ir pradėjusi rengti ekspedicijas į tas vietas, iš kur vietovardžiai rinkti ... .. Šios grupės pastangomis, taip pat aukštųjų mokyklų vykdytomis ekspedicijomis ir privačių

asmenų iniciatyva buvo surinkta daug naujų vietovardžių, patikslinti anksčiau surinkta ... ..
... ..

Kartu su vietovardžiais rinkti ir ... .., nors daugelis jų surašyti dar iki antrojo pasaulinio karo. Vėliau duomenys tikslinti, rinkta medžiaga iš ... .. šaltinių. Taigi XX a. 6–me dešimtmetyje prasidėję ... .. rinkimo darbai padėjo tvirtus pamatus tolesniems tyrimams.

Praleisti žodžiai: A. Salys, asmenvardžiai, bažnyčios, istorijos, K. Būga, leksikologijos, mažiausiai, medžiaga, mokslo, onimų, sąrašus, sisteminiai, vardyno, vardu, vietų vardus, V. Kalvaičio, XVIII a., XX a.

Užduotis parengta remiantis Morkūno (1972, 211–223) straipsniu.

3 užduotis

Į tinkamą lentelės vietą įrašykite baltų onomastikos darbus ir baltų onimų rinkinių pavadinimus. Dirbdami galite pasinaudoti Morkūno (1972, 211–223) straipsniu ir LKE.

21 lentelė

Autorius	Pavadinimas
E. Blesė	
E. Volteris	
J. Endzelynas	
J. Gerulis	
J. Plakis	
J. Spruogis	
J. Tumas–Vaižgantas	
K. Būga	
R. Trautmanas	
V. Dambė	
V. Kalvaitis	

Pavadinimai: *Blydenės vietovardžiai – praeities liudytojai, Latvijos TSR vietovardžiai, Latvių asmenvardžių ir pavardžių studija, Latvijos vietų vardai ir latvių pavardės, Lietuviškų vardu klėtelė, Prūsų asmenvardžiai, Prūsų vietovardžiai, Sąrašas geografinių Lietuvos vardu, Senosios Žemaičių žemės XVI amžiaus geografinis žodynas, Suvalkų gubernijos gyvenamųjų vietų sąrašai, Upių vardu studijos ir aisčių bei slavėnų senovė.*

Užduotis parengta remiantis Morkūno (1972, 211–223) straipsniu ir LKE.

4 užduotis

Į tekstą įrašykite onomastų pavardes ir veikalų pavadinimus. Dirbdami galite pasinaudoti Morkūno (1972, 211–223) straipsniu, LKE ir Algirdo Sabaliausko (1986) darbu.

Nuo 6–to dešimtmečio suintensyvėjęs toponimų ir antroponimų rinkimas davė mokslo vaisių. Buvo išleistas ... .. – iki tol išsamiausias lietuvių hidronimų rinkinys, kur pateikta apie 11000 sunormintų, sukirčiuotų ir su pateikta lokalizacija hidronimų. Tai skatino hidronimų tyrimus ir to rezultatas – A. Vanago parašyta ... .., kur sukurta

visiems toponimams tinkanti darybinė klasifikacija, ir ... .. straipsniai *Ežerų vardai*, kuriuose pateiktas baltiškas etimologinio hidronimų nagrinėjimo modelis. Vėliau A. Vanagas tęsė hidronimikos tyrimus: pasirodo ... .. ir ... .. pradeda publikuoti straipsnius iš oikonimų darybos.

Iš antroponimikos 6–7 dešimtmečiais daug nuveikė ... .., tyręs antikinius vardus kalboje ir raštijoje, bei ... .., surinkęs ir aptaręs dvikamienius asmenvardžius iš LDK Metrikos. Dar minėtina Z. Zinkevičiaus ... .., kur aptariami XVII a. pradžios Vilniaus asmenvardžiai ir pateikiamas pirmasis lietuviškos kilmės antroponimų sąvadas su jų kilmės aiškinimais. Iš kitų darbų minėtini ... .. straipsniai apie lietuvių pavardes, kilusias iš krikščioniškos kilmės vardų, A. Vanago, V. Maciejauskienės ir M. Razmukaitės ... .. bei V. Maciejauskienės monografija ... .., kur apibendrinti pavardžių raidos tyrimai. K. Kuzavinis, B. Savukynas parašė ... .., vėliau plėstą, perleistą kelis kartus ir nepraradusį svarbos iki šiol. A. Butkus išleido ... .., kur pateikė ir surinktas pravardes. Šie darbai ir kitų autorių mokslo straipsniai buvo svarbūs, nes padėjo pagrindą vėlesniems tyrimams – parodė metodologines tyrimo gaires.

XXI a. toliau tęsiami istorinių antroponimų tyrimai – tiriami ne tik atskirų šaltinių istoriniai antroponimai (Kriaunų – ... .., Punios – ... ..), bet intensyviai tiriama miestiečių įvardijimo raida: pasirodo A. Ragauskaitės ... .., kur išryškinami miestiečių pavardžių raidos skirtumai nuo valstiečių. Reabilituojamas ankstesnės kitų autorių publikacijose nuvertinta dvikamienių asmenvardžių trumpinių sluoksnio įtaka pavardėms – pasirodo D. Sinkevičiūtės ... .. Z. Zinkevičius parašo apibendrinamąjį veikalą ... .., kur pristato baltiškos ir krikščioniškos kilmės lietuvių vardus.

Nuo 9–to dešimtmečio suintensyvėjo istorinės toponimikos tyrimai, kurių pradžia – J. Jurkšto istorinių ... .. tyrimai, vėliau pratęsti V. Garliausko, J. Palionio veikaluose. Taip pat XX a. pabaigoje suintensyvėjo smulkių onimų tyrimai – ... .. ištyrė priesaginius helonimus, ... – sudurtinius oronimus, taip pat pradedams skirti dėmesys regioninei toponimikai: ... .. tyrė Telšių rajono, ... – Šiaurės Vidurio Lietuvos, ... – Joniškio rajono, ... – Kuršių Nerijos vietovardžius, nagrinėjami Marijampolės apskrities toponimai (... ..). Remiantis LKI sukauptais onimais iš gyvosios kalbos ir atliktais vietovardžių tyrimais išleistas ... .. (A–B raidės) su kilmės aiškinimais.

Veikalai: *Lietuvių antroponimika, Lietuvių asmenvardžiai, Lietuvių dvikamienių asmenvardžių trumpiniai ir jų kilmės pavardės, Lietuvių hidronimų etimologijos žodynas, Lietuvių hidronimų semantika, Lietuvių pavardžių susidarymas, Lietuvių pavardžių žodynas, Lietuvių pravardės, Lietuvių vardų kilmės žodynas, Lietuvos TSR hidronimų daryba, Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas, Vilniaus vietovardžiai, Lietuvos vietovardžių žodynas, XVI–XVIII a. kauniečių asmenvardžiai.*

Onomastai: A. Vanagas, B. Savukynas, D. Kačainaitė, D. Kisieliūnaitė, D. Sviderskienė, I. Mickienė, J. Dumčius, J. Jurkėnas, J. Palionis, L. Bilkis, L. Simutyte, M. Razmukaitė, N. Bartkutė, R. Endzelytė, V. Maciejauskienė.

Užduotis parengta daugiausia remiantis Morkūno (1972, 211–223) straipsniu, LKE ir Sabaliausko (1986) darbu.

5 užduotis

Prie kiekvieno sąrašė pateikto onimo nurodykite kuo daugiau galimų jo objekto nuorodų.

Onimai: *Adūtiškis, Aidà, Antākālnis, Antanāitė, Anzelmūtė, Baisiógala, Beržai, Butrimónys, Deimenà, Dóvaldė, Dúčkštas, Fòbas, Gaĩgalas, Gelovinė, Genỹs, Kairābalė, Katarinka, Kaūnas, Kazòkinė, Kiaušinis, Leopòldas, Mañtrimas, Marijònas, Nėmunas, Nidà, Rukšėnas,*

Skruzdėlytė, Šinkūnas, Šventoji, Taūrnas, Totorius, Vaižgantas, Vėlnežeris, Ventà, Vilhelminà, Žiėzdras.

Pavyzdžiai: *Deimenà* – moters vardas, upės vardas; *Dūkštas* – ežero vardas, gyvenamosios vietos vardas.

6 užduotis

Prie kiekvieno sąrašė pateikto onimo nurodykite kuo daugiau galimų jo objekto nuorodų.

Onimai: *Alantà, Andrùlis, Antānai, Aukštuolis, Ažušilė, Bařbė, Baumiliškės, Blusà, Būcius, Čėponis, Dagilėnė, Daināvičius, Dāiva, Dārgaudas, Dārius, Didžiulis, Dysnà, Eibaras, Eikšys, Gediminas, Girdėnis, Ignasiukas, Irutė, Jonėlis, Juodagalviai, Júodupė, Juoziuikas, Kaukāzas, Kniauklės, Krysà, Kuprioniškės, Laimutis, Lazdynėliai, Liėpa, Lýgumos, Lōndonas, Markauskas, Mėtà, Meřgežeris, Merkys, Mickus, Mōpsas, Nainė, Neringà, Obelėnas, Oniūnas, Ožkinis, Petraškaitė, Pilėlė, Prānas, Raiinis, Rūdis, Rūsnė, Sākalas, Saulėnas, Sigismūndas, Simonà, Simonāvičius, Skaudvilė, Stėpas, Šėškas, Špōkas, Šventà, Tōšas, Trainys, Tumaitis, Urbaitė, Užkurys, Vaitiėkus, Vilkaitis, Virgīnija, Vitė, Vōkietis, Zità, Žadeikiai, Žėimantas, Žvirblis.*

7 užduotis

Prie kiekvieno sąrašė pateikto antroponimo nurodykite kuo daugiau galimų jo objekto nuorodų. Aptarkite šių antroponimų kilmę ir darybą.

Antroponimai: *Antanaitis, Aūrimas, Baranūskas, Braziūnas, Brōnius, Būtautas, Butiškis, Danutė, Darùlis, Daūmantas, Dembickas, Dovyđaitis, Elenà, Gasparāvičius, Juozėnas, Jogys, Kairys, Kaupas, Kubilius, Kvečiūnas, Leišis, Lietūvininkas, Maņtrimas, Mateišis, Mykoliūnas, Milius, Noreikà, Pākamorė, Pelėda, Pyrāgius, Pūtinas, Ragāuskas, Rimas, Rimutis, Sirvydas, Stanėvičius, Šunėvičius, Tamùlis, Tomkaitis, Vaitekaitis, Vykintas, Vlādas, Žeimantāvičius, Žydelis.*

8 užduotis

Prie kiekvieno sąrašė pateikto antroponimo nurodykite kuo daugiau galimų jo objekto nuorodų. Aptarkite šių antroponimų kilmę ir darybą.

Antroponimai: *Algimantas, Anūpras, Aūrimas, Bagdonāvičius, Banėlis, Bėrnas, Būtkus, Čėpėnas, Čėřškus, Daīnius, Dalià, Dalgedà, Daūbaras, Degūtis, Dominỹkas, Donātas, Drakoniukas, Girūckas, Grybāuskas, Gudėlis, Irenà, Ivanāuskas, Jūrātė, Jurėnas, Jurgità, Kazimieras, Kriaučiūnas, Lāšas, Linas, Linkėvičius, Małdzius, Mickus, Micėvičius, Milda, Mindaugas, Nāglis, Nėlė, Nijolė, Nūtautas, Papinigis, Paūkštė, Paūlius, Petkūnas, Pōcius, Póvilas, Pūžas, Rakštėlis, Ramūnė, Rōkas, Romuāldas, Rukšnà, Sāntaras, Smagurāuskas, Stanislovaitis, Stašaitis, Svajūnas, Šiaulys, Šimāsius, Tāroydas, Taūtkus, Traidėnis, Urbonāvičius, Vidas, Žygas, Žukōvskis, Žvainys.*

9 užduotis

Prie kiekvieno sąrašė pateikto toponimo nurodykite kuo daugiau galimų jo objekto nuorodų. Aptarkite šių toponimų kilmę, darybą ir semantiką.

Toponimai: *Aguškiškė, Balėlė, Barzdžiūnai, Dargiškės, Didžiāgiris, Eišiškės, Eivydai, Gelgaudiškis, Gervinė, Getautiškė, Gilūžis, Giraitė, Gōjus, Grigaliūnai, Gūdaraitis, Ignalinā, Jonavā, Juodasis kēlias, Juodlaukiai, Jūodbūdis, Juozapinė, Beñdoriškė, Jūrgiškė, Justiniškės, Kaūnas, Kerēliškės miškas, Laukuvā, Lūgiabalė, Mažūpė, Mykōliškės, Narkūnai, Naujōji, Naujōji Pašaminė, Parýžius, Pēlekonių miškas, Piliūkės, Raguvā, Ramanavā, Salinis, Samānis, Šalnāitis, Švenčiōnys, Tiltaviētė, Totōriškės, Upēlis, Vēlniabalė, Vēlnio duobė, Vēlnio raistas, Žadvaīniai, Žaliāpieviai.*

10 užduotis

Prie kiekvieno sąrašė pateikto toponimo nurodykite kuo daugiau galimų jo objekto nuorodų. Aptarkite šių toponimų kilmę, darybą ir semantiką.

Toponimai: *Adamāvo ežeriūkai, Akmeniškiai, Aleksandrijā, Aleksōtas, Algirdai, Anýkščiai, Artōji, Babrungėnai, Bagdōniškis, Begālis, Būrbiškis, Dainavōs giria, Daržēliai, Diēvo Krėslo kálnas, Doikėlmis, Džiūginėnai, Ešerinis, Fabijōniškės, Geneliškis, Giedraičiai, Gurklūs, Janūliškis, Jūodaraistis, Jūrgiškis, Kampuōtis, Kaūšiškės, Kavoliškės, Kumpėlė, Lėpkalnis, Lūkiškės, Lūšiai, Medingėnų miškas, Mickiškė, Mikolāičiai, Molkasā, Naujākiemis, Norvaišiai, Nōrviliškės, Pagiriaĩ, Panevėžys, Pāskaistupis, Purovynė, Rimgailai, Rūdupė, Rūsnės salā, Santakā, Senāsis Daugėliškis, Spenglā, Stanislavāvas, Šalčininkēliai, Šeškynė, Širšupis, Švėdkapiai, Šviesiōji balā, Trakai, Vaickūniškės, Veisiējis, Vosbutai, Žalgiriaĩ, Žāliasiai, Žirnynė, Žvirblaičiai.*

Naudotos literatūros sąrašas

- Aleknavičienė Ona, 2005, Tauragniškių pravardės, – *Lituanistica* 63 (3), 47–70, žr. <http://www.lmaleidykla.lt/lituanistica/2005/3/2785> (tikrinta 2015-01-30).
- Aliūkaitė Daiva, 2006, Naujasis antroponimikos objektas: „pokalbių svetainių“ slapyvardžiai (NICK), – *Prace Baltistyczne: język, literatura, kultura* 3, 97–104.
- ALS – *Apie lietuviškuosius slapyvardžius. Straipsnių rinkinys*, 2008, Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka.
- Bartkutė Nerija, 2007, Kalnuotų vietų įvardijimas nekalnuotoje Lietuvos teritorijoje (remiantis Joniškio rajono vietovardžiais), – *Acta Linguistica Lithuanica* 56, 23–40, žr. http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2007~1367162853606&indx=3&recIds=TLITLIJ.04~2007~1367162853606&recIdxs=2&elementId=2&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=0&scp.scps=scope%3A%28TLITLI%29&frbg=&tab=default_tab&dstmp=1425221330650&srt=rank&mode=Basic&v1%2880346472UI0%29=any&dum=true&v1%281UIStartWith0%29=contains&v1%28freeText0%29=bartkut%C4%97%20nerija&vid=LDB&v1%28114246045UI1%29=all_items (tikrinta 2015-01-30).
- Bilkis Laimutis, 2008, *Lietuvių helonimų daryba. Priesaginiai ir priesagėtieji helonimai*, Vilnius: LKI I-kla.
- Buivydienė Rūta, 1997, *Vedybų giminystės pavadinimai*, Vilnius: MELI.
- Būtėnas Julius, 1981, *Pseudonimai, arba slapyvardžiai*, Vilnius: Vaga.
- Butkus Alvydas, 1995, *Lietuvių pravardės*, Kaunas: Aesti.
- Džežulskienė Judita, 2011, Internetiniai sporto ir politikos straipsnių komentuoju slapyvardžiai, – *Kalbos kultūra* 84, 230–239, žr. http://www.lki.lt/LKI_LT/index.php?option=com_content&view=article&id=729&Itemid=37 (tikrinta 2015-01-30).
- Endzelytė Renata, 2004, Šiaurės vidurio Lietuvos vietovardžiai su priesaga *-išk-*, – *Acta Linguistica Lithuanica* 50, 1–10, žr. http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2004~1367164536355&indx=2&recIds=TLITLIJ.04~2004~1367164536355&recIdxs=1&elementId=1&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=0&scp.scps=scope%3A%28TLITLI%29&frbg=&tab=default_tab&dstmp=1425221845935&srt=rank&mode=Basic&v1%2880346472UI0%29=any&dum=true&v1%281UIStartWith0%29=contains&v1%28freeText0%29=endzelyt%C4%97%20renata&vid=LD B&v1%28114246045UI1%29=all_items (tikrinta 2015-01-30).
- Gritėnienė Aurelija, 2006, *Augalų pavadinimų motyvacija šiaurės panevėžiškių patarmėje*, Vilnius: LKI.
- Jakučionytė Rasa, 2010, *Alantos krašto karvių vardai*, Jaunųjų filologų konkursui pateikto darbo rankraštis.
- Jurkštas Jonas, 1985, *Vilniaus vietovardžiai*, Vilnius: Mokslas.
- Kabelka Jonas, 1982, *Baltų filologijos įvadas*, Vilnius: Mokslas.
- Kačinėnaitė Dalia, 2008, Lietuvių sudurtinių oronimų darybos bruožai, – *Baltistica* 43 (2), 275–288, žr. <http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/1242> (tikrinta 2015-01-31).
- Kazlauskas Joris, 2010, *Šiuolaikiniai naminių gyvūnų vardai Lietuvoje*, Jaunųjų filologų konkursui pateikto darbo rankraštis.
- KTŽ – Gaivenis Kazimieras, Keinys Stasys *Kalbotyros terminų žodynas*, 1990, Kaunas: Šviesa.
- LKE – *Lietuvių kalbos enciklopedija* (sud. K. Morkūnas), 2008, Vilnius: MELI.
- LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas*, 2002, Vilnius: LKI I-kla, žr. <http://www.lkz.lt/dzl.php?12> (tikrinta 2015-01-30).
- LLE – Vytautas Kubilius ir kt. (red.), *Lietuvių literatūros enciklopedija*, 2001, Vilnius: LLTI.

- LPŽ – Vanagas Aleksandras (red.) *Lietuvių pavardžių žodynas* 1–2, 1985, 1989, Vilnius: Mokslas.
- LTV – *Lietuviški tradiciniai vietovardžiai. Gudijos, Karaliaučiaus krašto, Latvijos, Lenkijos*, 2002, Vilnius: MELI.
- LVKŽ – Kuzavinis Kazimieras, Savukynas Bronys, *Lietuvių vardu kilmės žodynas*, 2007, Vilnius: MELI.
- LVŽ – *Lietuvos vietovardžių žodynas A–B*, 2008, Vilnius: LKI.
- Maciejauskienė Vitalija, 1973, Naujosios dvikamienės lietuvių pavardės su asmenvardiniu sandu, – *LTSR MA darbai*, A serija, 1 (42), 177–180.
- Maciejauskienė Vitalija, 1989, Kaip slavintos lietuvių pavardės, – *Kalbos kultūra*, 56, 66–69.
- Maciejauskienė Vitalija, 1991, *Lietuvių pavardžių susidarymas*, Vilnius: Mokslas.
- Maciejauskienė Vitalija, 1993, Lietuvių įvardijimas XIX a. pirmojoje pusėje, – *Baltų onomastikos tyrinėjimai (Lietuvių kalbotyros klausimai)* 32, 100–113.
- Maciejauskienė Vitalija, 1999, Moterų įvardijimas XIX a. istorijos šaltiniuose, – *Acta Linguistica Lithuanica* XLI, 108–144.
- Morkūnas Kazys, 1972, Lietuvių vardyno rinkimas ir tyrinėjimas, – *Leksikos tyrinėjimai (Lietuvių kalbotyros klausimai)* 13, 211–223.
- Norkaitienė Milda, 2003, Lietuvių zoonimai. Kiaulių (*Sus domesticus*) vardai, – *Leksikografijos ir leksikologijos problemos*, Vilnius: LKI 1-kl., 195–212.
- Norkaitienė Milda, 2004, Lietuvių zoonimai. Ožkų (*capra hircus*) vardai, – *Istoriniai tekstai ir vietos kultūra*, Šiauliai, Ryga: Liucilijus, 34–40.
- Norkaitienė Milda, 2011, *Vietovardinių asmenų pavadinimų (katoikonimų) žodynas*, Vilnius: LKI 1-kl.
- Ragauskaitė Alma, 2005, *XVI–XVIII a. kauniečių asmenvardžiai*, Vilnius: LKI 1-kl.
- Razmukaitė Marija, 1981, Priesaginės darybos Lietuvos TSR gyvenamųjų vietų vardai iš hidronimų, – *Lietuvių onomastikos tyrinėjimai (Lietuvių kalbotyros klausimai)* 21, 199–204.
- Razmukaitė Marija, 1988, Apeliatyviniai priesaginės darybos Lietuvos TSR oikonimai, – *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, 3 (104), 88–104.
- Razmukaitė Marija, 1989, Būdingesnės Lietuvos TSR oikonimų darybos priesagos, – *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, 3 (108), 138–147.
- Razmukaitė Marija, 1991, Lietuvos oikonimai, išvesti iš kitų oikonimų, – *Lituanistica* 2 (6), 53–60.
- Razmukaitė Marija, 1993, Oikonimų, atsiradusių iš asmenvardžių su patroniminėmis priesagomis, paplitimas Lietuvoje, – *Baltų onomastikos tyrinėjimai (Lietuvių kalbotyros klausimai)* 32, 133–165.
- Razmukaitė Marija, 1999, Priesaginiai oikonimai iš asmenvardžių ir apeliatyvinių asmenų pavadinimų, – *Acta Linguistica Lithuanica (Lietuvių kalbotyros klausimai)*, XLI, 159–201.
- Razmukaitė Marija, 2002, Lietuvos sudurtinių oikonimų darybos bruožai, – *Acta Linguistica Lithuanica* XLVI, 121–130, žr.
- [http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2002~1367164515526&indx=1&recIds=TLITLIJ.04~2002~1367164515526&recIdxs=0&elementId=0&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&fctN=facet_creationdate&dscnt=0&rfnGrp=1&scp.scps=scope%3A%28TLITLI%29&fctV=\[2001+TO+2002\]&tab=default_tab&dstmp=1425222665068&mode=Basic&v1%2880346472UI0%29=any&v1%281UIStartWith0%29=contains&rfnGrpCounter=1&v1%28freeText0%29=razmukait%C4%97%20&vid=LDB&v1%28114246045UI1%29=all_items](http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2002~1367164515526&indx=1&recIds=TLITLIJ.04~2002~1367164515526&recIdxs=0&elementId=0&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&fctN=facet_creationdate&dscnt=0&rfnGrp=1&scp.scps=scope%3A%28TLITLI%29&fctV=[2001+TO+2002]&tab=default_tab&dstmp=1425222665068&mode=Basic&v1%2880346472UI0%29=any&v1%281UIStartWith0%29=contains&rfnGrpCounter=1&v1%28freeText0%29=razmukait%C4%97%20&vid=LDB&v1%28114246045UI1%29=all_items)
(tikrinta 2015-01-30).
- Razmukaitė Marija, 2003, Sudėtiniai Lietuvos oikonimai, – *Baltų filologija* XII (2), 63–80.
- Razmukaitė Marija, 2008, Pirminiai, daugiskaitiniai ir galūninės darybos Lietuvos oikonimai iš hidronimų, – *Lituanistica* 54, 1 (73), 60–72, žr.
- <http://www.lmaleidykla.lt/lituanistica/2008/1/> (tikrinta 2015-01-30).
- Sabaliauskas Algirdas, 1986, *Baltų kalbų tyrinėjimai*, Vilnius: Mokslas, 1986.
- Savukynas Bronys, 1962, Ežerų vardai Č–D, – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 5, 191–198.

- Savukynas Bronys, 1963, Kilmininkiniai lietuvių vietovardžiai, – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 6, 235–246.
- Sideravičiūtė–Mickienė Ilona, 2006, Priesaginiai Lietuvos drimonimai: semantinis aspektas, – *Kalbos vienetų semantika ir struktūra*, Klaipėda: KU leidykla, 175–181.
- Sinkevičiūtė Daiva, 2002, Lietuvių dvikamienių vardų trumpinimo tendencijos šnekamojoje kalboje, – *Baltistica* 37 (2), 317–341, žr.
<http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/728> (tikrinta 2015-01-30).
- Sinkevičiūtė Daiva, 2006, *Lietuvių dvikamienių asmenvardžių trumpiniai ir jų kilmės pavardės*, Vilnius: VU I-kl.
- Sinkevičiūtė Daiva, 2010, Kokios yra mūsų pavardės, – *Spectrum* 1, 10–12.
- Sinkevičiūtė Daiva, 2011, Nauji 2007–2010 m. lietuviškos kilmės vaikų vardai ir jų davimo polinkiai, – *Kalbos kultūra* 84, 214–230, žr.
http://www.lki.lt/LKI_LT/index.php?option=com_content&view=article&id=729&Itemid=37 (tikrinta 2015-01-30).
- Skabeikytė–Kazlauskienė Gražina (parengėja), 2011, „Justė pustė išsipustė“: dabartiniai lietuvių vaikų prasivardžiovimai, – *Tautosakos darbai* XLII, 265–295, žr.
<http://www.lti.lt/lt/td42> (tikrinta 2015-01-30).
- Sviderskienė Dalia, 2005, Marijampolės apskrities Marijampolės valsčiaus vietovardžių darybos ir kilmės polinkiai, – *Acta Linguistica Lithuanica* 52, 91–119, žr.
[http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2005~1367151492551&indx=2&recIds=TLITLIJ.04~2005~1367151492551&recIdxs=1&elementId=1&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=0&fctN=facet_creationdate&rfnGrp=1&frbg=&fctV=\[2005+TO+2006\]&scps=scope%3A%28TLITLI%29&tab=default_tab&dstmp=1425223160124&srt=rank&mode=Basic&vl%2880346472UI0%29=any&dum=true&vl%281UIStartWith0%29=contains&rfnGrpCounter=1&vl%28freeText0%29=sviderskien%C4%97&vid=LDB&vl%28114246045UI1%29=all_items](http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2005~1367151492551&indx=2&recIds=TLITLIJ.04~2005~1367151492551&recIdxs=1&elementId=1&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=0&fctN=facet_creationdate&rfnGrp=1&frbg=&fctV=[2005+TO+2006]&scps=scope%3A%28TLITLI%29&tab=default_tab&dstmp=1425223160124&srt=rank&mode=Basic&vl%2880346472UI0%29=any&dum=true&vl%281UIStartWith0%29=contains&rfnGrpCounter=1&vl%28freeText0%29=sviderskien%C4%97&vid=LDB&vl%28114246045UI1%29=all_items) (tikrinta 2015-01-30).
- Sviderskienė Dalia, 2006, Marijampolės apskrities drimonimų darybos ir kilmės polinkiai, – *Acta Linguistica Lithuanica* 54, 49–62, žr.
[http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2006~1367154959980&indx=3&recIds=TLITLIJ.04~2006~1367154959980&recIdxs=2&elementId=2&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=0&fctN=facet_creationdate&rfnGrp=1&frbg=&fctV=\[2005+TO+2006\]&scps=scope%3A%28TLITLI%29&tab=default_tab&dstmp=1425223226978&srt=rank&mode=Basic&vl%2880346472UI0%29=any&dum=true&vl%281UIStartWith0%29=contains&rfnGrpCounter=1&vl%28freeText0%29=sviderskien%C4%97&vid=LDB&vl%28114246045UI1%29=all_items](http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=TLITLIJ.04~2006~1367154959980&indx=3&recIds=TLITLIJ.04~2006~1367154959980&recIdxs=2&elementId=2&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscnt=0&fctN=facet_creationdate&rfnGrp=1&frbg=&fctV=[2005+TO+2006]&scps=scope%3A%28TLITLI%29&tab=default_tab&dstmp=1425223226978&srt=rank&mode=Basic&vl%2880346472UI0%29=any&dum=true&vl%281UIStartWith0%29=contains&rfnGrpCounter=1&vl%28freeText0%29=sviderskien%C4%97&vid=LDB&vl%28114246045UI1%29=all_items) (tikrinta 2015-01-30).
- Šmatavičiūtė Dalia, 1993, Krikščioniškas vardas ir krikšto vardas, – *Lietuvių kalba: tyrėjai ir tyrimai*, konferencijos pranešimų tezės 1993 m. spalio 20–22 d., Vilnius: LKI, 29.
- ŠMK – Anglickienė Laima, Skabeikytė–Kazlauskienė Gražina, Macijauskaitė–Bonda Jurgita, Kulakauskienė Dovilė, Šlepavičiūtė Ingrida, *Šiuolaikinis moksleivių folkloras* (pasišaipymai iš vardų), Vilnius: Gimtasis žodis, 2013, 42–56.
- TTŽ – Algimantas Kinderys (ats. redaktorius) *Tarptautinių žodžių žodynas*, 2001, Vilnius: Alma litera.
- Urbanavičiūtė Žaneta, Žičkutė Violeta, 1974, Lietuvių pavardės, – *Kalbotyra* 26 (1), 55–61.
- Vanagas Aleksandras, 1963, Sinkopė dvikamieniuose lietuvių upėvardžiuose su antruoju sandu *-up-*, – *Lietuvos TSR MA darbai*, serija A, 2 (15), 261–265.
- Vanagas Aleksandras, 1970, *Lietuvos TSR hidronimų daryba*, Vilnius: Mintis.
- Vanagas Aleksandras, 1973 – Александрас Ванас, Структурно-словообразовательный анализ названий гор Литвы, – *Lietuvos TSR MA darbai*, A serija, 3 (44), 209–219.
- Vanagas Aleksandras, 1974, Mūsų pavardės I. Pavardės iš hebrajiškos kilmės vardų, – *Žodžiai ir žmonės*, Vilnius: Mintis, 86–152.
- Vanagas Aleksandras, 1977, Mūsų pavardės II. Pavardės iš graikiškos kilmės vardų, – *Žmonės ir kalba*, Vilnius: Mokslas, 48–92.

Vanagas Aleksandras, 1980, Mūsų pavardės III. Pavardės iš lotyniškos kilmės vardų, – *Kalba ir mintis*, Vilnius: Mokslas, 52–95.

Vanagas Aleksandras, 1981, Lietuvių hidronimų semantika, – *Lietuvių onomastikos tyrinėjimai (Lietuvių kalbotyros klausimai)* XXI, 4–153.

Vanagas Aleksandras, 1981a, *Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas*, Vilnius: Mokslas.

Vanagas Aleksandras, 1982, *Mūsų vardai ir pavardės*, Vilnius: Mokslas.

Vanagas Aleksandras, 1983, Mūsų pavardės IV. Pavardės iš slaviškos kilmės vardų, – *Mintis ir ženklas*, Vilnius: Mokslas, 73–103.

Vanagas Aleksandras, 1988, *Lietuvių vandenvardžiai*, Vilnius: Mokslas.

Vanagas Aleksandras, 1996, *Lietuvos miestų vardai*, Vilnius: MELI.

VŽ – *Vietovardžių žodynas*, 2002, Vilnius: MELI.

Zaveckienė Žiedūnė, 1998, Slapyvardžiai ir jų aiškinimas, – *Knygotyra* 25 (32), 378–399.

Zinkevičius Zigmąs, 1966, *Lietuvių dialektologija*, Vilnius: Mintis.

Zinkevičius Zigmąs, 1977, *Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje*, Vilnius: Mokslas.

Zinkevičius Zigmąs, 1988, Maciejauskienė V., Razmukaitė M., Vanagas A. Lietuvių pavardžių žodynas A–K: Lietuvių kalbos ir literatūros institutas/ Ats. red. A. Vanagas. V.: Mokslas (rec.), – *Baltistica* 24 (1), 94–105.

Zinkevičius Zigmąs, 1994, *Lietuvių kalbos dialektologija*, Vilnius: MELI.

Zinkevičius Zigmąs, 2005, *Krikščionybės ištakos Lietuvoje*, Vilnius: Katalikų akademija.

Zinkevičius Zigmąs, 2008, *Lietuvių asmenvardžiai*, Vilnius: LKI I-kl.

Interneto puslapiai

Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos, Statistikos duomenys, http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217809/Idomioji_statistika.pdf (tikrinta 2015-01-30).

Lietuvos Respublikos piliečių vardų sąvadas, Vardai, <http://vardai.vlkk.lt/> (tikrinta 2015-01-30).

Kazilionis Remigijus, Europos čempionato dienoraštis: apie Kalną, Delną ir kodėl tik J. Kazlauskas neturi pravardės, lrytas.lt (<http://www.lrytas.lt/sportas/krepsinis/europos-cempionato-dienorastis-6-apie-kalna-delna-ir-kodel-tik-j-kazlauskas-neturi-pravardes.htm>) (tikrinta 2015-01-30).

Varnauskas Rimantas, *Politikų pravardės – neatsiejama įvaizdžio dalis*, Alfa.lt (<http://www.alfa.lt/straipsnis/15074408/politiku-pravardes-neatsiejama-ivaizdzio-dalis>) (tikrinta 2015-01-30).

www.vardai.vlkk.lt (tikrinta 2015-01-30).

Sutrumpinimai

a. Objektų ir kiti sutrumpinimai

a. - amžius
ap. - apylinkė
ar. - arimas
avd. - asmenvardis
b. - bala
buv. - buvęs, -usi
dab. - dabartinis
dl. - dalis
dr. - dirva
drb. ž. - dirbama žemė
dv. - dvaras
est. - estų
ež. - ežeras
g. - gatvė
gn. - ganykla
gr. - giria
it. - italų
k. - kaimas
kdr. - kūdra
kln. - kalnas
klv. - kalva
kp. - kapai
kt. - kiti
l. - laukas
la. - latvių
lie. - lietuvių
lkn. - laukymė
m. - metai
mst. - miestas
mstl. - miestelis
mš. - miškas
pkrnt. - pakrantė
plg. - palygink
plk. - pelkė, pelkėta vieta
prvd. - pravardė
pv. - pieva
pvd. - pavardė
pvz. - pavyzdžiui
r. - rajonas
rst. - raistas
rus. - rusų
sav. - savivaldybė
stv. - sietuva
š. - šilas
šlt. - šaltinis
tk. - takas
up. - upė
v. - vardas
vs. - viensėdis

b. Paplitimo (lokalizacijos) nuorodų sutrumpinimai

Ab – Abarauskai (Lazdijų r.)
Ad – Adutiškis (Švenčionių r.)
Akm – Akmenė
Al – Alytus
Alksnp – Alksniupiai (Radviliškio r.)
Aln – Alanta (Molėtų r.)
Als – Alsėdžiai
Alš – Alšėnai (Kauno r.)
Alv – Alovė (Alytaus r.)
Alvt – Alvitas (Vilkaviškio r.)
An – Anykščiai
Ant – Antalieptė (Zarasų r.)
Antz – Antazavė (Zarasų r.)
Asn – Ausieniškės (Elektrėnų sav.)
Ašm – Ašmena (Baltarusija)
Ašmn – Ašminta (Prienų r.)
Baib – Baibiai (Zarasų r.)
Bbr – Babrungas (Plungės r.)
Brb – Balbieriškis (Prienų r.)
Brs – Breslauja (Baltarusija)
Brš – Birštonas (Prienų r.)
Brž – Biržai
Bsg – Baisogala (Radviliškio r.)
Bt – Bataikiai (Tauragės r.)
Btg – Betygala (Raseinių r.)
Btr – Butrimonys (Alytaus r.)
Bzd – Bezdonys (Vilniaus r.)
Cgn – Cigoniškiai (Joniškio r.)
Ck – Ceikiniai (Ignalinos r.)
Čk – Čekiškė (Kauno r.)
Dbg – Dubingiai (Molėtų r.)
Dbk – Debeikiai (Anykščių r.)
Dg – Daugai (Alytaus r.)
Dgč – Degučiai (Zarasų r.)
Dgl – Daugailiai (Utenos r.)
Dglš – Daugėliškis (Ignalinos r.)
DglšN – Naujasis Daugėliškis (Ignalinos r.)
Dk – Daukšiai (Joniškio r.)
Dkšt – Dūkštas (Ignalinos r.)
Dl – Deltuva (Ukmergės r.)
Dml – Dameliai (Joniškio r.)
Dr – Darbėnai (Kretingos r.)
Drsk – Druskininkai
Ds – Dusetos (Zarasų r.)
Dt – Dotnuva (Kėdainių r.)
Dv – Dieveniškės (Šalčininkų r.)
Dvr – Dvareliškiai (Joniškio r.)
End – Endriejovas (Klaipėdos r.)

Erž – Eržvilkas (Jurbarko r.)
 Gdl – Geldapė (Lenkija)
 Gdr – Giedraičiai (Molėtų r.)
 Gdž – Gudžiūnai (Kėdainių r.)
 Gl – Gelgaudiškis (Šakių r.)
 Gld – Geldapė (Lenkija)
 Glv – Gelvonai (Širvintų r.)
 Gmn – Gimnėnai (Joniškio r.)
 Gr – Gaurė (Tauragės r.)
 Grb – Grybėnai (Ignalinos r.)
 Grg – Gargžai (Klaipėdos r.)
 Grk – Girkalnis (Raseinių r.)
 Grl – Garliava (Kauno r.)
 Grz – Gruzdžiai (Šiaulių r.)
 Grž – Grūžiai (Pasvalio r.)
 Gstg – Guostagalis (Pakruojo r.)
 Gšč – Gasčiūnai (Joniškio r.)
 Guob – Guobai (Kazlų Rūdos sav.)
 Gž – Gižai (Vilkaviškio r.)
 Igl – Igliškėliai (Marijampolės sav.)
 Ign – Ignalina
 Imbr – Imbradas (Zarasų r.)
 Yl – Ylakiai (Skuodo r.)
 Jdp – Juodupė (Rokiškio r.)
 Jnk – Jankai (Kazlų Rūdos sav.)
 Jnp – Janapolė (Telšių r.)
 Jnš – Joniškis
 Jnšk – Joniškėlis (Pasvalio r.)
 JnšM – Joniškis (Molėtų r.)
 Jon – Jonava
 Jrb – Jurbarkas
 Jsv – Josvainiai (Kėdainių r.)
 Jšn – Jašiūnai (Šalčininkų r.)
 Jz – Jieznas (Prienas)
 Jž – Jūžintai (Rokiškio r.)
 Kairn – Kairėnai (Vilniaus mst. dl.)
 Kbš – Kibyšiai (Varėnos r.)
 Kdl – Kiduliai (Šakių r.)
 Kdn – Kėdainiai
 Kl – Kuliai (Plungės r.)
 Klk – Klykoliai (Akmenės r.)
 Klm – Kelmė
 Klp – Klaipėda
 Klt – Kaltanėnai (Švenčionių r.)
 Kltn – Kaltinėnai (Šilalės r.)
 Klv – Kalviai (Kaišiadorių r.)
 Klvr – Kalvarija (Marijampolės r.)
 Km – Kamajai (Rokiškio r.)
 Kn – Kaunas
 Kp – Kupiškis
 Kpč – Kapčiamiestis (Lazdijų r.)
 Krk – Krakės (Kėdainių r.)
 Krkl – Karklėnai (Kelmės r.)
 Krkn – Krekenava (Panevėžio r.)
 Krn – Kruonis (Kaišiadorių r.)
 Krns – Kriaunos (Rokiškio r.)
 Krp – Kruopiai (Akmenės r.)
 Krsn – Krosna (Lazdijų r.)
 Krš – Kuršėnai (Šiaulių r.)
 Krt – Kartena (Kretingos r.)
 Krtn – Kretinga
 Krtv – Kurtuvėnai (Šiaulių r.)
 Krž – Kražiai (Kelmės r.)
 Kš – Kaišiadorys
 Ktk – Kuktiškės (Utenos r.)
 Kur – Kurkliai (Anykščių r.)
 Kv – Kvėdarna (Šilalės r.)
 Kvr – Kavarskas (Anykščių r.)
 KzR – Kazlų Rūda
 Kzt – Kazitiškis (Ignalinos r.)
 Lb – Labguva (Kaliningrado sritis)
 Lbn – Labanoras (Švenčionių r.)
 Lbv – Liubavas (Kalvarijos sav.)
 Ldvn – Liudvinavas (Marijampolės sav.)
 Lel – Leliūnai (Utenos r.)
 Lgm – Lygumai (Pakruojo r.)
 Lk – Luokė (Telšių r.)
 Lkč – Lekėčiai (Šakių r.)
 Lkm – Linkmenys (Ignalinos r.)
 Lkš – Lukšiai (Šakių r.)
 Ll – Lioliai (Kelmės r.)
 Lnkv – Linkuva (Pakruojo r.)
 Lp – Leipalingis (Lazdijų r.)
 Lš – Liškiava (Varėnos r.)
 Luok – Luokesa (Molėtų r.)
 Lvr – Lavoriškės (Vilniaus r.)
 Lzd – Lazdijai
 Mkn – Miknaičiai (Joniškio r.)
 Ml – Mielagėnai (Ignalinos r.)
 Mlt – Molėtai
 Mrj – Marijampolė
 Mrk – Merkinė (Varėnos r.)
 Ms – Mosėdis (Skuodo r.)
 Msn – Musninkai (Širvintų r.)
 Mšk – Meškuičiai (Šiaulių r.)
 Mžk – Mažeikiai
 Ndž – Nedzingė (Varėnos r.)
 Nj – Naujamiestis (Panevėžio r.)
 Nmč – Nemenčinė (Vilniaus r.)
 Nmk – Nemakščiai (Raseinių r.)
 Nmž – Nemėžis (Vilniaus r.)
 Nmž – Žemaičių Naumiestis (Šilutės r.)
 Ob – Obeliai (Rokiškio r.)
 Onš – Onušis (Trakų r.)
 Pb – Paberžė (Vilniaus r.)
 Pbr – Pabiržė (Biržų r.)
 Pbrd – Pabradė (Švenčionių r.)

Pd – Padubysis, dab. Bazilionai (Šiaulių r.)
 Pg – Pagiriai (Kėdainių r.)
 Pgg – Pagėgiai (Šilutės r.)
 Pjv – Pajevonys (Vilkaviškio r.)
 Pkln – Pakalniai (Utenos r.)
 Pkr – Pakruojis
 Pkšt – Paukštakiai (Plungės r.)
 Plm – Palomenė (Kaišiadorių r.)
 Pln – Plungė
 Plng – Palanga
 Plp – Paliepiei (Raseinių r.)
 Plš – Palūšė (Ignalinos r.)
 Plt – Plateliai (Plungės r.)
 Plv – Pilviškiai (Vilkaviškio r.)
 Pmp – Pampėnai (Pasvalio r.)
 Pn – Panevėžys
 Pnd – Pandėlys (Rokiškio r.)
 PnmR – Panemunis (Rokiškio r.)
 Pnt – Panoteriai (Jonavos r.)
 Pnvž – Panevėžiukas (Kauno r.)
 Pp – Papilė (Akmenės r.)
 Prdm – Parudaminys (Vilniaus r.)
 Prk – Priekulė (Klaipėdos r.)
 Prn – Prienai
 Prnv – Pernarava (Kėdainių r.)
 Ps – Pasvalys
 Pš – Pašvitinys (Pakruojo r.)
 Pškn – Poškonys (Šalčininkų r.)
 Pšp – Pošupės (Joniškio r.)
 Pšš – Pašušvys (Radviliškio r.)
 Pun – Punia (Alytaus r.)
 Pžl – Pažuočiai (Molėtų r.)
 R – Riešė (Vilniaus r.)
 Raud – Raudonė (Jurbarko r.)
 Rd – Radviliškis
 Rdm – Rudamina (Lazdijų r.)
 RdN – Nemunėlio Radviliškis (Biržų r.)
 Rdš – Rūdiškės (Trakų r.)
 Rgv – Raguva (Panevėžio r.)
 Rim – Rimšė (Ignalinos r.)
 Rk – Rokiškis
 Rkn – Rukainiai (Vilniaus r.)
 Rm – Ramygalė (Panevėžio r.)
 Rs – Raseiniai
 Rsn – Rusnė (Šilutės r.)
 Rud – Rudnia (Varėnos r.)
 Sb – Subačius (Kupiškio r.)
 Sd – Seda (Mažeikių r.)
 Sdk – Sudeikiai (Utenos r.)
 Sdl – Sodeliškiai (Biržų r.)
 Sdrv – Sudervė (Vilniaus r.)
 Sem – Semeliškės (Elekrenų sav.)
 Sg – Saugos (Šilutės r.)
 Sgl – Saugėlaukis (Joniškio r.)
 Sk – Skaistgirys (Joniškio r.)
 Skd – Skuodas
 Skdv – Skaudvilė (Tauragės r.)
 Skp – Skapiškis (Kupiškio r.)
 Slč – Saločiai (Pasvalio r.)
 Sld – Saldutiškis (Utenos r.)
 Slk – Salakas (Zarasų r.)
 Slnt – Salantai (Kretingos r.)
 Smal – Smalvos (Zarasų r.)
 Sml – Smilgiai (Panevėžio r.)
 Smn – Simnas (Alytaus r.)
 Sn – Seinai (Lenkija)
 Snt – Sintautai (Šakių r.)
 Sr – Sariai (Švenčionių r.)
 Srd – Seredžius (Jurbarko r.)
 Srj – Seirijai (Lazdijų r.)
 Srv – Surviliškis (Kėdainainių r.)
 Ss – Sasnava (Marijampolės r.)
 Stč – Stačiūnai (Pakruojo r.)
 Stk – Stakliškės (Prienų r.)
 Stn – Stoniškiei (Šilutės r.)
 Str – Strūnaitės (Švenčionių r.)
 Sv – Svėdasai (Anykščių r.)
 Svk – Suviekas (Zarasų r.)
 Sž – Sužionys (Vilniaus r.)
 Šd – Šeduva (Radviliškio r.)
 Šil – Šilavotas (Prienų r.)
 Šk – Šakiai
 Šl – Šiauliai
 Šlčn – Šalčininkai
 Šll – Šilalė
 Šln – Šiaulėnai (Radviliškio r.)
 Šlu – Šilutė
 Šlv – Šiluva (Raseinių r.)
 Šm – Šumskas (Vilniaus r.)
 Šmk – Šimkaičiai (Jurbarko r.)
 Šmn – Šimonys (Kupiškio r.)
 Šr – Širvintos
 Šš – Šešuoliai (Ukmergės r.)
 Ššt – Šeštokai (Lazdijų r.)
 Št – Šėta (Kėdainių r.)
 Šut – Šutai (Švenčionių r.)
 Šv – Švėkšna (Šilutės r.)
 Švn – Šventežeris (Lazdijų r.)
 Švnč – Švenčionys
 Švnčl – Švenčionėliai (Švenčionių r.)
 Tl – Telšiai
 Tlk – Tolkiškės (Trakų r.)
 Trak – Trakai
 Trg – Tauragė
 Trgl – Turgeliai (Šalčininkų r.)
 Trgn – Tauragnai (Utenos r.)
 Trk – Tirkšliai (Mažeikių r.)

Trš – Tryškiai (Telšių r.)
Tršk – Troškūnai (Anykščių r.)
Tv – Tverai (Plungės r.)
Tvr – Tverečius (Ignalinos r.)
Ūd – Ūdrija (Alytaus r.)
Ukm – Ukmergė
Upt – Upytė (Panevėžio r.)
Ut – Utena
ŪtN – Naujoji Ūta (Prienų r.)
Užl – Užliedžiai (Kauno r.)
Užp – Užpaliai (Utenos r.)
Užv – Užventis (Kelmės r.)
V – Vilnius
Varn – Varniai (Telšių r.)
Vb – Vabalninkas (Biržų r.)
Vdk – Viduklė (Raseinių r.)
Vg – Vaiguva (Kelmės r.)
Vl – Veliuona (Jurbarko r.)
Vlkj – Vilkija (Kauno r.)
Vlkv – Vilkaviškis
Vnd – Vandžiogala (Kauno r.)
Vp – Vepriai (Ukmergės r.)
Vrb – Virbalis (Vilkaviškio r.)
Vrbj – Verebiejai (Alytaus r.)
Vrn – Varėna
Vs – Veisiejai (Lazdijų r.)
Vslš – Vosiliškis (Raseinių r.)
Všk – Vaškai (Pasvalio r.)
Všn – Viešintos (Anykščių r.)
Všt – Vištytis (Vilkaviškio r.)
Vv – Veiveriai (Prienų r.)
Vvr – Veiviržėnai (Klaipėdos r.)
Vvs – Vievis (Trakų r.)
Vžns – Vyžuonos (Utenos r.)
Zp – Zapyškis (Kauno r.)
Zr – Zarasai
Žal – Žalioji (Vilkaviškio r.)
Žd – Židikai (Mažeikių r.)
Žg – Žagarė (Joniškio r.)
Žgn – Žaiginys (Raseinių r.)
Žgr – Žagariai (Lazdijų r.)
Žkl – Žukliškės (Zarasų r.)
Žl – Želva (Ukmergės r.)
Žm – Žeimiai (Jonavos r.)
Žml – Žeimelis (Pakruojo r.)
Žmt – Žemaitkiemis (Ukmergės r.)
Žr – Žarėnai (Telšių r.)
Žsl – Žasliai (Kaišiadorių r.)
Žvr – Žvirgždaičiai (Šakių r.)
Žž – Žiežmariai (Kaišiadorių r.)

ISBN 978-609-459-475-5

Daiva Sinkevičiūtė

TIKRINĖ LIETUVIŲ KALBOS LEKSIKA. PAGRINDINIAI SLUOKSNIAI. UŽDUOTYS
STUDENTAMS

Mokomoji knyga

Mokomoji knyga pirmiausia skirta bakalauro pakopos studentams lituanistams, kurie domisi tikrine lietuvių leksika. Knyga parengta pagal svarbiausius lietuvių onomastikos darbus, daugiausia dėmesio skiriant pagrindiniams ir daugiausia tirtiems tikrinės leksikos sluoksniams – vardams, pavardėms, vandevardžiams ir gyvenamųjų vietų vardams.